

Forespørgsel [om sikring af nyhedsformidlingen i Danmarks Radio] af Erhard Jakobsen (CD) m. fl.

(Forespørgsel nr. XXV. Anmeldt 5/4 79).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Spørgsmål om fremme af forespørgsel til statsministeren:

Forespørgsel [om overenskomststridige strejker] af Erhard Jakobsen (CD) m. fl.

(Forespørgsel nr. XXVI. Anmeldt 18/4 79).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den sidste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel af Ole Vig Jensen (RV), Bernhard Baunsgaard (RV), Bolvig (RV), Svend Haugaard (RV), Niels Helveg Petersen (RV) og Grethe Philip (RV):

»Med henvisning til især den eksplosive elevtilgang til gymnasierne og dens indvirkning på tilgangen til andre uddannelser i tilsvarende aldersklasser bedes ministeren oplyse regeringens planer for de 16-19-åriges uddannelser.«

(Forespørgsel nr. XXIII. Anmeldt 20/3 79. Fremme af foresp. vedt. 26/3 79).

Forhandling

Ole Vig Jensen (RV):

Når det radikale venstre har ønsket denne forespørgsel om de 16-19-åriges uddannelser, er det begrundet i de seneste måneders udvikling på hele dette uddannelsesområde, en udvikling, der i næsten alle henseender er forløbet stærkere og anderledes, end nogen

havde forestillet sig, og som derfor betyder, at man i dag står med meget betydelige problemer i hele denne del af uddannelsessektoren.

Fra radikal side vil vi ikke lægge skjul på, at vi gerne havde set, at det var muligt at vente endnu nogen tid med en mere omfattende revision af de 16-19-åriges uddannelser for i stedet i de nærmest kommende år at koncentrere folketingets arbejde om en udbygning af voksenundervisningen. Vi mener stadig, at voksenundervisningen må have høj prioritet i de kommende års uddannelsespolitiske indsats, men netop de seneste måneders udvikling inden for de fortsatte skoleuddannelser gør det nødvendigt, at vi fremskynder en revision af de 16-19-åriges uddannelser.

Vi har i forespørgslen umiddelbart taget udgangspunkt i den eksplosive tilgang til gymnasierne, som betyder, at næsten halvdel af en årgang unge nu stiler imod at erhverve sig en studentereksamen. Det er langt flere, end gymnasiekapaciteten er planlagt til at kunne rumme, og det er langt flere, end der nogen sinde vil blive plads til og brug for i de videregående uddannelser.

Der er derfor god grund til at efterlyse både regeringens vurdering af denne udvikling og regeringens planer på gymnasieområdet. Med den stærkt stigende tilgang af unge er gymnasieuddannelsen allerede ved at ændre karakter, og man kommer derfor ikke uden om at tage stilling til, om gymnasiet primært skal forberede eleverne til at kunne fortsætte i de videregående uddannelser eller gymnasieuddannelsen i fremtiden skal opfattes som en mere almen ungdomsuddannelse.

Vi har også i forespørgslen bedt regeringen vurdere, hvilke konsekvenser udviklingen på gymnasieområdet vil få for andre uddannelser, der tilbydes de 16-19-årige, f. eks. på tekniske skoler, handelsskoler, EFG og mesterlæren. Det vil i den forbindelse være af betydning at få regeringens vurdering af de seneste oplysninger om, at op mod 8.000 ansøgere til de erhvervsfaglige grunduddannelser må afvises på grund af utilstrækkelig uddannelseskapacitet, samtidig med at der i amterne foregår en kraftig udbygning af gymnasierne for at kunne imødekomme den frie adgang på dette uddannelsesområde. Det vil også være af betydning at få at vide, om regeringen fortsat finder det hensigtsmæssigt, at gymnasieplanlægningen er henlagt til

[Ole Vig Jensen]

amtskommunerne, mens planlægningen af erhvervsuddannelserne foregår i statens regie.

Vi gør os også håb om, at regeringen i sin vurdering af denne del af det formaliserede uddannelsessystem for de 16-19-årige er indstillet på at foretage en bredere vurdering af de muligheder, som måtte være til stede, også under indtryk af, hvad der sker på andre områder inden for uddannelsessektoren.

Vi håber i det radikale venstre, at vi i dag kan få en udbytterig og fordomsfri debat om hele dette uddannelsesområde.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Indledningsvis vil jeg gerne give udtryk for min tilfredshed med, at vi i dag får lejlighed til at drøfte en række af de mere generelle problemer omkring 10.-12. uddannelsesår. Samtidig kan jeg da føje til, at havde vi ikke fået denne debat på grundlag af forespørgslen fra det radikale venstre, så ville jeg selv inden for en nærmere fremtid have taget initiativ til på passende måde over for folketinget at give en redegørelse for situationen inden for dette uddannelsesområde. Jeg føler, at vi netop her står over for en række påtrængende problemer af såvel kortsigtet som langsigtet karakter, som nødvendigvis må tages op til løsning snarest.

Inden jeg går over til at omtale disse problemer inden for 10.-12. uddannelsesår, vil det nok være hensigtsmæssigt, at jeg kort ridser noget af baggrunden op.

Uddannelserne inden for 10.-12. uddannelsesår har som bekendt i det store og hele hidtil været tilrettelagt og gennemført sektorvis, bl. a. som følge af deres forskellige historiske baggrund. Både gymnasiet og læringeuddannelserne har traditioner, der kan føres flere århundreder tilbage, og dette har bl. a. bevirket, at det ikke blot hidtil har været, men fortsat er vanskeligt at nedbryde den uddannelsesmæssige isolation, de to uddannelsesområder indbyrdes befinder sig i. Med etableringen af kursus til højere forberedelseseksamen og EFG-uddannelserne er der dog etableret uddannelsesformer med en mere fleksibel overbygning, der i højere grad åbner mulighed for at nedbryde skellene mellem de studieforberevende uddannelser og erhvervsuddannelserne.

Et forsøg på at anskue samtlige uddannelser inden for 10.-12. uddannelsesår under ét

blev i første halvdel af 1970'erne gjort af en embedsmandsgruppe i undervisningsministeriet, den såkaldte Højbygruppe, på foranledning af daværende undervisningsminister Knud Heinesen. Gruppen stillede forslag om etablering af en enhedsskole med fællesfag, retningsfag og tilvalgsfag, der – uanset at der ikke var tale om en obligatorisk undervisning – i princippet skulle give plads for alle 16-19-årige. Forslaget blev udsat for en del kritik, og bortset fra en ret indgående behandling i det centrale uddannelsesråd i 1974-75 har der i realiteten ikke været arbejdet videre med det. Men i den efterfølgende debat har der dog ofte været henvist til gruppens arbejde.

Efter den nye folkeskolelovs vedtagelse var det naturligt at overveje, hvilke konsekvenser de gennemførte ændringer i folkeskolens struktur og dens undervisningsindhold måtte få på uddannelserne inden for 10.-12. uddannelsesår, som fortsat bygger på folkeskolens undervisning. I sammenhæng hermed anså man det for rimeligt, at de samfundsmæssige og pædagogiske betragtninger, som lå bag ved den nye folkeskolelov, blev videregivet og lagt til grund for planlægningen og udviklingen af de fremtidige uddannelser inden for 10.-12. uddannelsesår. Herigennem ville man også kunne skabe en nær sammenhæng mellem denne del af uddannelsessystemet og folkeskolen.

Men der var også andre forhold, der talte for at tage den eksisterende uddannelsesstruktur og undervisningsindholdet inden for 10.-12. uddannelsesår op til nærmere vurdering. Den stadig voksende søgning til gymnasiet og den efterfølgende voldsomme vækst i tilgangen til de længerevarende videregående uddannelser gav sig udslag i en voksende akademikerarbejdsløshed, som det stive uddannelsessystem inden for 10.-12. uddannelsesår ikke giver mulighed for at modvirke med fleksible styringsmidler. Samtidig har erhvervsuddannelserne som følge af udbygningen af EFG-uddannelserne oplevet en øget tilgang.

Men uanset at der således er tale om en voksende søgning til såvel gymnasiet som erhvervsuddannelserne, har der hele tiden eksisteret en såkaldt restgruppe af elever, der af den ene eller anden grund ikke har været motiveret til at fortsætte deres uddannelses-

[Undervisningsministeren]

forløb efter folkeskolen, og jeg skal senere i mit indlæg vende tilbage til dette problem.

Umiddelbart kan det uddannelsesområde, der dækkes af uddannelserne inden for 10.-12. uddannelsesår, virke noget uoverskueligt. Specielt er erhvervsuddannelserne præget af mange forskelligartede tilbud, som ikke altid er indbyrdes koordinerede. Disse forhold berettiger i høj grad det spørgsmålstejn, som man med god grund satte ved hensigtsmæssigheden i fortsat at operere med meget forskellige regler og vilkår for uddannelserne inden for 10.-12. uddannelsesår.

Med henblik på at få taget disse og andre spørgsmål op til en kritisk vurdering fremsatte den daværende regering i folketingssamlingen 1975-76 et forslag til principbeslutning om 10.-12. uddannelsesår, hvor man bad om folketingets tilslutning til en række generelle principper om en større grad af samordning inden for uddannelsesområdet, idet udgangspunktet var, at området burde anskues fra en fælles synsvinkel. Det var således tanken med forslaget, at der skulle afstikkes nogle generelle retningslinjer, der kunne danne ramme om forskellige forsøgsordninger, der skulle gennemføres på lokalt initiativ. Afgørende i forslaget var ønsket om en større grad af samordning, men lige så vigtigt var det, at dette skulle gennemføres på grundlag af erfaringer indhøstet lokalt på frivillig basis.

Som mange vil huske, kom forslaget til første behandling i januar 1976, hvor det fik, hvad jeg vil kalde en temmelig uvenlig modtagelse. Det kom da heller ikke til anden behandling, men i en revideret og udbygget form blev det genfremsat i samlingen 1976-77, hvor reaktionen efter min opfattelse stort set var den samme. Det reviderede forslag nåede heller ikke til anden behandling. På denne baggrund var det naturligt, at den daværende regering ikke tog yderligere initiativer på dette område over for folketinget. Derimod har det centrale uddannelsesråd i sin rapport, U 90, behandlet problemerne omkring 10.-12. uddannelsesår.

Det forhold, at der politisk set ikke er taget initiativer, betyder imidlertid ikke, at der ikke er sket noget på området i det sidste par år, for det er der i høj grad. Således har undervisningsministeriet i december 1977 opfordret gymnasieskolerne m. v. til at etablere forsøg, hvor undervisningen kom til at

omfatte andre emner end dem, der traditionelt falder inden for gymnasiets område. Som følge heraf har der på lokalt plan rundt omkring i landet været gennemført forsøgsundervisning, hvor man inden for rammerne af den eksisterende lovgivning har etableret forsøg på tværs af skoleformerne, det vil sige undervisning, der både omfatter gymnasiet og erhvervsskolerne.

Spørgsmålet er imidlertid, om situationen ikke er ved at udvikle sig så voldsomt, at vi ikke længere kan nøjes med forsøg på lokalt initiativ. Så vidt jeg kan se, er vi netop i disse år ved at bevæge os ind i en situation, hvor hele det hidtil kendte uddannelsesområde inden for 10.-12. uddannelsesår må tages op til revision, og det kræver bl. a., at der tages nogle politiske beslutninger.

Et af de alvorlige, umiddelbart iøjnefaldende problemer er de højst forskelligartede optagelsesmuligheder, som i dag forefindes inden for denne del af uddannelserne, og som i sig selv kan medvirke til en forvridding af uddannelsessystemet. Et symptom herpå har bl. a. vist sig i form af den kraftige stigning i søgningen til gymnasiet. Som bekendt voksede tilgangen til gymnasiet særlig voldsomt i 1978. Tilgangen dette år lå ca. 25 pct. over tilgangen i 1977, og der er meget, der tyder på, at tilgangen sidste år ikke var et engangsfænomen, som mange nok var tilbøjelige til at mene i starten. På baggrund af de foreløbige oplysninger, vi hidtil har modtaget fra amterne, forventer vi i ministeriet, at tilgangen til 1. g i 1979 vil ligge omkring 10 pct. højere end 1978-tilgangen.

Som bekendt optages alle egnede i gymnasiet, mens der eksisterer kapacitetsmæssig adgangsbegrænsning ved en række andre uddannelser, som f. eks. EFG-uddannelserne, sundhedsuddannelserne og etatsuddannelserne. Samtidig er der efter de senest foreliggende tilgangstal for EFG-uddannelserne i det kommende skoleår en begrundet frygt for, at et betydeligt antal ansøgere, muligvis helt op imod 8.000, må afvises på grund af manglende kapacitet.

Erhvervsuddannelsesrådet har i en udtalelse af 9. april d.å. til regering og folketing påpeget denne skævhed og stærkt henstillet, at den søges rettet. Jeg kan kun erklære mig enig heri. Den frie adgang til gymnasiet er et gode, men det er ikke acceptabelt, at vi sam-

[Undervisningsministeren]

tidig har kraftige begrænsninger ved de faglige uddannelser.

Selv om der således samtidig er stigning i søgningen til EFG-uddannelserne, rejser den eksplorative vækst i tilgangen til gymnasiet naturligvis i sig selv en række problemer. Hvis vore seneste prognoser holder stik, vil denne udvikling i søgningen til gymnasiet føre til, at der i løbet af en overskuelig år-række vil blive dimitteret langt flere studenter, end man inden for de hidtil lagte tilgangsrammer for længerevarende videregående uddannelser vil kunne optage. Dette rejser spørgsmålet, om man kan opretholde gymnasiet i dets hidtidige form som en rent studieforberedende og almindelig skole. Bør det ikke overvejes, om man skal give gymnasiet et bredere sigte, således at eleverne ikke udelukkende motiveres til at stile imod en akademisk eller anden længerevarende teoretisk uddannelse? Bør et reformeret gymnasium ikke også indeholde tilbud og fagkombinationer, herunder kombinationer af teori og praksis, som kan give eleverne en vis erhvervskompetence og motivere dem til at søge videreuddannelse, der giver fuld erhvervskompetence, f. eks. ved en kortere videregående uddannelse eller eventuelt i et nyt - fjerde - gymnasieår?

Som forholdene er i dag, må vi altså se i øjnene, at en voksende del af studenterproduktionen hverken vil kunne optages ved de længerevarende videregående uddannelser på grund af adgangsbegrænsningen eller i det system af korte videregående uddannelser, som for tiden er under udvikling. De pågældende har da kun valget mellem at søge beskæftigelse på grundlag af deres studentereksamen - og den giver som bekendt ingen erhvervskompetence - og at påbegynde en anden uddannelse, der netop giver erhvervskompetence. Her kan en EFG-uddannelse være en nærliggende mulighed.

Det siger sig selv, at det vil være meget ressourcekrævende, hvis gymnasiet i stigende grad skal anvendes som rekrutteringsgrundlag til erhvervsorienterede uddannelser på samme niveau. Det vil også skabe nogle personlige problemer for de pågældende. Herudover vil en tendens som den, jeg har beskrevet, kunne komme til at virke direkte forstærkende på tilgangen til 1. g ud fra den betragtning, at den, der ikke har studentereksamen, vil være afskåret fra en videreud-

dannelse. Hertil kommer yderligere, at EFG-uddannelserne er tilrettelagt med henblik på at optage eleverne i direkte forlængelse af folkeskolens afgangsklasser. Et voksende antal studenter inden for EFG-uddannelserne vil skabe en u hensigtsmæssigt stor kundskabs- og aldersmæssig spredning.

I det hele tror jeg, at der er behov for, at vi gennemtænker, hvad det er, vi vil med gymnasiet og med uddannelsen inden for 10.-12. uddannelsesår som helhed. I den forbindelse må vi overveje det helt afgørende spørgsmål, hvor i uddannelsessystemet det vil være nødvendigt at stille krav om studentereksamen som adgangsbetingelse, og hvor det vil være rimeligt f. eks. at kræve 12 års forudgående uddannelse, folkeskolens afgangsprøver el. lign. Vi må under alle omstændigheder væk fra den ganske almindelige holdning: hvis du ikke ved, hvad du vil, så gå hellere i gymnasiet!

Dette fører frem til et ønske om at forbedre studie- og erhvervsvejledningen, og det er noget, der er blevet arbejdet meget seriøst med i de senere år. Det er vigtigt, at eleverne, når de står over for en valgsituation, får et lige så godt indblik i de praktisk orienterede uddannelser som i de teoretiske, og én af mulighederne her vil være at give eleverne i folkeskolens afgangsklasser lejlighed til at opleve, hvorledes undervisningen foregår på en erhvervsskole. Et af problemerne er, at mange af de lærere, der forestår vejledningen, traditionelt har deres baggrund i gymnasieskolen og dermed ikke i tilstrækkelig grad har kendskab til erhvervsuddannelserne og de praktiske vilkår inden for arbejdslivet.

I det hele taget bør man nok overveje at ændre den nuværende situation, hvor for megen opmærksomhed koncentrerer om at komme i/ikke komme i gymnasiet. Andre muligheder, herunder også erhvervsuddannelserne, bør have en mere fremtrædende plads i skolevejledningen. Det må være et mindstemål at få skabt en overskuelig beskrivelse af de tilbud, der gives, og de muligheder, som disse tilbud byder på. Bliver dette ikke opfyldt, får eleverne i realiteten ikke et reelt valg mellem de muligheder, der rent faktisk eksisterer. Et af midlerne til at nærme sig dette mål vil være at få etableret et samtidigt valg mellem de forskellige uddannelsesmuligheder, således at forstå, at der finder en harmonisering sted af tidspunkter, procedu-

[Undervisningsministeren]

rer, blanketter osv., for så vidt angår tilmeldingen i slutningen af 9. og 10. klasse.

Som jeg nævnte før, har også EFG-uddannelserne oplevet en voksende tilgang i de seneste år, og der er etableret en stadig større grad af geografisk spredning inden for disse uddannelser. Vi arbejder fortsat med at øge denne spredning, således at der så vidt muligt gives alle unge samme valgmuligheder med hensyn til fortsat uddannelse.

Dette kan ske på flere måder. Dels kan man mindske størrelsen af det elevtal, der skal til for at kunne gennemføre et basisår. F. eks. er den mindste enhed inden for jern- og metalområdet i dag 96 elever, medens den inden for bygge- og anlægsområdet er 120 elever. Dels kan søgningen til uddannelserne sættes i vejret. Dette sidste kan opnås ved, at tilgangen til de tilsvarende lærlingeuddannelser reduceres eller helt falder bort, således at de unge i stedet for at gå i lære søger en EFG-uddannelse. Det kan også ske ved, at der i tilknytning til de enkelte hovederhvervsområder etableres nye uddannelser inden for områder, der virker attraktive på de uddannelsessøgende. Herved sættes den samlede tilgang til vedkommende hovederhvervsområde i vejret.

Disse bestræbelser må fortsættes, for inden for flere hovederhvervsområder er den geografiske spredning fortsat så ringe, at unge fra store dele af landet må flytte hjemmefra, hvis de ønsker at gennemgå en bestemt EFG-uddannelse. Generelt står erhvervsuddannelsernes geografiske udbygning langt tilbage for gymnasieskolernes, og det kan føre til en forvriddning af de unges uddannelses- og erhvervsvalg især i de tyndere befolkede dele af landet.

I forbindelse med EFG-uddannelserne kan der være grund til at pege på problemet med at tilvejebringe det tilstrækkelige antal praktikpladser, som fra fag til fag er stærkt afhængigt af beskæftigelsesforholdene på arbejdsmarkedet. Det er derfor nødvendigt, at EFG-uddannelsessystemet smidiggøres, så det område, hvor den enkelte elev kan opnå praktik, udvides mest muligt. Jeg kunne forestille mig, at dette f. eks. kunne opnås ved, at der sikres elever med basisuddannelse inden for et hovederhvervsområde mulighed for – det skal eventuelt være efter gennemgåede specielt tilrettelagte kurser – adgang til

EFG-andendelsuddannelser på andre hovederhvervsområder.

Endvidere vil praktikpladssituationen kunne lattes derved, at der opbygges andendelsuddannelser uden eller med kun lidt praktik. Således må der for elever med basisuddannelse sikres adgang til erhvervsskolernes eksamensuddannelser – her foreligger nogle konkrete forslag, som vi er i færd med at se på – samt til nye uddannelser, der f. eks. kan være studie- og erhvervskompetencegivende. På denne måde vil tilbuddet af uddannelser inden for erhvervsuddannelsesområdet udvides, hvilket i sig selv kan virke befordrende på de unges tilbøjelighed til at søge en fortsat uddannelse inden for denne sektor.

Jeg var tidligere inde på problemerne med den såkaldte restgruppe. En øget tilbøjelighed til at søge gymnasiet, sammenholdt med den voksende tilgang til erhvervsuddannelserne, vil utvivlsomt medvirke til, at restgruppens størrelse reduceres. Men vi må nok se i øjnene, at der fortsat vil eksistere nogle grupper af unge, der i særlig grad til være utilbøjelige til at gå ind i de fortsatte skoleuddannelser.

For en række uddannelser inden for sundheds- og socialektoren gælder i dag aldersbetingelser, f. eks. mindst 18 år, for tilgangen. Disse er uden tvivl med til at forsinke især mange pigers tilgang til de fortsatte uddannelser. Man bør nok foretage en ny og mere alsidig vurdering af de problemer, der knytter sig til fastsættelse af minimumsaldersgrænser for adgang til fortsatte skoleuddannelser. Eventuelt kunne man tænke sig, at disse uddannelser indledtes med et EFG-basisår uden aldersgrænse.

På længere sigt må den del af restgruppen, som enten ikke har anlæg for at klare en uddannelse med helt eller delvis teoretisk indhold, eller som ikke er motiveret herfor, give anledning til overvejelser. Problemet understreges derved, at det er den samme gruppe unge, som er og som vil blive ramt mest af arbejdsløsheden.

Det etablerede skolesystem, som vi kender det i dag, har kun få muligheder over for gruppen. Der er dog gjort forsøg f. eks. med kuratorlignende ordninger, hvor de afleverende skoler eller eventuelt andre instanser prøver at følge og rådgive de pågældende, efter at de er gået ud af skolen. Herudover

[Undervisningsministeren]

kunne udvidet brug af alternative skoleformer, f. eks. produktionsskoler, komme på tale tillige med efterskoler og ungdomsskoler. I det hele taget burde vi nok nærmere overveje, hvorledes denne interesse for alternative skoleformer og de erfaringer, vi i den forbindelse har indhøstet, kan smitte af på undervisningen i folkeskolens sidste klasser.

Herudover er der dog grund til at pege på, at der inden for arbejdsmarkedsuddannelserne eksisterer tilbud, som modtages af mange af de pågældende. Jeg tænker specielt på specialarbejderuddannelserne. Der kunne nok være grund til at udbygge den samordning, der allerede i dag finder sted mellem EFG-uddannelserne og dette uddannelsessystems tilbud af kortvarige kursus.

Når det er så vanskeligt at tilvejebringe en fælles, samordnet planlægning af uddannelserne inden for 10.-12. uddannelsesår, hænger det i høj grad sammen med den meget forskelligartede ansvarsfordeling, der i henhold til de gældende regler gør sig gældende inden for uddannelsesområdet. Undervisningsministeriet har sammen med amterne ansvaret for gymnasieudbygningen, mens ministeriet i samarbejde med arbejdsmarkedets parter har ansvaret for de to konkurrerende erhvervsuddannelsesformer: lærlingeuddannelserne og EFG. Sygepleje- og andre sundhedsuddannelser hører hjemme under amterne, mens amter, kommuner og nogle ministerier, herunder især ministeriet for offentlige arbejder, har ansvaret for etats- og etatslignende uddannelser. Fra undervisningsministeriets side er man beredt på at indrette den centrale administrationsstruktur således, at den bedst muligt tilpasses denne ansvarsfordeling.

Jeg vil heller ikke undlade at pege på, at nogle af de beslutninger, der i de sidste par år er blevet truffet her i folketinget, ikke har gjort det nemmere for en fælles planlægning på området. Jeg tænker her på bortfaldet af elevstøtten til EFG-eleverne i basisåret, hvilket rent socialt har konsekvenser for søgnen til disse uddannelser. Endvidere vil jeg nævne beslutningen om at opretholde lærlingeuddannelserne, hvilket er fordyrende for hele området. Det medfører navnlig en uøkonomisk udnyttelse af skolerne, deres lærere og udstyr, da bl. a. undervisningens indhold og undervisningsterminerne ikke er ens for de to uddannelsesformer. Hertil kommer og-

så, at opretholdelsen af lærlingeuddannelserne uundgåeligt virker som en bremse, når det drejer sig om at sikre de minimumselevtal, som trods alt skal til, når man øger den geografiske spredning af EFG-uddannelserne.

Men disse forhold betyder ikke, at der ikke inden for den gældende lovgivning arbejdes og vil blive arbejdet videre med at gøre uddannelsesområdet mere fleksibelt og generelt set bedre fungerende. På kort sigt kan der gøres meget, og der er også sket en del i de senere år. Skal jeg opsummere de væsentligste af de foranstaltninger, der arbejdes med på kortere sigt, må det blive følgende:

Forsøgsundervisning på tværs af skoleformerne, en fortsat udbygning af specialundervisningen, videreuddannelse af studievejledere, forbedring af studie- og erhvervsvejledningen i folkeskolens sidste klasser, etablering af en koordineret tilmelding til de fortsatte skoleuddannelser, etablering af mere ensartede adgangsbetingelser til de fortsatte skoleuddannelser, tilrettelæggelse af mindre skoleenheder inden for EFG-uddannelsernes basisår og dermed mulighed for større geografisk spredning inden for dette uddannelsesområde, inddragelse af flere erhvervsområder under EFG-uddannelserne, etablering af overgangsmuligheder mellem forskellige, men sideordnede uddannelser, igangsættelse af foranstaltninger sigtende på de elever, der er meget lidt motiverede for uddannelse ud over folkeskolen, sikring af mere ensartede og rimelige økonomiske vilkår for eleverne, et fleksibelt tilrettelagt skolebyggeri, således at lokalerne ikke alene bindes til anvendelse for en bestemt form for undervisning, videreførelse af arbejdet med tættere grad af administrativ samordning mellem de involverede enheder i den centrale administration.

Tilbage står imidlertid det mere principielle, om vi skal stile mod at nedbryde uddannelsernes sektorvise struktur og i stedet for arbejde os frem imod en større grad af fælles og indbyrdes samordnet planlægning af området. Her kunne jeg tænke mig at stille nogle helt konkrete spørgsmål op. Kan vi med den nuværende samfundsopbygning være interesserede i, at 40 pct. eller måske flere af hver årgang søger ind i gymnasiet? Er det rimeligt, at der i princippet er fri adgang til gymnasiet, men adgangs begrænsning ved en række andre uddannelser? Er det på længere sigt acceptabelt, at uddannelser planlægges

[Undervisningsministeren]

og tilrettelægges ud fra forskellige kriterier, og at der eksisterer afgørende forskelle med hensyn til styringen, ressourcetildelingen, institutionernes organisationsform o. lign.? Kan samfundet være interesseret i, at der eksisterer to sideordnede uddannelsessystemer inden for erhvervsuddannelserne? Kan vi affinde os med, at begrebet »restgruppen« skal være en realitet også i fremtiden?

Jeg kunne komme med flere principielle problemstillinger, men lad det nu blive her ved. Jeg vil imidlertid gerne understrege, at det er på denne baggrund, jeg er meget interesseret i debatten her i dag. For at sige det ligeud: jeg håber, at der under debatten i dag vil vise sig at være den fornødne forståelse for, at vi seriøst tager fat på de mere grundlæggende problemstillinger inden for 10.-12. uddannelsesår. Det er min opfattelse, at der både her i folketinget og rundt om i landet er en voksende erkendelse af, at vi ikke længere bare kan lade stå til, men at vi må underkaste hele dette store uddannelsesområde en gennemgribende vurdering af, hvad det er, vi vil, og hvorledes vi vil realisere dette.

Derfor vil jeg slutte med at sige, at såfremt jeg i dag her i tinget kan fornemme en velvillig indstilling og et ønske om at være med til at få problemerne løst, ja, så vil jeg give tilsagn om at komme med et konkret udspil herom. Et sådant udspil skulle kunne fremlægges i næste samling, hvor vi så kunne få taget fat på de alvorlige problemer, vi i dag står over for inden for dette område.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg vil gerne takke ministeren for den velvillige modtagelse af forespørgslen. Jeg kan føje til, at forespørgslen er stillet helt i den ånd, hvori ministeren har forsøgt at besvare den.

I det radikale venstre har vi ingen færdige løsninger på de 16-19-åriges uddannelsesproblemer. Jeg forstod, at det havde ministeren heller ikke - i hvert fald ikke i dag - ikke på grund af manglende vilje og formentlig heller ikke på grund af manglende tanker og ideer om, hvordan man kunne tage fat på at løse en række af dette uddannelsesområdes problemer, men så vidt jeg kunne høre, valgte ministeren i sin redegørelse at fremdrage en række af de problemstillinger, som i dag

er årsag til mange af de vanskeligheder, som kendetegner de 16-19-åriges uddannelser.

Ministeren stillede også en række spørgsmål, som det vil være interessant at høre det te tings synspunkter på, alt sammen ud fra et ønske om at gøre folketinget medansvarligt, forstod jeg, for de videre overvejelser. Men også for på et tidligt tidspunkt, sådan må jeg opfatte det, at inddrage de partier, som viser vilje til at tage fat på de alvorlige problemer, der i disse år knytter sig til de 16-19-åriges uddannelse og beskæftigelse. Jeg vil gerne komplimentere ministeren for denne holdning. Jeg tror, det er en klog fremgangsmåde at benytte i en sag, som tidligere har afstedkommet betydelige vanskeligheder i denne sal.

Det skal også være mit håb, at denne debat kan være med til at indkredse problemstillinger og synspunkter, der kan bidrage til, at der her i tinget kan fremsættes og gennemføres lovgivning for de 16-19-årige, som i højere grad tilgodeser de unges og samfundets behov. Det er ikke for stærkt sagt, at med den udvikling, der i dag er i gang på dette uddannelsesområde - og som i øvrigt også må vurderes i sammenhæng med den alvorlige ungdomsarbejdsløshed - vil det være uforsvarligt ikke at handle snarest muligt.

Der er ingen tvivl om, at ved en bedre styring og ved en ændret og bedre fordeling af de ressourcer, der er til rådighed overhovedet for vore unge, vil vi kunne give væsentlig flere unge en anderledes positiv start på den tilværelse, som følger efter folkeskolen, og som for mange er af afgørende betydning for deres senere muligheder i tilværelsen.

Jeg er ganske enig med ministeren, når det i redegørelsen siges, at for den gruppe af unge, vel omkring 15-20 pct., som i dag ikke gør brug af de traditionelle uddannelses tilbud, må vi alvorligt overveje etableringen af alternative uddannelsesformer, hvor det praktiske arbejde er langt stærkere placeret. Her må vi i udpræget grad kunne gøre brug af de erfaringer, der i disse år indhøstes gennem de mange foranstaltninger, der sættes i gang til bekæmpelse af ungdomsledigheden. Både den kommunale ungdomsskole og en række af vore efterskoler og ungdomsskoler har vist nye veje i dette arbejde blandt unge, og jeg har med tilfredshed bemærket, at disse skoleformer har ministerens bevågenhed.

[Ole Vig Jensen]

Jeg tror, det er vigtigt at fremhæve sådanne skoleformers betydning i en situation, hvor vi måske står over for at skulle træffe betydelige beslutninger om den langt mere dominerende del af de 16-19-åriges uddannelser, nemlig de områder, som hører med under det formaliserede uddannelsessystem, og som først og fremmest omfatter gymnasieuddannelsen og erhvervsuddannelserne.

Ministeren gør sig her overvejelser af både kortsigtet og langsigtet karakter og konstaterer i øvrigt det utilfredsstillende i, at mange unge søger gymnasiet, fordi der ikke byder sig andre muligheder, samtidig med at et betydeligt antal unge afskæres fra at gå ind i erhvervsuddannelserne, fordi der er kapacitetsmæssig adgangs begrænsning. Netop denne tilstand på de to uddannelsesområder understreger, at der er behov for en hurtig indsats, og det er lovgivningsmagtens pligt at medvirke til, at det kan ske. Det er helt uacceptabelt, at det er nødvendigt at afvise unge, som søger ind i en erhvervsuddannelse, både fordi erhvervs livet mangler fagligt kvalificeret arbejdskraft, og fordi vi i disse år i øvrigt står på hovedet for at finde anden fornuftig beskæftigelse til disse aldersgrupper.

Jeg forstår, at ministeren helt og fuldt deler denne opfattelse, men hvad gør vi ved det? Agter ministeren på dette specielle område at tage et initiativ allerede i denne samling, så de op mod 8.000 ansøgere ikke skal skuffes, og så vi ikke på anden måde kommer til at sørge for deres underhold og beskæftigelse?

Der kan ikke herske tvivl om, at vi ved at øge uddannelseskapaciteten i erhvervsuddannelserne og ved at sikre en større geografisk spredning af uddannelsesstederne, som det i øjeblikket sker på gymnasieområdet, kan opnå at tage noget af presset fra gymnasierne og vende elevstrømmen til fordel for erhvervsuddannelserne. Det ville samtidig være en udvikling i god overensstemmelse med en række andre bestræbelser, som i disse år gøres for at styrke produktionslivet.

Når det i dag tilsyneladende er gået galt med styringen og planlægningen af de 16-19-åriges uddannelser, skyldes det bl. a. den opsplittede ansvarsfordeling, som også ministeren er opmærksom på, forstod jeg. Det radikale venstre har ikke lagt sig fast på en fremtidig ansvarsfordeling, men meget tyder på, at det vil være hensigtsmæssigt at hen-

lægge styringen af de 16-19-åriges uddannelser til amterne med undervisningsministeriet som godkendende myndighed for udbygningsplanerne og med arbejdsmarkedets parter som de ansvarlige for indholdet af erhvervsuddannelserne, ganske som det er tilfældet i dag. Det er uholdbart, at gymnasieudbygningen tilrettelægges af amterne, medens det er staten, der har ansvaret for udbygningen af erhvervsskolerne.

Spørgsmålet trænger sig på, og det har noget at gøre også med det helt aktuelle problem omkring udbygningen af vore gymnasier. Det forlyder, at der i de førstkommande år skal bygges mere end 20 gymnasier ude over landet. Er det en tilfredsstillende udvikling? Jeg vil spørge ministeren: er det forsvareligt overhovedet at bygge så mange gymnasier? Vil vi ikke om nogle få år stå med det problem - hvis vi altså vil noget andet og mere med vore unge, end tilfældet er i dag - at der ikke vil være elever nok til gymnasierne?

Jeg synes også, vi skal huske, når vi taler om den store tilgang af unge i dag til gymnasierne, at vi er i en periode, hvor de store årgange har meldt sig - de, der er børn af de forældre, som var de store årgange i krigens tid. Hvis man ikke er fuldt ud opmærksom på, at i løbet af forholdsvis få år vil elevtallet på ny dale, kan vi meget nemt komme til at stå i en situation, hvor vi har forbygget os på et bestemt område. Her tænker jeg altså på gymnasieområdet.

Jeg mener, det er oplagt at prøve at skabe bedre vilkår i amterne for, at også disse kan få et ansvar for udbygningen af erhvervsuddannelserne, sådan som jeg har nævnt det. Jeg tror, der er noget betydningsfuldt ved - og det vil også være i god overensstemmelse med kommunalreformens intentioner - at lægge beslutninger og ansvar så tæt ud på borgerne som muligt. Det ser ud til at have haft en gunstig indflydelse på gymnasieplanlægningen. Jeg tror, det vil have lige så gunstig betydning for udbygningen af vore erhvervsuddannelser, vore erhvervsskoler, hvis man gav amterne ansvar for det. Jeg tror, der er en udstrakt grad af velvilje i de lokale områder over for at give vore unge de bedst mulige uddannelsesbetingelser, og jeg tror, vi gør forkert, hvis vi ikke meget hurtigt sikrer et bedre udbud af erhvervsuddannelsesmuligheder.

[Ole Vig Jensen]

Også forholdet mellem lærlingeuddannelserne og EFG-uddannelserne påkalder sig endnu en gang særlig interesse. Det er efter ministerens opfattelse forbundet med betydelige problemer, navnlig af økonomisk art, forstår jeg, at opretholde de to parallelt løbende uddannelser. Ministeren taler flere gange om de to konkurrerende erhvervsuddannelser, og det må vel medgives, at det skaber problemer, at der udbetales løn i lærlingeuddannelsens første år i modsætning til basisåret under EFG. I det radikale venstre er vi indstillet på at overveje én samlet erhvervsuddannelsesform.

Vi er tilfredse med, at det under den sidste lovrevision blev fastslået, at mesterlærens praktiske indhold og udformning rummer så betydelige værdier, at det sammen med de lokale indgangsmuligheder, som er til stede under denne uddannelsesform, må få indflydelse på den fremtidige udformning af en fælles erhvervsuddannelsesretning.

Det radikale venstres ordfører, hr. Svend Haugaard, sagde om denne lovgivning, da den sidst var til behandling her i tinget, at målet for fremtiden måtte være at forene det bedste ved mesterlæren med det bedste ved EFG-uddannelserne. De seneste måneders udvikling har rykket denne fremtid nærmere, og vi er fra radikal side parate til at drøfte en samling af de to uddannelsesretninger. Men vi vil i den forbindelse bede ministeren overveje muligheden af, at det første halve år, eventuelt det første kvartal, i en fremtidig erhvervsfaglig uddannelse påbegyndes gennem praktisk arbejde på en arbejdsplads, og at basisåret, som det kendes i dag, først begynder derefter.

For de unge, som ikke vil kunne placeres i det praktiske arbejde på en arbejdsplads – det er et problem i dag, og det vil formentlig fortsat være et problem – må værkstedsskolerne stå åbne for at give dem tilsvarende praktiske erfaringer, som deres kammerater har fået, hvad enten det er foregået på en arbejdsplads i erhvervslivet eller hos det offentlige. I det radikale venstre tillægger vi det stor betydning, at starten på en erhvervsuddannelse ikke blot former sig som en forlængelse af folkeskolen, hvor de unge går fra én uddannelsesinstitution til en anden, men at en erhvervsuddannelse så vidt muligt påbegyndes på en arbejdsplads i det praktiske liv. Der er ingen tvivl om, at det har haft

betydning igennem mange år og har det i dag og formentlig vil få det fremover, at en gruppe af unge, som er forholdsvis uddannelsesfremmede, kan komme i gang med en uddannelse ved, at de kan komme i lære, få en arbejdsplads på et lokalt sted. Jeg tror, det er en overordentlig god indgang. Det giver folk med praktiske evner muligheder for at få en chance – fremfor at de skal starte i den mere teoretiske del af uddannelsen, så står de af, de har ikke mod på at begynde på det, som de led nederlag i i folkeskolen.

Jeg mener altså, at vi ved en modernisering, en samordning, om man vil, af de to erhvervsuddannelsesretninger må give det praktiske arbejde, den praktiske oplevelse, høj prioritet.

Ministeren har flere gange talt om samordningen, og jeg er sådan set ikke uenig med ministeren i, at det er der et behov for. Jeg så dog hellere, at man talte om koordination. Jeg mener, at begrebet samordning er blevet belastet eller er kommet i miskredit i den debat, der er foregået de sidste par gange, om dette vigtige uddannelsesområde.

Jeg har også hæftet mig ved, at ministeren taler om det 10.-12. uddannelsesår, hvor jeg lige så bevidst har talt om de 16-19-åriges uddannelser. Her er der også en forskel, som måske mest er af formel art, men som alligevel betyder noget. Jeg tror, det er vanskeligere at få accept af, at vi uden videre forlænger de unges uddannelse til at omfatte 12 år. Det vil af mange blive opfattet som en skoleuddannelse. Men jeg må også medgive ministeren, at »de 16-19-åriges uddannelser« heller ikke dækker godt nok på området, for vi ved jo, at der er andre end lige netop de aldersgrupper, der går med. Jeg tror dog, man skal være varsom med at holde fast på »det 10.-12. uddannelsesår« i denne sammenhæng. Men lad os se nærmere på det, når vi engang skal i vej med det praktiske arbejde.

Ministeren stillede en række spørgsmål, som jeg ikke i første omgang når at besvare for alles vedkommende, men jeg tror, det er meget væsentligt, at vi gør op med os selv, som også ministeren ønskede det, om vi fortsat vil have den stærke tilgang til gymnasiernes og dermed ændre gymnasiets karakter. I det radikale venstre er vi af den opfattelse, at det er yderst betænkeligt – også med de følger, vi i dag ser – at så mange om kort tid vil komme ud med en studentereksamen og vil

[Ole Vig Jensen]

øge presset på en række andre uddannelser, hvor man ellers uden en studentereksamen, men med en, om jeg så må sige, god, rigtig og praktisk indstilling til tingene ville være i stand til at gå i gang med uddannelsen, ikke mindst på erhvervsuddannelsesområdet. Det problem synes jeg vi kommer til at se nærmere på, ligesom vi naturligvis må sikre den nødvendige høje standard, som knytter sig til studentereksamen, for også at kunne sikre de unges muligheder i de videregående uddannelser.

Man kan overveje, om man skal brede gymnasiet så meget ud, at det også bliver erhvervsforberedende. Det er vi betænkelige ved i det radikale venstre. Vi ser hellere, at vi udbygger handelsskolerne og de tekniske skoler til også at kunne omfatte mere avancerede uddannelser af gymnasial karakter som en overbygning på det, vi i dag kender på disse skoler. Også det må vi gå i enkeltheder med senere.

Må jeg til sidst sige, at i det radikale venstre er vi yderst betænkelige ved, at vi i disse år bruger op mod 3 mia kr. i understøttelse, i bistandshjælp og til foranstaltninger i øvrigt til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden til disse aldersgrupper uden at få noget rigtigt ud af det. Vi mener, det er ønskeligt, at nogle af de penge konverteres til uddannelsesområdet, og vi vil godt i den forbindelse allerede nu stille et dagsordensforslag, som skulle kunne sikre, at de forholdsvis mange, som ser ud til i dag at ville blive afvist i erhvervsuddannelserne, vil kunne få en chance snarest muligt for at gå i gang med en erhvervsuddannelse. Vi vil gerne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget pålægger regeringen allerede i indeværende år at udbygge uddannelseskapaaciteten inden for faglige uddannelser for de 16-19-årige, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Vi er klar over, at dette ikke dækker alle aktuelle problemer, men vi synes, det er et meget påtrængende problem, og derfor ønsker vi det taget særskilt op ved denne debat.

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

Nørgaard Sørensen (S):

Jeg vil indledningsvis gerne udtrykke vores tilfredshed med, at vi nu får lejlighed til at diskutere problemerne for de 16-19-åriges uddannelse, og jeg vil samtidig give de radikale en lykønskning for den tale, der lige er blevet holdt. Jeg synes, den på langt de fleste punkter er ganske overensstemmende med de synspunkter, vi har i socialdemokratiet. Især mærkede jeg mig hr. Ole Vig Jensens bemærkning om, at de radikale godt kunne gå ind for én samlet erhvervsuddannelsesform. Jeg mener ikke, det var helt det samme synspunkt, der kom frem, da vi i sin tid diskuterede EFG-uddannelsen og loven om EFG-uddannelse, men jeg glæder mig over dette åbenbare holdningsskifte.

Den helt aktuelle debat og baggrunden for denne debat har jo drejet sig om den eksplosive tilgang til gymnasiet. Denne tilgang til gymnasiet er bestemt ikke problemfri. Den almindelige opfattelse er vel efterhånden den, at videreuddannelse i mange, mange sektorer er betinget af studentereksamen. Hvis den nuværende udvikling fortsætter, så er det givet, at en del af studenterne om kort tid vil søge ind på f. eks. en EFG-uddannelse. Det vil forstærke det, man kan kalde gøgeungeeffekten i uddannelsessystemet, hvor traditionelle ansøgere til de erhvervsorienterede uddannelser bliver skubbet ud til fordel for unge med studentereksamen.

Naturligvis er det uantageligt, at gymnasiet skal være rekrutteringsgrundlag til uddannelser, der ligger på samme niveau som gymnasiet selv. Det er også uantageligt, når en sådan udvikling uvægerlig vil medføre, at nogle af de svageste grupper kan risikere at blive skubbet ud af uddannelsessystemet. Socialdemokratiet vil derfor gerne medvirke til at standse denne forvriddning af uddannelsessystemet.

Det er imidlertid typisk, at i den hede gymnasiedebat har man ofte glemt erhvervsuddannelserne. Disse uddannelser er som bekendt i dag ude i særlig alvorlige problemer, og disse problemer bør naturligvis ses i sammenhæng med de øvrige problemer for de 16-19-åriges uddannelse.

Formanden:

[Nørgaard Sørensen]

Det skyldes ikke mindst den mangel på overblik, dette folketing har udvist, specielt i behandlingen af erhvervsuddannelserne. Det siger sig selv, at de manglende økonomiske støttemuligheder for EFG-eleverne i basisåret ikke har medført nye muligheder for løsning af problemerne.

Ligeledes må det stå klart, at opretholdelsen af to erhvervsuddannelser sideløbende, EFG og mesterlæren, har vist sig at være en meget dårlig idé. Ikke blot er det, som undervisningsministeren sagde det, fordyrende og alt for ressourcekrævende i forhold til de opnåede resultater, men det skaber også usikkerhed hos de unge. Det hindrer en fornuftig planlægning. Det hindrer et større udbud af praktikpladser til EFG, men det kan til gengæld sikre en temmelig stor uoverskuelighed.

Når man ser på det samlede uddannelsesområde for de 16-19-årige, er det jo præget af en stærk opsplitning af uddannelser uden indbyrdes koordination. Det gør uddannelses- og erhvervsvalget meget vanskeligt for de unge.

Derfor mener vi, der var både fornuft og rimelighed i, at den daværende socialdemokratiske regering i 1975-76 fremlagde et forslag til principbeslutning her i tinget. Formålet var dels at få tilslutning til en større grad af samordning, dels at udstikke rammer for forsøgsordninger, som så skulle gennemføres på lokalt initiativ. Forslaget blev aldrig færdigbehandlet, og vi vil fra socialdemokratiets side stærkt beklage dette hændelsesforløb. Der har i den mellemliggende periode været foretaget mange og udmærkede forsøg, men de har været spredte, ligesom amterne efter vores overbevisning har manglet generelle principper at gå ud fra. Vi er altså temmelig overbeviste om, at vi var nået længere i en fornuftig planlægning af de 16-19-åriges uddannelse, dersom det pågældende forslag til principbeslutning dengang var blevet positivt modtaget. I stedet står vi nu i en situation, hvor vi nok mangler et helt klart overblik over disse uddannelser, og hvor problemerne i hvert fald er ved at tårne sig op.

Der kan ikke være tvivl om, at det 10.-12. uddannelsesår må tages op til revision. Vi går ud fra, at folketinget ikke i længden kan se på, at udviklingen går en skæv gang, uden at gribe ind med nye politiske beslutninger.

Undervisningsministeren efterlyste i sin tale partiernes holdning til et konkret udspil til løsning af problemerne. Jeg forstod, at udspillet så i givet fald ville komme i næste samling. Det siger sig selv, at socialdemokratiet er interesseret i et sådant udspil. Vi er også interesserede i, at dette eventuelle udspil indeholder en så bred vifte af elementer, at der ikke kun er tale om nogle lappeløsninger. Vi finder således, at et udspil fra ministeren under disse forudsætninger vil være både nødvendigt og godt.

Ministerens berørte endvidere en række foranstaltninger, der arbejdes med. Vi er enige i at fremme disse foranstaltninger, som blev opridset i ministerens tale i en række punkter. Jeg skal derfor ikke gentage dem her, blot trække nogle enkelte frem samt eventuelt tilføje nogle nye. Hensigten med dette er at fremhæve nogle af de ting, som vi i socialdemokratiet finder relevante dels for at sikre en større samordning, dels for at sikre en fornuftig planlægning, dels - og ikke mindst - for at sikre en styrkelse af erhvervsuddannelserne.

For det første vil vi naturligvis også finde det meget væsentligt, at forsøgsundervisningen bliver styrket, og dér drejer det sig ikke blot om de forsøg, der gøres i de enkelte institutioner, f. eks. gymnasiet, men først og fremmest om forsøg på tværs af skoleformerne. Jeg tror, at amterne og mange af de mennesker i amterne, der arbejder praktisk med disse ting, vil være særdeles interesserede i, at der var visse retningslinjer og en vis vejledning fra ministeriet angående den udvikling, der bør foretages.

Hvad angår den nødvendige styrkelse af erhvervsuddannelserne, kan der naturligvis peges på mange løsningsmodeller. Det er bekendt, at der ikke eksisterer nogen pligt for det offentlige til at igangsætte erhvervsuddannelser for alle ansøgere, som det er tilfældet i gymnasiesektoren. Erhvervsuddannelserne er derfor, som det også rigtigt blev sagt af hr. Ole Vig Jensen, udsat for en adgangsbegrænsning grundet på manglende kapacitet.

Erhvervsuddannelsesrådet har derfor også den 9. april tilsendt regeringen og folketinget en skrivelse, hvor der gøres opmærksom på de alvorlige problemer, man står over for i EFG. Man skønner, at ca. 8.000 ansøgere må afvises på EFG. Principielt burde nøjagtigt

[Nørgaard Sørensen]

de samme forpligtelser for det offentlige være gældende inden for EFG-sektoren, som nu gælder i gymnasiesektoren. Derfor mener vi, at man bør tage denne henstilling fra erhvervsuddannelsesrådet meget alvorligt. Vi må arbejde ud fra den målsætning at opnå ligestilling mellem EFG og gymnasiet, hvad angår optagelsen til de to uddannelser, og jeg kan kun sige, at socialdemokratiet til enhver tid er parat til at drøfte løsningen af disse problemer.

I forlængelse heraf ville det være godt, om indsatsen for at få nedlagt mesterlæren blev forstærket. Det lykkedes som bekendt ikke ved vedtagelsen af EFG-loven at få en skæringsdato for mesterlærens bortfald indføjet, men vi må gå ud fra, at LO og Dansk Arbejdsgiverforening nu som dengang er enige om at lade alle erhvervsuddannelser overgå til EFG. Der er ingen tvivl om, at overgangen til ét erhvervsuddannelsessystem vil mindske presset på praktikpladserne, fordi det samlede uddannelsesbillede så vil blive præget af kortere praktikperioder. Der vil således for de unge, der har gennemgået en basisuddannelse, blive større muligheder for at afslutte deres uddannelse.

Gymnasiet har jo endvidere, som det er blevet sagt, en langt bredere geografisk spredning end EFG; derfor bør man også stærkt overveje at mindske det elevtal, der skal til for at gennemføre basisåret, netop for at sikre en tilsvarende geografisk spredning af EFG. Ligeledes burde det sikres i disse tider, hvor der bygges kolossalt mange nye gymnasier, at disse nye gymnasier blev opført således, at der kunne blive tale om en fælles udnyttelse af kapaciteten for flere uddannelser for de 16-19-årige.

Undervisningsministeren har nævnt flere måder at smidiggøre EFG-uddannelsen på, bl. a. for at opnå tilstrækkelige praktikpladser. Vi er enige i, at dette kunne opnås ved, at en basisåruddannelse inden for ét hovederhvervsområde også kunne give adgang til 2. dels uddannelsen for andre hovederhvervsområder, men den mangel på 2. dels uddannelser, der rent faktisk findes i EFG, bør føre til, at andre eksisterende uddannelser for de 16-19-årige tilpasses til naturlige 2. dels uddannelser. De kortvarige arbejdsmarkedsuddannelser kunne være et eksempel herpå. For det andet må det overvejes, om ikke nogle af de eksisterende ud-

dannelser inden for social- og sundhedssektoren bør inddrages til EFG. For det tredje bør det også overvejes, om der ikke kunne være muligheder for at tilrettelægge nye 2. dels uddannelser, der både kunne være studie- og erhvervskompetencegivende, men ikke være så praktikpladskrævende som de kendte 2. dels uddannelser.

Den socialt skæve tilgang til de 16-19-åriges uddannelser må føre til overvejelser angående de økonomiske forhold. Vi ved, at en afgørende forudsætning for også at få restgruppen ind i uddannelsessystemet ikke blot er tilstrækkelig kapacitet, men at det også her drejer sig om de økonomiske forhold. I hvert fald vil det være bedre at give disse unge en kompetencegivende uddannelse end blot at lade dem have udsigt til arbejdsløshed eller uddannelser og foranstaltninger i forbindelse med bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden.

LO og Dansk Arbejdsgiverforening har jo hidtil været uenige om løn i basisåret til EFG-eleverne, og vi har haft den samme diskussion her i folketinget, men jeg kan også sige, at en forbedring af de eksisterende økonomiske forhold naturligvis kan udformes på mange måder. Vi har den principielle opfattelse, at den burde udformes som en offentligt finansieret godtgørelse til EFG-eleverne i basisåret, men vi har da også mærket os andre tanker om en udvidelse af arbejdsgivernes elevrefusion.

Spørgsmålet er, om den ene af de to parter på arbejdsmarkedet, der begge har en meget naturlig interesse i udviklingen af erhvervsuddannelserne, nemlig Dansk Arbejdsgiverforening, der jo ligesom LO ønsker mesterlæren afskaffet, ikke nu kan se nødvendigheden af forbedrede økonomiske forhold for EFG-eleverne. Det ville utvivlsomt være godt, om arbejdsmarkedets parter kunne fremkomme med et fælles udspil til løsning af disse problemer. Jeg er overbevist om, at det på denne måde også kunne blive muligt at sikre bedre økonomiske forhold, også ved eventuelle politiske beslutninger her i tinget.

Vi vil i socialdemokratiet gøre vort til at få afhjulpet de mange problemer i det 10.-12. uddannelsesår. Vi håber da også, at partierne her i tinget vil stille sig positivt til et eventuelt udspil fra undervisningsministeren.

Ikke mindst af hensyn til løsning af restgruppeproblemet er det nødvendigt meget

[Nørgaard Sørensen]

bevidst at satse på erhvervsuddannelserne, sikre en geografisk spredning, en større kapacitet og forbedrede økonomiske forhold, ligesom det kan være nødvendigt at satse på de alternative skoleformer, som både undervisningsministeren og hr. Ole Vig Jensen var inde på, såsom produktionsskoler, som vi jo i øvrigt har ganske gode erfaringer med; det kunne nok være muligt at overføre en del af det indhold, som findes i disse skoler, til noget af det eksisterende uddannelsessystem.

Vi håber, at partierne kan være enige om at tage politiske initiativer for de 16-19-åriges uddannelser, således at disse uddannelser ikke udvikler sig til et system præget af både planløshed og uoverskuelighed.

Hvad angår de radikales forslag til motiveret dagsorden, kan vi på baggrund af det, jeg har sagt tidligere om bl. a. erhvervsuddannelsesrådets henstilling, principielt ikke være uenige heri, men vi mener ikke, at man ved en forespørgselsdebat, der af undervisningsministeren er lagt op som en bred debat med mange ideer til løsning, kan tage enkelt-punkter ud og løse dem under selve forespørgselsdebatten. Vi mener, det er en god redegørelse, undervisningsministeren er kommet med, og vi har også mærket os den velvilje, undervisningsministeren har over for et konkret udspil.

Jeg skal derfor på socialdemokratiets og venstres vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget tager undervisningsministerens redegørelse til efterretning og samtidig konstaterer ministerens tilsagn om i næste samling at fremkomme med et konkret udspil til løsning af problemerne for det 10.-12. uddannelsesår, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Halvgaard (FP):

Det er forståeligt, at politiske partier med mellemrum ønsker debatten om de 16-19-åriges uddannelse taget op her i folketinget,

en aldersgruppe, der, som forholdene er i dag, har forladt en invalideret folkeskole og kun kan se fremtiden i møde med usikkerhed, med adgangsbegrænsning til et videre uddannelsesforløb og dertil en stor risiko for arbejdsløshed.

Udgangspunktet for denne forespørgselsdebat er den eksplosive elevtilgang til gymnasiet, med forventning om et panikagtigt, dyrt og uhensigtsmæssigt gymnasiebyggeri. I 1978 begyndte ca. 37 pct. af en årgang i gymnasiet eller HF, og i år regner man med at komme op på ca. 40 pct. En stor del af disse elever kan ikke opfylde de krav, gymnasiet hidtil har stillet, og det indebærer, at der vil blive slækket på kravene til en studentereksamen, til ubodelig skade for de elever, der virkelig er gymnasieegnede.

Faren for, at det vil gå med studentereksamen, som det desværre gik med realeksamen, er indlysende, når man kender socialdemokratiets mål og ønsker med vor uddannelsespolitik. Den kundskabsforningelse, som er sket på folkeskoleområdet, er allerede smittet af på niveauet i gymnasiet. Det viser den kendsgerning, at en studentereksamen i dag faktisk svarer til, hvad en præliminæreksamen var for år tilbage.

Bl. a. af den grund forkaster fremskridtspartiet ethvert forslag om fri adgang til gymnasiet, som vil betyde en endnu større forringelse af det faglige niveau. Forældres pres skal ikke være afgørende for en elevs påbegyndelse af gymnasieundervisningen; det må absolut være evner og anlæg, som skal være afgørende. De adgangskriterier, som eksisterede tidligere, må bibeholdes, og der skal stilles større krav til eleverne.

Skal folketinget løse problemerne med hensyn til de 16-19-årige, må man naturligvis indgående analysere forholdene, og tager man forespørgslen som udgangspunkt, må man også naturligt stille spørgsmålet: hvorfor denne eksplosive tilgang til gymnasiet? Der kan blive to svar. Det ene: at folkeskolens tilbud er utilstrækkelige. Det andet: frygten for arbejdsløshed.

Hvad angår folkeskolen, er det jo sådan, at såvel barn som forældre, ja, også erhvervslevet har mistet respekten for folkeskolen, og det er forståeligt. Folketingets flertal har med den nye folkeskolelov simpelt hen ødelagt folkeskolen: man har afskaffet realeksamen, gjort prøverne illusoriske og mindsket kravet

[Halvgaard]

til eleverne, med det resultat, at det faglige niveau er sænket. Samtidig er der på utallige skoler uro og disciplinære vanskeligheder, så lærerne mange steder umuligt kan gennemføre en normal undervisning. Ja, man er nået så langt, at mange erhvervsvirksomheder overvejer selv at etablere prøver for de elever, lærlinge eller medarbejdere, de ønsker ansat i deres virksomhed. Så længe dette folketing ikke erkender, at den nye folkeskolelov ikke var et fremskridt, men et tilbageskridt mod ensretning og forfladigelse, så længe vil vi opleve et virkeligt pres på gymnasiet.

Den anden årsag til den store tilgang til gymnasiet er naturligvis frygten for arbejdsløshed. Desværre er det jo en kendsgerning, at vi her i Danmark er i den situation, at vi har, jeg ved ikke, om det er 50.000 eller 40.000 unge uden beskæftigelse, til trods for at der i virkeligheden er arbejde nok til os alle sammen. Erhvervslivet og herunder også landbruget har jo i mange tilfælde søgt arbejdskraft uden resultat. Vi har eksempler på, at der er foretaget opringninger til 30 virksomheder, hvor vedkommende, der ringede op, kunne få ansættelse i 20 af de 30 virksomheder. Det beviser, at der simpelt hen er arbejde nok for dem, der ihærdigt søger og ønsker det.

Denne situation er uholdbar og skyldes ene og alene en forfejlet økonomisk og beskæftigelsesmæssig politik, som et flertal i dette folketing har ansvaret for. Man har forsøgt at løse arbejdsløshedsproblemet, men nytteløst, fordi restriktioner, gamle fordomme og en dårlig lovgivning spærrer vejen til fuld beskæftigelse.

Nu vil man så i desperation forsøge at løse arbejdsløshedsproblemet via uddannelsespolitikken, med udbygning af gymnasier og uden at foretage de nødvendige omprioriteringer i hele vores uddannelsessektor. Jeg tænker her bl. a. på opretholdelsen og udbygningen af hele vor store universitetskapacitet, som er alt for stor og bekostelig og en belastning for vores samfund i betragtning af vores lands størrelse og ressourcer.

Dette, at vi gentagne gange skal behandle uddannelsespolitikken her i folketinget, viser også, at man er utilfreds med vores uddannelsespolitik. Uddannelsespolitikken er uansvarlig, fordi der ikke er balance mellem udgifterne til uddannelsesforbruget og de ind-

tægter, vort erhvervsliv har mulighed for at skabe.

At løse arbejdsløshedsproblemet via uddannelsespolitikken er en kunstig metode, der kun vil betyde højere omkostninger for erhvervslivet, en svækket konkurrenceevne og derfor øget arbejdsløshed. Det er ubegribeligt, at man ikke kan se konsekvensen af en sådan politik.

Det, det drejer sig om, det er at få de 16-19-årige placeret inden for de muligheder, der rent faktisk eksisterer, i overensstemmelse med, hvad samfundet har behov for. Skal de 16-19-åriges problem løses, må lovgivningen derfor ændres på en række områder, hvad fremskridtspartiet gang på gang har foreslået. Eksempelvis må hele vores skatte-lovgivning ændres, arbejdsmiljøloven må ændres, og også folkeskoleloven må revideres. Også fagforeningsdiktaturet i dets værste form må nedbrydes, så den enkelte unge, der virkelig har lyst til at få et job, har mulighed for at genvinde friheden til at sælge sin arbejdskraft. Det er simpelt hen prisen for beskæftigelse af de unge og samtidig vejen til løsning af de økonomiske problemer, vi har.

Det vil fremskridtspartiet medvirke til. Og vil folketinget ikke betale denne pris, det vil sige lovændringer på mange områder, også upopulære lovændringer, ja, så løser vi ikke ungdomsarbejdsløsheden og heller ikke vores uddannelsesproblemer, og så er det vore unge, der må betale med en håbløs tilværelse som den, vi er vidne til i dag.

Gymnasiet må være adgangsvejen til en videregående teoretisk uddannelse. Vi er ikke interesserede i at integrere de forskellige uddannelsesformer. Det faglige niveau må på ingen måde sænkes, tværtimod. Derfor må kravene til optagelse på gymnasiet skærpes. Folkeskolen må gøres langt mere attraktiv. Der må stilles øgede krav til eleverne, og prøver og eksamener må genindføres, så der i et videre uddannelsesforløb er mulighed for en generel højnelse af hele uddannelsesniveautet herhjemme; det er simpelt hen en forudsætning, hvis Danmark fremover skal hævde sig internationalt i konkurrencen.

Forudsætningen herfor er naturligvis et sundt erhvervsliv og nogle dygtige håndværkere. Derfor må det gøres attraktivt for de unge at vælge en praktisk uddannelse, og det må på samme måde også være attraktivt for erhvervslivet at uddanne lærlinge. Det er

[Halvgaard]

som sagt kun muligt ved at gennemføre en helt anden økonomisk og beskæftigelsesmæssig politik, som vi utallige gange har været inde på.

Det er nok ikke for meget at sige, at der hersker uklare og nærmest kaotiske tilstande vedrørende lærlingeuddannelserne. Forholdet er jo, at man har det tostrengede uddannelsessystem mesterlæren og EFG, og der er desværre også meget stor uenighed inden for erhvervslivet om – også blandt de unge – hvilken af disse to uddannelsesformer der er den bedste. Det skal ikke være nogen hemmelighed – og det fremgår også af de debatter, vi har haft tidligere – at fremskridtspartiet ikke er en varm tilhænger af EFG-uddannelserne. Det beror simpelt hen på, at vi ikke mener, de elever, som ønsker en håndværksmæssig uddannelse, skal fortsætte en teoretisk uddannelse med basisåret i forlængelse af folkeskolen; det gør dem endnu mere skoletrætte. Vi mener, at mesterlæren, hvis den blev moderniseret, ville være et godt grundlag for hele lærlingeuddannelsen. Derfor vil vi også arbejde for, at der bliver en fornuftig løsning af en koordination imellem mesterlæren og EFG.

Også praktiske omstændigheder afholder mange unge fra at vælge en lærlingeuddannelse. Der er i undervisningsministerens redegørelse peget på nogle af disse ting, f. eks. den geografisk uhensigtsmæssige placering af mange uddannelsesinstitutioner. Det betyder overnatninger for eleverne osv.; dér savner man faktisk de gamle tekniske skoler, som var spredt over hele landet, og hvor der virkelig foregik en grundig og omhyggelig undervisning.

Man bør nok også overveje, inden man nu begynder på en omsiggribende placering af nye gymnasier, at tage i betragtning, om ikke det i hvert fald var bedre, hvis man satsede noget mere på en spredning af de praktiske uddannelsessteder. Vi mener også, man må overveje, hvad vi egentlig kan bruge 10. klasse i folkeskolen til. Det er muligt, at der kunne samarbejdes dér med hensyn til et lærlingeuddannelsesforløb.

Vi ønsker ikke fra fremskridtspartiets side at nedbryde uddannelsernes sektorvise struktur, som undervisningsministeren efterlyste svar på. Vi ønsker såvel teknisk skole som handelsskolerne og gymnasiet bevaret i den oprindelige form. De har hver især deres op-

gave, som de hidtil har varetaget på både en god og tilfredsstillende måde. Det ønsker vi i hvert fald ikke at ødelægge, men derimod mener vi, at såvel de unge som erhvervslivet har krav på et klart uddannelsesmønster vedrørende lærlingeuddannelserne, og at det er en opgave, der må prioriteres højt.

Bertel Haarder (V):

Tilgangen til gymnasiet svulmer, og det får nu amterne til at bygge endnu flere gymnasier, hvorefter man kan vente, at endnu flere elever vil vælge at gå i gymnasiet, fordi det ligger så bekvemt i nærheden af hjemmet. Erhvervsskoler er der derimod færre af, de ligger som regel længere borte, og dem gør man ikke så meget ud af i folkeskolen, hvor lærerne jo selv har gået i gymnasiet, og hvor alting drejer sig om gymnasiet, der er det naturlige mål for den boglige stræben, der præger folkeskolen. Samtidig ser man, at der på flere og flere områder kræves studentereksamen, for at man kan komme ind, og når flere tager studentereksamen, bliver det endnu sværere at komme ind uden. Det er den onde cirkel, vi befinder os i.

Det er en rystende oplysning, som er kommet frem her i foråret, at der på mange EFG-basisår går studenter, som altså dermed er 7, somme tider 8 år om at tage dette lands korteste uddannelse.

Denne udvikling skal vi naturligvis ikke passivt finde os i. Venstre er glad for den decentralisering af gymnasietilbuddet, der finder sted, men vi vil advare amterne mod at udvide gymnasiekapaciteten for meget. Det har vi flere grunde til.

For det første er den svulmende tilgang til gymnasiet for en stor del konjunkturbestemt, præget af de unges og deres forældres ofte meget overdrevne forestillinger om ungdomsarbejdsløsheden og vanskelighederne ved at finde arbejde og uddannelsesplads, og en betydelig del af mertilgangen skyldes, at mange flere går i gymnasiet direkte fra 9. klasse.

Dernæst håber vi, at der hurtigt indtræder nogle ændringer i uddannelsesstrukturen, som kan dreje udviklingen og forbedre de muligheder, der er ved siden af gymnasiet, altså forbedre alternativerne til gymnasiet. Folkeskolen må indstille sig på at gøre lige så meget ud af erhvervsuddannelserne som

[Bertel Haarder]

af gymnasiet, det ligner ikke noget, at en skole her i landet giver børnene et skema med hjem, hvor de skal sætte et kryds i ét af tre felter. For det første har de muligheden for at gå i 10. klasse, for det andet har de muligheden for at gå i 1. g, og den tredje mulighed hedder »ud«. Under betegnelsen »ud« sammenfatter man altså tekniske skoler, handelsskoler og alt muligt andet. Det kalder jeg ikke erhvervsvejledning, det kalder jeg at stirre sig blind på gymnasiet, og jeg tror, en del af årsagen til de problemer, vi taler om her, skyldes, at man i folkeskolen lige netop stirrer sig blinde på gymnasiet. Lærerne har gået i gymnasiet, og de, der skriver erhvervsvejledningerne, har tilsyneladende også gået i gymnasiet, hvilket nogle afsnit kunne tyde på. Det er den cirkel, som suger flere og flere af en årgang ind i den gymnasiale tradition.

Vi må efter venstres mening sørge for en større geografisk spredning af erhvervsuddannelsesstilbuddene, så vi i hvert fald får dæmpet det argument, at gymnasierne jo ligger så nær ved, medens erhvervsskolen ligger langt borte. Vi bør måske overveje, om vi i stedet for generelle forbedringer af uddannelsesstøtten skulle give nogle særlige afstandstillæg for elever, der gerne vil bo hjemme, men for hvem erhvervsskolen ligger langt borte.

Vi skal også overveje, om vi kunne lade nogle flere gymnasier forsøge sig med at tilbyde nye fag, eventuelt nye linjer – man kan kalde det handelslinje eller tekniske linjer – og efter venstres mening skulle de absolut forbeholdes byer, hvor der er langt til en handelsskole eller en teknisk skole, sådan at det altså medvirker til at sprede erhvervsuddannelsesstilbuddet. Det har vi ikke noget imod at overveje, for det kan man godt gøre, uden at man derved på nogen måde sænker niveauet i de traditionelle gymnasiefag; det drejer sig blot om at give tilbud om nogle andre fag end dem, som gymnasiet tilbyder i dag.

Vi mener, det er vigtigt at få bekæmpet alle overflødige krav om studentereksamen, HF el. lign. på alle mulige områder, hvor de er vokset frem. Jeg vil som eksempel nævne noget, jeg læste i den nye blå skolestartbetænkning, Der står, at uddannelsesrådet for børnehave- og fritidspædagoguddannelserne nu foreslår, at man skal have HF, studentereksamen el. lign. for at komme ind på et pædagogseminarium. Dér har vi det jo; dér stikker det hovedet frem. Hvis det krav bliver opfyldt, får de, der går tidligt ud af skolen, altså også et spark på det felt; så kan de heller ikke komme ind dér. Det er på den måde, man skaber restgruppe, det er ved at lade særinteresserne planlægge for sig selv og opbygge den slags barrierer, hvor det ikke er nødvendigt.

Jeg er meget glad for både af den socialdemokratiske ordfører og ministeren at høre, at lige præcis den problematik er man opmærksom på; så lad os i fællesskab gøre noget ved det.

Jeg er også helt enig i den betragtning, at vi må ændre disse 18 års aldersgrænser dér, hvor man kan komme ind uden HF eller studentereksamen, for ellers bliver gymnasiet en ventosal for dem, der bare går og venter på, at de skal blive 18 år; man begynder jo i skolen lidt tidligere, og man må i hvert fald kunne sætte nogle aldersgrænser ned til 17 eller 16.

Jeg vil gerne som en principiel og mere fremadrettet betragtning sige – og det er venstres politik – at jeg tror, vi på længere sigt i stedet for at afskaffe lærepladserne bør indføre lærepladser på nye områder ikke mindst af hensyn til restgruppen, sådan at flere og flere uddannelser begynder med, at man har rigtigt arbejde som forpraktikant, føl, eller hvad man vil kalde det. Det vil være sundt for mange; det vil netop være et alternativ til gymnasiet og tilmed et alternativ, som kan føre til en uddannelse. Det vil være vigtigt for de skoletrætte, som ved at få denne tilladelse til at have rigtigt arbejde i 16-17 års alderen kan samle motivation til at tage den teori, der eventuelt måtte følge senere som led i uddannelsen.

Dermed har jeg selvfølgelig også sagt, at jeg bestemt mener, vi skal bevare den mulighed for, at man umiddelbart efter folkeskolen starter i praktik på værkstedet, hvis man vil have en erhvervsuddannelse, det vil sige, jeg mener, vi skal bevare den indgangsmulighed til erhvervsuddannelserne, som mesterlæren udgør i dag.

Vi skal på alle mulige områder forbedre mulighederne for dem, der ikke går i gymnasiet, også for derved at sikre gymnasiets hovedopgave, som er den egentlige studieforbedelse med et dertil hørende højt niveau. Vi

[Bertel Haarder]

skal nemlig ikke have noget af, at man for at tilpasse sig den øgede tilgang til gymnasiet begynder at sænke niveauet. Unge i 16-17 års alderen har krav på at få lov til at specialisere sig i det, de har lyst til, og begynde enten med en boglig, en teknisk eller en handelsmæssig skoling; men det, vi kan gøre, er at skabe lettere overgange, tilbyde nye fag, nye fagkombinationer. Det kan alt sammen gøres, uden at man sænker niveauet i gymnasiet, og det vil vi gerne være med til.

Jeg vil lige indskyde, at disse reformer, som mange allerede har nævnt, som vi altså kan gå i gang med, kan man efter min mening udmærket iværksætte uden at sammenlægge direktoraterne i undervisningsministeriet; det ser jeg ikke nogen særlig grund til. Derimod er venstre stærkt sympatisk over det, hr. Ole Vig Jensen fremførte om, at det bør være amterne, som har ansvaret både for gymnasierne, også statsgymnasierne, og for disse erhvervsuddannelser. Det var en reform med perspektiv i.

Men så ville jeg gerne spørge om noget, som for mig har stillet sig som et helt gådefuldt spørgsmål, og det udspringer bl. a. af noget, ministeren sagde i sin tale. Hun siger, at en af grundene til, at det ikke er så godt, som det skal være, inden for lærlingeuddannelserne, er, at dette, at man har to lærlingeuddannelser, virker fordyrende for hele området. Det medfører, siger ministeren, »en uøkonomisk udnyttelse af skolerne, deres lærere og udstyr, da bl. a. undervisningens indhold og undervisningsterminerne ikke er ens for de to uddannelsesformer. Hertil kommer også, at opretholdelsen af lærlingeuddannelserne uundgåelig virker som en bremse, når det drejer sig om at sikre de minimumselevtal, som trods alt skal til, når man øger den geografiske spredning af EFG-uddannelserne.«

Jeg er ét stort spørgsmålstejn. Det var jeg også, da jeg læste henvendelsen fra erhvervsuddannelsesrådet, som skriver:

»Af de ca. 8.000 pladser må det påregnes, at ca. 2.000 ikke kan udnyttes, bl. a. fordi betydelige fagområder ved fortsat opretholdelse af to sideløbende uddannelser (mesterlæren og EFG) reducerer mulighederne for en rationel udnyttelse af eksisterende skolefaciliteter og vanskeliggør den nødvendige udbygning.«

Det er altså her helt det samme synspunkt som i ministerens tale, og som jeg også har hørt fremført mange andre steder. Jeg begriber det simpelt hen ikke. Man påstår, at det er dyrere at bevare mesterlæren, som er langt billigere end EFG, og så siger man, det er, fordi man ikke kan få elever nok på EFG. Ja men har vi ikke lige hørt, at der mangler masser af pladser på EFG? Hvordan kan det hænge sammen?

Jeg tror, det hænger sammen med, at der er nogle, der er genstridige, som ikke vil samarbejde med mesterlæren, og som går ud fra falske påstande om, at mesterlærlingene ikke kan følge med på EFG-holdene osv. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det sandelig ikke er venstre, der har forhindret, at man kan samarbejde mellem de to uddannelser. Det må være visse andre, der har forhindret det, måske bl. a. nogle af dem, der har sendt skrivelsen fra erhvervsuddannelsesrådet.

Derfor må jeg mene, at vi på foranledning af dette, som nu bliver fremdraget af så mange, virkelig skal tage den sag op til vurdering i undervisningsudvalget og spørge: hvad er grunden til, at det bliver dyrere, når man lader nogle elever gå uden om et basisår, som koster temmelig mange penge? Hvordan kan det blive dyrere af, at man gør det? Det er komplet uforklarligt. Det skyldes, at der er nogle, der bruger denne tilstand som murbrækker, fordi de vil have mesterlæren kvædet. Det synes jeg de skulle opgive og i stedet komme ind på konstruktive tanker, som bl. a. hr. Ole Vig Jensen var inde på, og som helt svarer til, hvad hr. Svend Haugaard og også jeg selv som ordfører for venstre hele tiden har sagt, nemlig at vi intet har imod, at man samarbejder mellem disse to uddannelser, men vil blot ikke have, at basisåret skal være obligatorisk for alle, der vil have en erhvervsuddannelse. Det er det, der er afgørende. Så hvem er det, der er skyld i, at det bliver dyrere, og at man tilsyneladende står med 2.000 pladser, man ikke kan få fyldt? Hvad er dog dette? må jeg sige som Jeppe i baronens seng. Det må vi have opklaret i undervisningsudvalget. Vi må have fundet ud af, hvad det er, og få fjernet de knaster, som af ubegribelige grunde anbringer sig som sand i maskinen her.

Så vil jeg til sidst sige om restgruppen, som også har været draget frem her, at restgruppen skabes af særinteresser, som opby-

[Bertel Haarder]

ger overflødige uddannelseskra­v omkring deres områder. Når uddannelses­rådet for børnehav­pædagog- og fritidspædagogseminarierne nu siger, man skal have studenter­eksamen for at komme ind dér, øger man restgruppen. Så kan de heller ikke komme ind dér, så bliver det problem større.

Derfor er strategien for at gøre noget for restgruppen, den strategi, som U 90 fuld­stændig fortier og går uden om i sin ellers meget lange rapport, at bekæmpe disse over­flødige uddannelseskra­v, at gøre det mindre nødvendigt at tage HF og studentereksamen. Det er det bedste, vi kan gøre for restgrup­pen. Restgruppens sande fjender er dem, der oppuster overflødige uddannelseskra­v. Resul­tatet af, at det har fået lov at køre i så mange år, ser vi i den svulmende tilgang til gymna­sierne, som er ved at blive helt oversvømmet.

Gerda Møller (KF):

Også vi i det konservative folkeparti er tilfredse med, at vi i dag har denne debat, der forhåbentlig kan føre til et resultat med henblik på, at vi kan sikre vor ungdom en uddannelse, som i større grad, end det er tilfældet i øjeblikket, kan give erhvervskom­petence og altså føre til et arbejde, som kan give dem noget at leve af og noget at leve for.

Med al respekt for de forsøg, der gøres fra stat og kommuners side på at løse de unges arbejdsløshedsproblem – her tænker jeg først og fremmest på forsøgene med de alternative uddannelser – er det jo ikke det samme som at få en kompetencegivende uddannelse eller bare en rigtig uddannelse.

Med den usikkerhed, der hersker hos de unge og deres forældre om udviklingen i samfundet, er der ikke noget at sige til, at de unge søger at sikre sig mod fremtidig arbejds­løshed ved at skaffe sig så god en ud­dannelse som muligt, og så er det, vi oplever det store pres på gymnasiet, et pres, som be­tyder en fordobling af studentertallet på 15 år og dermed et kæmpeudbud af unge, der står med en uddannelse, som ikke giver et egentligt grundlag for en erhvervsbeskæftigelse. Det viser bl. a. det forhold, at det nu ikke er ualmindeligt, at der optages studenter på EFG-basisåret. Det er faktisk spild af de unges tid og af samfundets penge.

Og at der vil komme uheldige følgevirk­inger af denne udvikling, vil jeg bare nævne for en ordens skyld: sænkning af det faglige niveau i gymnasiet, en unødvendig forhøjelse af indgangsniveauet ved mange af de uddan­nelser, der i dag har været søgt af unge med 9-10 års skolegang, yderligere skoletræthed i gymnasiet, ikke færre utilfredse unge, men blot unge utilfredse på et højere niveau, fordi den uddannelse, de har ofret tid og kræfter på, ikke har kunnet skaffe dem en plads i erhvervs­livet, og endelig et endnu stærkere pres på de højere uddannelser, som i forve­jen har deres problemer at slås med, fordi det samlede udbud af langvarigt uddannede er stadig stigende. De sidste tal viser, at der regnes med en fordobling af deres antal frem til år 2000, og der er ingen løsning på, hvor­dan disse kandidater skal få noget at bestille alle sammen.

Hvordan kan vi så forhindre denne udvik­ling? Ja, først og fremmest ved at genoprette tilliden til folkeskolens afsluttende prøver. Vi skylder simpelt hen eleverne og deres foræl­dre, at børnene kan forlade folkeskolen efter 9. klasse med et bevis på, hvorledes de har klaret undervisningen på det niveau, de har læst de enkelte prøvfag på. For mig er der ingen tvivl om, at bortfaldet af realeksamen, den frie adgang til gymnasiet og utilfreds­heden med folkeskolens afgangsprøver er med­virkende årsager til, at flere søger ind i gym­nasiet; det er ikke arbejdsløshedsproblemet alene.

Derfor må vi også, som ministeren selv er inde på, gøre en større indsats i folkeskolens ældste klasser for at forebygge skoletrætheden hos den del af eleverne, der ikke er bog­ligt indstillet. Praktiske aktiviteter bør have langt større indpas i undervisningen af disse elever, og gennem en tilsvarende undervis­ning i det frivillige 10. år kunne dette år bli­ve den helt rigtige forberedelse til anden ud­dannelse eller beskæftigelse i erhvervsregie, så disse elever i mindre grad føler sig henvist til at lade sig indrullere i en af de videregå­ende skoleformer.

I den forbindelse er det naturligvis vigtigt at lægge vægt på betydningen af, at eleverne også i hele deres skoleforløb får kendskab til samfundet uden for skolen. Hvis eleverne skal have tilstrækkelig baggrund for at vælge videre uddannelse og erhvervsforløb efter folkeskolen, må de ældste elevers uddannel­

[Gerda Møller]

ses- og erhvervsorientering udbygges, og at det må ske i tæt samarbejde med erhvervslivet, er en selvfølge.

Jeg er tilfreds med, at ministeren selv beskæftiger sig med spørgsmålet om erhvervsuddannelsernes plads i skolevejledningen ved at foreslå en overskuelig beskrivelse af de forskellige tilbud, der gives. Hvis denne beskrivelse gives på et så tidligt tidspunkt, at den kan få indflydelse på elevens valg af fag i 8. og 9. klasse, tror jeg, det vil blive et værdifuldt indslag i erhvervsvejledningen. Præsentationskurser af en uges varighed på de tekniske skoler er også en god baggrund at træffe erhvervsvalg på.

Vi er i det konservative folkeparti stærkt indstillet på at hjælpe flest muligt unge ind i en uddannelse, der svarer til jobbet krav. Samfundet har ikke råd til, at en masse unge overkvalificerer sig til et job. Derfor er vi også parat til at gøre en indsats for at stille den nødvendige uddannelseskapacitet til rådighed for at undgå afvisning af unge, der ønsker at påbegynde en erhvervsrettet uddannelse.

I den forbindelse bliver det interessant at få de endelige tal for ansøgerne til det nye EFG-basisår – fristen udløb jo i forgårs. Det vil være spændende at se, om erhvervsuddannelsesrådet får ret i sine dystre forudsigelser om, hvor mange ansøgere – op til 8.000 – der skulle afvises. Vi kan ikke stiltende se på, at industri og håndværk ikke får den nødvendige tilgang, eller at de tekniske skoler står med tomme pladser, mens tilgangen til gymnasiet stiger og stiger.

Jeg vil gerne i den forbindelse bede ministeren oplyse, om det er rigtigt, som man kunne læse i Jyllands-Posten i tirsdags, hvor forstanderen på Århus tekniske skole, Håkan Håkansson, siger, at den geografiske spredning af EFG-uddannelserne har bevirket, at der er masser af tomme pladser i Vestjylland og utrolig dårlige muligheder for en erhvervsuddannelse, hvis man bor i København, og at frafaldet ved disse uddannelser er blevet uhyggelig højt, idet ca. 20-25 pct. falder fra, inden basisåret er omme. I samme artikel kan man læse en udtalelse af forstanderen for Teknisk skole i Slagelse, hr. Kjeld Jensen, der siger, at der højst er halvt fyldt op på bygge- og anlægsområdet, og at der stadig er tomme pladser på andre områder. Det ville være rart at få en vurdering fra mi-

nisterens side af, om dette forholder sig sådan.

Det skal ikke ses fra vores side som en modstand mod EFG-uddannelsen, vi ønsker bare besked om ansøgerantallet i forhold til kapaciteten, og herudover er vi også interesseret i at få oplyst, hvor stort problemet er med at skaffe det nødvendige antal praktikpladser, efter at stat og amtskommuner har fået mulighed for at oprette ekstraordinære praktikpladser og ikke mindst efter gennemførelse af det konservative forslag om støtte til erhvervslivet ved ansættelse af praktikanter. Det har da i hvert fald været et godt indslag til fremskaffelsen af erhvervspraktikpladser.

Som jeg tidligere har sagt, er vi ikke tilhængere af den store udvidelse af gymnasiekapaciteten. Vi ønsker at fastholde gymnasiet på et højt fagligt niveau, og vi ønsker ikke en sammenblanding af gymnasiet og de praktiske uddannelser. Vi siger altså nej til en integrering.

Derimod ser vi gerne en eller anden form for samarbejde imellem de forskellige skoleformer, således at der bliver mulighed for overgang fra den ene uddannelse til den anden, hvis man føler sig fejlplaceret, en overgang, der selvfølgelig skal give så lidt spildtid som overhovedet muligt.

Vi ønsker først og fremmest, at gymnasiet skal være studieforberedende, således at det stadig indrettes på at forberede sine elever til de længerevarende videregående uddannelser. Man behøver ikke at ødelægge gymnasiet for at løse uddannelsesproblemet for dem, der i virkeligheden ikke har brug for en gymnasieuddannelse. Langt hellere må man bestræbe sig på at give alternative tilbud, der styrker mulighederne for at øge tilgangen til erhvervsuddannelserne eller til kortere varende uddannelser inden for bl. a. den offentlige sektor. Det nævnte eksempel med en ændring af kriterierne for adgangen til de forskellige uddannelser inden for social- og sundhedssektoren finder jeg er et glimrende forslag, ligesom en højere teknisk uddannelse i lighed med den højere handelsuddannelse vil være fornuftige alternativer til den nuværende gymnasieuddannelse.

Vi finder det værdifuldt at bevare de eksisterende skoleformer inden for dette uddannelsesområde, ikke mindst fordi det er nødvendigt, at erhvervsskolerne bevarer deres

[Gerda Møller]

selvstændighed og egen identitet. Det mener vi er nødvendigt af hensyn til såvel de unge som til erhvervslivet og samfundet. Hvis de praktiske uddannelser mister den direkte, konkrete tilknytning til erhvervslivet, går noget værdifuldt tabt. Det nære forhold imellem udbud og efterspørgsel forsvinder også og dermed en viden om, hvordan beskæftigelsesmulighederne tegner sig efter uddannelsen.

Ministeren kommer i sin slutning ind på nogle af de beslutninger, der i de sidste år er truffet her i folketinget, bl. a. bortfaldet af elevstøtten til EFG-eleverne i basisåret, og da det jo igennem pressen har forlydt, at der fra kommunistisk side i dag vil blive fremsat dagsordensforslag med henblik på en sådan elevstøtte, vil jeg gerne med det samme sige til forslagsstillerne, at vi ikke ønsker at gå ind i seriøse overvejelser herom, medmindre der kommer et udspil fra regeringen, og det har vi jo ikke set at der kommer i hvert fald på nuværende tidspunkt.

Ministerens sidste principielle spørgsmål, nemlig om vi skal stille mod at nedbryde uddannelsernes sektorvise struktur og i stedet arbejde os frem mod en større grad af fælles og indbyrdes samordnet planlægning af området, har jeg sådan set allerede svaret på. Det er ikke vor politik, det er ikke konservativ politik, men det forhindrer os naturligvis ikke i at arbejde med på at finde frem til, hvordan vi kan løse de mange problemer, der består inden for dette store uddannelsesområde.

Man kan lave nok så mange nye uddannelser, man kan lave nok så mange ændringer i de bestående, men ingen af delene vil være tilstrækkelige hverken på kort eller længere sigt. Det helt afgørende, hvis arbejdsløsheden og herunder ungdomsarbejdsløsheden skal bekæmpes, er, at regeringen holder op med at føre den tåbelige økonomiske politik, som den hidtil har ført, som forhindrer erhvervslivet i at ekspandere og dermed at skaffe flere arbejdspladser her i landet.

Hvis regeringen vil ændre den økonomiske politik, skal den få det konservative folkepartis hele og fulde tilslutning, og så tror jeg, vi vil komme et langt stykke hen ad vejen til bekæmpelse af arbejdsløsheden.

Mimi Jakobsen (CD):

Uanset at debatten i dag klart koncentrerer sig om ungdomsuddannelserne, de 16-19-åriges uddannelse, er der ingen tvivl om, at problemerne starter i folkeskolen.

Jeg vil spørge ministeren, hvorledes ministeren ser på folkeskolens 10. klasse og den fremtid, som muligvis eksisterer for 10. klasse, eller som måske ikke eksisterer; jeg er mest tilbøjelig til at tro det sidste.

Vi står i dag med nogle grupper elever i 10. klasse, der stort set kun opholder sig i 10. klasse for at finde ud af, hvad de vil, for at få tiden til at gå, fordi de ikke rigtig har mod til at springe ud i noget. Vi står med skoletrætte elever, og det er ikke en følge af den nye folkeskolelov, det har vi altid gjort, men folkeskoleloven har heller ikke afhjulpet skoletrætheden.

Spørgsmålet er, hvad vi skal gøre ved det. EFG var jo baseret på, at man gik direkte fra 9. klasse til basisåret. Gymnasiet burde være baseret på, at man gik direkte fra 9. klasse i gymnasiet, og derved ville 10. klasse blive overflødig. Skulle man tænke sig fortsat at have en 10. klasse i folkeskolen, finder vi, at man muligvis kunne gå den vej at lade de elever, der går i 10. klasse, have en række grundfag: dansk, regning, sprog, eller hvad man nu kan tænke sig, men herudover i den resterende tid beskæftiges i erhvervsarbejde under en eller anden form. Under alle omstændigheder savnes der tilbud til disse elever, som føler, det er et tidsspilde, et slaskeri, der er blevet moderne på det sidste, og som helt givet mangler en vejledning.

Ministeren har – og det glædede mig meget – i sin redegørelse sat ind på en bedre skolevejledning. Vi har set mange gode resultater på de skoler, hvor rådgivningslærere har taget dette problem op og har fulgt de elever, både inden de gik ud af skolen og efter, og jeg tror, det er den rigtige vej at gå. Det er ikke et ukendt kontor, de skal henvises til; de skal have kontakt med de lærere, de har kendt, og som kender eleverne.

Formålet med debatten har jo også været af få belyst de problemer, der vedrører tilgangen til gymnasiet, men alligevel har adskillige ordførere beskæftiget sig mere med de praktiske uddannelser. Jeg er ganske enig i, at uanset synet på gymnasiet er det her, der ligger det store problem. Problemet er, hvordan vi får skabt et alternativ til gymnasiet, som bliver højt estimeret, som bliver

[Mimi Jakobsen]

attraktivt, som kan imødegå det akademiker-snobberi, det boglige snobberi, som uden tvivl eksisterer, og som er svært at bekæmpe.

Jeg tror ikke, at bestræbelserne på at gøre EFG mere boglig, mere teoretisk er den rette vej, det er ikke den måde, vi højner respekten for en praktisk uddannelse på. Man lokker husarerne ind ved at sige, det er næsten lige så fint som gymnasiet. Det er den dobbeltmoral, der ligger i det her med, at det ikke er finere med bøger, men alligevel. Man vil gøre gymnasiet lidt mere praktisk, og så står vi i en situation om 5, 6, 7 år, hvor man siger, at disse to uddannelser nu ligner hinanden så meget, at vi lige så godt kan slå dem sammen, og så har man integrationen af de 16-19-åriges uddannelse. Jeg kan sige med det samme – og det turde ikke være nogen nyhed – at CD ikke er at finde blandt tilhængerne af den politik.

Tilgangen til EFG og mesterlæren har været debatteret ofte her. Vi har hørt mange grunde til, at de unge tilsyneladende stadig holder fast ved mesterlæren. Der har været talt om den manglende støtte i basisåret. Man har talt – og det tror jeg er helt reelt – også om den manglende geografiske spredning af EFG-skolerne. Det er helt givet et problem, som jeg finder de radikale med deres dagsordensforslag har sat fokus på, et forslag, som jeg derfor kan støtte. Det har selvfølgelig også noget at gøre med traditioner inden for mesterlæren: man har endnu ikke rigtig tiltro til det nye.

Centrum-demokraterne var med til at forhindre, at mesterlæren blev afskaffet pr. 1983, og det gjorde vi ud fra den betragtning, at adskillige fagområder kom til os og sagde: vi ønsker denne uddannelse inden for specielt vores fagområde. Man kan sige, vi skød problemerne fra os ved at lægge det ud til fagene. Jeg mener stadig, det var den rigtige ting at gøre på det tidspunkt. Jeg mener også, at vi på et eller andet tidspunkt, måske i en ikke alt for fjern fremtid, må se disse uddannelser slået sammen, og jeg mener, det er rimeligt at gøre det, med det forbehold at EFG bør eksistere også uden basisåret. Vi synes, basisåret er glimrende for de elever, der endnu ikke ved, hvad de vil, men lad være med at bruge basisåret som en bremseklovs for de unge mennesker, der er trætte af teorien, som gerne vil ud og arbejde, og som kan få en læreplads. Lad dem komme i gang,

og lad os gøre EFG-systemet så smidigt, at dette kan lade sig gøre. Så tror jeg, man vil kunne samle et flertal – og et bredt flertal – her i tinget for dette.

Hr. Bertel Haarder var inde på, at de skoletrætte skulle direkte ud i praktik. Jeg er ganske enig. Det er også det, jeg har givet udtryk for her.

Jeg er lidt bekymret over, at ministeren i redegørelsen siger, at man på grund af de mange praktikpladser kunne forestille sig EFG-uddannelsen med mindre praktik. Det er muligt, jeg har misforstået ministeren – det skulle glæde mig, om jeg havde – men jeg har opfattet ministeren således, at ministeren ville se EFG-uddannelserne med mindre praktik, end det er tilfældet i dag, og det vil jeg gerne advare imod. De unge mennesker, vi skal uddanne på disse uddannelser, er ikke direktørerne for hverken Thrige-Titan eller B & W, eller hvad vi har af store virksomheder. Det er i allerhøjeste grad små selvstændige næringsdrivende med små virksomheder. Det er typisk det system, vi har her i landet, og som ingen vel er særlig utilfreds med. Derfor er det på denne baggrund, vi må vurdere, hvad det er for en uddannelse, vi giver. Jeg tror ikke, teorien er det, der gør, at de unge mennesker vil få den drift, der skal til for at tage det spring at blive mindre næringsdrivende. Jeg tror ikke, det er teorien. Jeg tror, det er en særdeles krævende og kvalificeret praktisk uddannelse, der skal til.

Men vi er ganske enige i, at de praktiske uddannelser må opvurderes på en eller anden måde. Hvordan vi gør det, kan vi muligvis blive uenige om, men intentionerne tror jeg vi er fælles om.

Må jeg med hensyn til gymnasiet sige, at centrum-demokraternes synspunkt på gymnasiet er uændret. Vi mener fortsat, at gymnasiet er for de bogligt dygtigste, dem, der stræber efter en videregående uddannelse.

Ministerens siger i sin redegørelse vedrørende tilgangen til gymnasiet, at alle egnede optages, og at der i princippet er fri adgang. Jeg er enig i, at der i princippet er fri adgang. Spørgsmålet er bare, om det er alle egnede, der optages. Vil ministeren garantere – det kan ministeren ikke, det er et retorisk spørgsmål – at 40, 50, 60 pct. af en årgang er egnet til at gå i gymnasiet, som vi kender det i dag? Nej, det vil man sikkert ikke, men

[Mimi Jakobsen]

man vil sige, så må vi lave gymnasiet om. Det finder vi ikke; vi må lave procenterne om. Vi må skabe nogle andre tilbud og lade gymnasiet være, som gymnasiet er.

Nu blev vi af nogen bebrejdet - der lå sådan en lille undertone om det - at vi selv havde været ude om denne her ballade omkring EFG og mesterlæren, fordi vi havde stået i vejen for mesterlærens afskaffelse. Må jeg dertil sige, at når det gælder de problemer, der er omkring gymnasiet, er også dette ting i allerhøjeste grad medansvarligt: det er selvforskyldte problemer. Man har først lempet adgangen til gymnasiet for ca. 2 år siden, hvor man vedtog, at uanset om eleven havde gået på grundkursus eller udvidet kursus, kunne vedkommende gå i gymnasiet, hvis han eller hun havde bestået med tilfredsstillende resultat. Det lukker sluserne op. Senere har man fundet det rigtigt at lade latinen udgå som krav til det sproglige gymnasium; det trækker yderligere ind. Og jeg venter ikke med længsel, men uden større overraskelse, at man inden for de nærmeste år også vil lade tysk falde som adgangskrav, og så har man i hvert fald den frie adgang.

Spørgsmålet er så, hvad vi skal stille op med de unge mennesker i gymnasiet, og hvad vi skal stille op med dem, når de kommer ud som studenter.

Jeg mener stadig væk, at et meget vigtigt spørgsmål er, hvilke uddannelser der overhovedet skal være krav om studentereksamen til. Nu har flere af ordførerne været inde på det, og det er jeg meget glad for, for det tyder på, at der bliver gjort noget ved det.

Det er klart, at der bag forskellige organisationers krav om studentereksamen ligger løbspørgsmål, lønkrav, skjulte forbedringer, og det er der ikke noget at sige til, for det er fagforeningernes opgave. Men på den anden side er det også givet, at der stopper al tale om solidaritet med restgruppen, om at trække dem med, for det er helt givet, at det forstørret retsgruppens omfang og svækker deres muligheder.

Det, som en rimelig god realeksamen tidligere kunne give adgang til: bankassistent, sygeplejerske, og hvad det nu kan være, kræves der i dag studentereksamen til, og det er ikke forsvarligt, ikke rimeligt.

Hvorfor gør man så det? Ja, ud over de lønmæssige krav, som dette selvfølgelig medfører, er det givet, at det også skyldes en

manglende tillid til folkeskolens afgangsprøver. Til trods for at vi har udvidet undervisningspligten fra 7 til 9 år, har man altså ikke formået at skabe den tillid til afgangsprøverne fra folkeskolen i dag, som ville kunne stille denne udvikling i bero.

Hvem gavner vi så? Jeg mener i hvert fald ikke, vi gavner de svage elever eller restgruppen, som vi endnu ikke har hørt nogen ytre sig imod. Jeg går ud fra, vi alle er enige om, at de skal hjælpes, om end ikke på bekostning af de andre.

Så har der været talt en del om ungdomsarbejdsløsheden. Givet er det nok, at der i hvert fald er en stor geografisk spredning med hensyn til, hvor hårdt ungdomsarbejdsløsheden rammer. Man har i kommuner været ude for, at vi har søgt med lys og lygte for dog at finde et par enkelte, vi kunne sætte til et eller andet: klippe pensionisternes hække eller rode op i kanalerne. Det er jo paradoksalt nok, at hver eneste gang man forsøger at finde noget meningsfyldt at tilbyde disse unge mennesker, har vi fagforeningerne på halsen, for det vil man ikke tolerere, så langt strækker solidariteten sig ikke. Ergo må vi finde nogle temmelig meningsløse projekter at sende de unge mennesker til, og de modtager det såmænd også i den ånd, det er givet, for de kan ikke finde nogen interesse i det. Vi har genbrugsprojekter i gang, hvor fremmedprocenten er under 40, og hvad sker der? Der sker det, at efter et halvt år forsvinder de unge mennesker fra disse projekter ud i arbejdsløshedsunderstøttelsen. Vi kanaliserer dem selv derind. Vi skaber problemer for dem ved gennem de kommunale aftaler at give dem f. eks. 39 kr. i timen, tror jeg det er i øjeblikket i Københavnsområdet. Det kan det private erhvervsliv eller en lærlingeplads ikke konkurrere med. Det er en bjørnetjeneste, vi gør dem. Man fremmer den passive holdning, som desværre mødes rundt omkring: jeg har ikke noget arbejde, hvad agter samfundet at gøre for det? Man spiller tilbage hele tiden: det er samfundet, der er noget galt med; man sætter sig ikke ned og skriver et par ansøgninger.

Det er helt givet, at disse problemer presser sig gevaldigt på, og jeg vil i lighed med andre ordførere takke de radikale for, at de har bragt det frem.

Vi er også i CD meget indstillet på at drøfte det, og som sædvanlig, som vi plejer

[Mimi Jakobsen]

at sige, skal det ikke være økonomien, det kommer an på. Kan vi finde nogle rimelige løsninger, er vi parat til at tage også de økonomiske konsekvenser af dem.

Men jeg må også sige med det samme, at hvis man forsøger at løse de 16-19-åriges problem på basis af intentionerne fra folkeskoleloven, så er CD ikke med. Vi er ikke med i en bestræbelse på integration mellem boglige uddannelser og praktiske uddannelser. Det er efter vores mening ikke den måde, man højner det faglige niveau på, det er ikke den måde, man skaber respekt for nogen af uddannelserne på.

Derimod er jeg selvfølgelig ganske enig i, at de fysiske rammer, der findes rundt omkring for uddannelserne, kan udnyttes, således at flere uddannelser kan leve under samme tag, men at holde det faglige indhold adskilt er bedst for alle parter. Enhedsskolen skal ikke fortsættes for de 16-19-årige. Vi er nok gået så langt, vi overhovedet kan, når vi siger, at eleverne selv vælger ved 8. klasse, om de ønsker at gå den ene eller den anden vej. Der er ikke tale om en social sortering, eleverne vælger selv.

Det er klart, at uddannelserne skal ses i forhold til hinanden, det håber jeg denne debat også har givet udtryk for, og den vil i hvert fald have de følger, at vi kommer til at gøre det, at vi ikke lader enkeltområder diktere os beslutninger, som senere viser sig at stride stik imod den større sammenhæng.

Der er altså stor interesse fra CD omkring problemet, men absolut ingen forståelse for en snigende integration mellem boglige og faglige uddannelser.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil godt indledningsvis sige, at vi i socialistisk folkeparti anser uddannelse for at være en værdi, og vi betragter uddannelse som noget, der er værd at satse på og øge væksten af for den danske befolkning. Vi forestiller os et samfund med en lavere økonomisk vækst end den, vi har været vant til, og vi mener, at den vækst, der skal finde sted, skal finde sted på nogle kvalitative områder og bl. a. på uddannelsesområdet. Vi mener, at uddannelser både skal give erhvervskompetence og mulighed for personlig udvikling, udvikling der skal sætte én i stand til at begribe sig selv, sit samfund og sine

omgivelser bedre, end hvis man ingen uddannelse har.

Det vil jeg gerne sige som indledning, fordi mange af de seneste ordførere har ligesom forstærket det ramaskrig, der har lydt også i den borgerlige presse i den senere tid, fordi op mod 40 pct. af en årgang unge i år søger ind på landets gymnasier.

Når dette ramaskrig lyder, mener jeg, det skyldes, at presset fra andre lag i befolkningen end dem, der traditionelt søger gymnasieuddannelsen, nu er ved at blive for stort. Der er nogle privilegerede, der nu er ved at få rokket ved deres privilegier, og så lyder ramaskriget: nu vil der ske en niveausænkning, nu vil der ske en udvanding af denne udmærkede gymnasieuddannelse, vi er så vant til. Hvor bliver nu kravene af til den intellektuelle elite? Nu går det helt galt med uddannelserne i Danmark. Og det er jo klart, fordi gymnasiet, sådan som vi kender det, i sin oprindelse er en eliteuddannelse. Det er herfra, de unge alle årene har været rekrutteret til de uddannelser, der giver de mest indflydelsesrige poster og de højeste lønninger, og det er de privilegerede gruppers børn, der har gået der. Vi har for nylig modtaget en rapport, som har sammenlignet skolesituationen i Søllerød og Ishøj, og hvis man sammenligner gymnasiefrekvensen, ser man jo tydeligt, i hvor meget højere grad de unge i Søllerød får en gymnasial uddannelse end de unge i Ishøj. Og sådan har det været, lige så længe vi har kendt gymnasierne.

Fra SFs side anser vi det ikke i sig selv for hverken katastrofalt eller dårligt, at mange kommer i gymnasiet, men vi indser, at det skaber nogle følgeproblemer, og jeg skal nævne nogle af de følgeproblemer, som vi mener det skaber.

Det første er spørgsmålet om gymnasiernes indhold, og her har det været helt tydeligt både fra fru Mimi Jakobsens og fra fru Gerda Møllers side, at man ikke ønsker at ændre ved gymnasiernes indhold. Det gør vi i SF, fordi hvis gymnasiet ikke først og fremmest skal være en studieforberedende uddannelse, men en alment udviklende uddannelse, som skal danne overgang til flere forskellige former for erhvervsuddannelse eller til direkte job, er det klart, at indholdet må tages op til revision. Så må vi beskæftige os helt alvorligt med, hvad det er, de unge har brug for at lære, for at de kan forstå sig selv, for-

[Ehba Strange]

stå deres tid, deres samfund og få indflydelse på udviklingen af det.

Men også gymnasieformen må i så fald tages op til revision. Jeg ved, at det er sket gennem forsøg nogle steder, og jeg mener, at disse forsøg må forstærkes gennem undervisning, der i højere grad bygger på projektarbejder, på kombination af praktisk og teoretisk arbejde og på inddragelse af de unge selv i tilrettelæggelsen af deres uddannelse.

Men også praktisk skaber den store tilgang naturligtvis problemer. Det kan knibe for amterne at få bygget hurtigt nok. Det kan knibe med at få sat de tilstrækkelige midler af. Resultatet bliver for store klassekvotienter og for dårlige lokaleforhold, og dette kombineret med de nye krav fra de nye elevgrupper giver selvfølgelig store problemer for gymnasielærerne. De problemer er det vigtigt at tage alvorligt, og det rejser hele problemet om gymnasielæreruddannelsen, fordi gymnasielærerne traditionelt er uddannet til at være fagligt dygtige og til at give elever med en vis faglig forudsætning en faglig videregående uddannelse, hvorimod den pædagogiske side af gymnasielærernes uddannelse efter vor vurdering slet ikke er god nok og slet ikke lever op til de krav, der må stilles til en gymnasielærer, der skal varetage uddannelsen af så stor en del af Danmarks unge.

Men også med hensyn til byggeriet mener jeg det skaber praktiske problemer. Jeg tror, det var hr. Ole Vig Jensen - det var i hvert fald en af ordførerne - der var inde på, at det var vigtigt at planlægge det nye gymnasiebyggeri på en sådan måde, at det ikke kun lægger op til teoretisk, verbalt orienteret klasseundervisning, men sådan at bygningerne kan bruges til det, som er SFs formål med disse uddannelser, nemlig på længere sigt en samordning og en integration af de praktiske og teoretiske uddannelser. Der bør altså også i de nye huse, der skal bygges, være plads til en meget høj grad af praktisk uddannelse.

Jeg er enig med den socialdemokratiske ordfører og undervisningsministeren i, at folketingsflertallet i høj grad selv er skyld i, at vi har nogle af de problemer, vi har i dag. Vi har her i tinget, som også undervisningsministeren har peget på, i løbet af de sidste 5 år haft flere debatter om de 16-18-åriges uddannelse, og hvis udgangen på disse var blevet en anden, havde vi måske stået i en bedre situation i dag.

Vi støttede i 1976 den daværende undervisningsministers forslag til folketingsbeslutning om en samordning af uddannelserne for det 10.-12. uddannelsesår. Vi støttede også i forbindelse med EFG-lovgivningen, at lønnen i basisåret skulle bevares, og at mesterlæren skulle afvikles inden for en nærmere årrække. Begge dele blev nedstemt, bl. a. ved de radikales hjælp, og derved mener jeg også at de radikale selv er skyld i, at vi står i den situation, vi gør i dag; men så meget mere ros skal de selvfølgelig have for, at de nu rejser debatten, og jeg måtte forstå hr. Ole Vig Jensen sådan, at man var på tilbagetog med hensyn til mesterlæren. Hvis jeg ikke har forstået det ret, må hr. Ole Vig Jensen korrigerer mig.

Det, der var tanken med EFG, var jo, at den skulle ses som et alternativ til gymnasieuddannelserne, og jeg oplever det samme, som undervisningsministeren har givet udtryk for, nemlig at det i dag volder store problemer at drive mesterlæreuddannelsen ved siden af EFG-uddannelsen. Vi kan glæde os over, at nogle af de faglige udvalg tilsyneladende nu selv finder ud af at afvikle mesterlæren, men uden en lov i ryggen vil denne udvikling efter SFs mening gå for langsomt.

Løn i basisåret ville gøre uddannelsen mere mulig, måske ikke så meget for dem, der søger gymnasiet i dag, men i hvert fald for dem, der går ud af folkeskolen uden ungdomsuddannelse, og efter SFs mening er det den gruppe, der er det allerstørste uddannelsesmæssige problem. Dem skal jeg vende tilbage til.

Begrænsningen i adgangen til EFG-uddannelserne har været nævnt af flere ordførere. Vi betragter det i SF som et meget alvorligt problem, fordi det jo i realiteten giver de unge et meget skævt valg, at de ikke kan vælge EFG, fordi der ikke er plads til, at de kan komme ind.

En meget stor del af hindringen for, at der kan skabes en egentlig koordination af ungdomsuddannelserne og en egentlig samordning, ligger i deres tradition og i den ledelsesform, der herigennem er bygget op.

Gymnasiernes tradition har jeg været lidt inde på. De stammer jo ligesom den praktiske uddannelse helt tilbage fra middelalderen og har som sådan været eliteuddannelser, og siden uddannelsesreformen i 1903 har det været gymnasieuddannelserne, som folkesko-

[Ebba Strange]

lens boglige del – hvordan man så ellers har delt den – har lagt op til, og når hr. Bertel Haarder i dag undrer sig over, at folkeskolen gør så lidt ud af forberedelsen til mere praktiske uddannelser, er det jo, fordi det ligger i hele skoletraditionen, at det er vigtigt, det er fint, det er godt, det er det, vi skal satse også folkeskoleuddannelsen på, at gøre så mange egnede til at gå videre i den boglige uddannelse som muligt.

På den anden side har vi så de praktiske uddannelser, der er styret af fagene, af arbejdsgivere og fagforeninger. De er afhængige af et bestemt antal praktikpladser. Disse er igen bestemt af arbejdsgivernes ønske om at tage eller ikke tage elever i praktik, og undervisningsindholdet er i meget høj grad bestemt også af arbejdsgiverne. Det kan man se, når man ser på det undervisningsmateriale, som EFG-eleverne arbejder efter, og en af grundene til, at vi i SF er så varme tilhænger af EFG-uddannelserne, er, at vi mener, at man i hvert fald gennem basisåret har en vis mulighed for at give også dem, der skal praktisk uddannes, en vis almindende uddannelse på linje med den, gymnasiølevere får.

Vi vil fra SFs side gerne være med til at nedbryde disse århundredgamle traditioner, som giver den markante opdeling mellem praktisk og teoretisk uddannelse. Vi mener, at de hører til i et lavssamfund og ikke i et dynamisk industrisamfund. Derfor vil vi gerne støtte, at der gøres forsøg med at koordinere de to uddannelser.

Vi mener, at lærere og elever og det offentlige skal have mere indflydelse på de praktiske uddannelsers indhold, og vi mener, at EFG-uddannelsernes omfang ikke må være afhængigt af, om arbejdsgiverne nu har lyst til at stille praktikpladser til rådighed eller ej. Mangler der praktikpladser, må de fremskaffes ad anden vej, gennem værkstedsskoler eller gennem det offentlige. Det er mit indtryk, at mange arbejdsgivere er interesseret i at få en arbejdskraft, der er specielt uddannet til et ganske bestemt arbejdsområde, for at få den stabile, specielt uddannede arbejdskraft. Vi mener fra SFs side, det er vigtigt, at alle unge mennesker i Danmark får en uddannelse, der giver fleksibilitet og mulighed for at arbejde på forskellige områder.

Et par ord om det, der er blevet kaldt restgruppen. Jeg tror, at en koordinering af teo-

retiske og praktiske uddannelser er det eneste, der kan opstå som et reelt tilbud til den tredjedel af en ungdomsårgang, der stadig forlader folkeskolen uden at videreuddanne sig. I den gruppe er der dobbelt så mange piger som drenge. Unge mennesker, hvis fremtidsudsigter er ufaglærthed, stadig tilbagevendende arbejdsløshed, hjemmearbejden-de husmødre, mange nederlag og skuffelser.

Den uddannelseseksplosion, der har fundet sted, og den, der finder sted i gymnasi-erne, skaber ikke lighed, men forøger uligheden mellem dem, der kom med, og dem, der ikke kom med. Derfor kan jeg ikke være uenig med hr. Bertel Haarder og andre, når de siger, at vi skal være meget opmærksomme på, hvad det er for adgangskrav, vi stiller til alle mellemuddannelserne, og det er jo ikke kun mellemuddannelserne; selv EFG-uddannelserne – det har også været nævnt – er nu begyndt, hvis der er for mange ansøgere, at foretrække studenter fremfor folk, der har skaffet sig viden ad anden vej. Når man forlods opnår 6 point til en børnehavepædagoguddannelse ved at have taget studentereksamen, er det klart, hvem det er, der bliver skilt fra, og det gør kløften endnu større.

Hele ungdomsuddannelsesspørgsmålet er et spørgsmål dels om penge, dels om traditioner og dels om et klassesamfunds måde at bruge uddannelsessystemet på, især i en krietid. Vi mener i SF, at alle, der forlader folkeskolen, skal have ret til en uddannelse, en ungdomsuddannelse. Det kræver uddannelsesløn for de 16-19-årige. Det kræver en omlægning af ungdomsuddannelserne, og det kræver, at det offentlige får lejlighed til i højere grad at styre også de praktiske uddannelser.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Indledningsvis vil jeg omtale et par skrifter, der må være af interesse for dagens debat. I § 2, stk. 3, i lov om folkeskolen står der, at folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fællesopgaver. Sammenholdes dette udsnit af folkeskolens formålsparagraf med et par af artiklerne i verdenserklæringen om menneskerettighederne, der fastslår retten til undervisning og arbejde, ser det hele jo ikke så sort ud. Hvorfor kan man så ikke åbne en

[Gertrud Stjørholm Nielsen]

avis, uden at overskrifter om ungdomsarbejdsløshed, vold og anden kriminalitet lyser én i møde side om side med omtale af sikkert velmente, men besynderlige forsøg på at komme problemet med de unge arbejdsløse til livs?

På det allersidste er så kommet artikel efter artikel på baggrund af den eksplosive gymnasietilgang. Generelt beklages denne uventede søgning til gymnasierna, men den tages som udtryk for manglende uddannelses- og beskæftigelsesmæssige muligheder.

Og hvad er der så galt? Er der for mange mennesker i landet? Er der især for mange unge? Er der ingen opgaver, der trænger til at løses? Efter kommunisternes mening er der masser. Man behøver hverken at være særlig genial eller specielt fantasifuld for at være i stand til at pege på en næsten uendelig række særdeles aktuelle opgaver, der omgående burde tages op, arbejdsopgaver, der ikke er af ny dato, men hvis løsning både gøres vanskeligere og dyrere, hvis de ustandselig udskydes; og arbejdskraften er der, dels til løsning af de måske mindre komplicerede opgaver, dels til løsning af opgaver, der kræver forskellig grad af uddannelse. Havde man viljen til at planlægge og investere, kunne man løse de utallige opgaver, og ikke ét par hænder ville være overflødige. Men sådan er det ikke.

Den gruppe unge, der i dag har folketingets særlige bevågenhed, kommer i høj grad til at gennemleve ungdomstiden i et samfund i krise. Den ungdomstid, der er idealernes verden, forbindes med begreber som at ud-danne sig til fremtidsmål, at oplæres til arbejde og produktion og at oplæres til demokrati og medansvar, den epoke af livet, hvor fremdrift og engagement skal skabe betingelserne for det kommende liv med eget hjem og familie.

Men disse idealer fra ungdomstiden står overhovedet ikke mål med den virkelighed, der bydes ungdommen i dagens kriseramte Danmark. Ungdommen er henvist til arbejdsløshed og lediggang uden mål for fremtiden, til underbetaling og udbytning af groveste karakter, til uddannelser, som i stadig højere grad strømlines efter kapitalens ønsker og behov, og som oftere har karakter af egentlig beskæftigelsesterapi end af viden og indsigt for en fremtid og til et samfund, hvor politisk viden og engagement gennem masse-

mediernes og det politiske livs manipulationer erstattes af ligegyldighed og uvidenhed om selv de mest elementære samfundsforhold.

Ungdomsarbejdsløsheden er ikke blot et resultat af den teknologiske udvikling og af kapitalismens strukturproblemer, som mange borgerlige og socialdemokratiske samfundsforskere påstår, men er i høj grad et uomgængeligt bevis på, at kapitalismen på sit højt udviklede statsmonopolistiske stade faktisk ikke evner at sikre sin fortsatte eksistens.

Udviklingen af de nye faglige uddannelser, EFG, som påbegyndtes i 1960ernes højkonjunktur, er faktisk sat i stå gennem afskaffelsen af lønnen i basisåret og især den katastrofale mangel på kvalificerede praktikpladser. EFG-uddannelserne var planlagt til at være fuldt udbygget i 1979, og det er nu, og den gamle mesterlære skulle dermed være bortfaldet. Sådan er det ikke gået. Ikke fordi mesterlæren pludselig opfylder behovene for en tilstrækkeligt kvalificeret faguddannet arbejdskraft, men ene og alene fordi mesterlæren i højere grad opfylder de kortsigtede profitønsker, som er kommet i højsædet under krisen.

Det er den samme kortsigtethed, som har gjort sig gældende, når sparekniven har skåret dybt og brutalt i det øvrige uddannelses-system, hvor timetalsreduktioner, forhøjelse af holdstørrelser og klassekvotienter og andre konkrete forringelser af standarden har været daglig kost i 1970erne.

Den manglende udbygning af uddannelsesstøtten og den i takt med inflationen deraf følgende udhuling af støtten tvinger hvert år titusinder af uddannelsessøgende ud af uddannelsessystemet. Et, to, tre og flere år af et ungt menneskes liv er spildt til ingen verdens nytte sammen med de ressourcer, der trods alt har været anvendt ved den del af uddannelsen, der er gennemført.

Uddannelsesplanlægningen, hvis skrift, U 90, fru Ritt Bjerregaard under energidebatten i går med begejstring meddelte er solgt i 15.000 eksemplarer, er ikke udformet på baggrund af reelle beregninger af behovet for uddannede og for kvalificeret arbejdskraft i et samfund, der udvikles efter det arbejdende folks ønsker og behov, men efter monopolernes. Opskrifterne lyder på kortere og mere specialiserede uddannelser og ikke på at sikre sammenhæng og et langsigtet perspektiv

[Gertrud Stjernholm Nielsen]

for uddannelserne. Indholdet i uddannelserne søges isoleret fra modsætningerne i samfundet og ensidigt tilpasset ønsket om en veltilpasset arbejdskraft. Indflydelsen fra EF er helt klar.

De titusinder af unge arbejdsløse og de tusinder af uddannelsessøgende, der er nødsaget til at have erhvervsarbejde under uddannelsen, udnyttes til grov underbetaling specielt inden for handels- og serviceområdet, ikke alene fordi der her er en relativt lav faglig organisering, men også fordi der her er en række små erhvervsdrivende, der presset af kædeforretningernes ublu konkurrence faktisk tvinges til en grov udnyttelse af unge både fysisk og økonomisk, og det vel at mærke til et arbejde, der oftest er blottet for nogen som helst fremtid og perspektiv for ungdommen.

En stor del af ungdommen forvirres over det enorme spring mellem idealer og den virkelighed, der bydes dem. De oplever nok en personlig vrede over de frustrationer og de uretfærdigheder, der bydes dem, men ofte opleves det som helt personlige problemer, som manglende evner eller manglende held, hvorfor oplevelsen ikke automatisk fører til, at problemerne sættes i sammenhæng og fører til en egentlig politisk afklaring.

Disse tendenser underbygges og forstærkes af monopolernes massive ideologiske krigsførelse mod ungdommen. Idoldyrkelse og stjerneræs i musik, film og sport udnyttes til at skabe urealistiske drømme og forventninger, systematisk forvrøvling af alle større og sammenhængende samfundsmæssige problemer og oplæsning af mindre og isolerede detailproblemer udnyttes til at skabe forvirring og ligegyldighed.

På denne baggrund er det særdeles positivt, at langt størstedelen af de unge viser deres protest gennem kravet om uddannelse, og det er helt forståeligt, at de udnytter de muligheder, der er. Uddannelse er reelt Danmarks eneste råstof, derfor er det mere end glædeligt, at de unge efter undervisningspligtens ophør søger videre i uddannelsessystemet. At gymnasiet derved sprænges er ikke de unges skyld. Løsningen må være en fortsat udbygning og reform af gymnasiet, bl. a. med hensyn til lærerskematimeforbrug, klassekvotienter og de fysiske rammer.

Derudover bør der iværksættes udviklingsarbejde med henblik på at opfylde målsæt-

ningen for en 12-årig enhedsskole, hvor de 16-19-åriges uddannelse sammen med folkeskolens grunduddannelse udgør et sammenhængende uddannelsesforløb.

Undervisningen i 10.-12. skoleår skal tage sigte på en almindende undervisning med polyteknisk indhold, der giver eleverne teoretiske og praktiske færdigheder, der er nødvendige og forsvarlige for enhver videreuddannelse. Uddannelsen bør omfatte fag af alment kulturelt og samfundsmæssigt indhold, naturvidenskabelige fag og undervisning i modersmål og fremmedsprog fælles for alle elever.

Herudover indeholder uddannelsen fag, der umiddelbart kan kvalificere eleverne til at fortsætte en lærlinguddannelse eller en mellemteknisk videreuddannelse.

På alle trin af uddannelsen gives eleverne erhvervs- og studievejledning, og al undervisning skal gives af uddannede lærerkræfter.

På kortere sigt vil kravet om en almen uddannelse, der skal bringes i overensstemmelse med samfundets økonomiske, teknologiske og kulturelle udvikling, passende kunne starte med en revision af indholdet i gymnasiet. Der bør omgående indføres fri adgang til EFG-uddannelserne, så der herved bliver ligestilling med fri adgang til gymnasiet.

De tomme pladser, der findes rundt om på landets tekniske skoler, er ikke udtryk for, at de unge ikke ønsker denne uddannelse. Det er først og fremmest fjernelsen af lønnen i basisåret, der afholder mange fra at starte på EFG-uddannelsen, men man vil fra samfundets side hellere yde bidrag til mere eller mindre besynderlige beskæftigelsesprojekter, der kun kvalificerer til én ting, nemlig til retten til at modtage arbejdsløshedsunderstøttelse, end yde hjælp til en faglig uddannelse.

Trods interesse for uddannelse med presset på uddannelsesinstitutionerne til følge er der stadig en meget stor del af de unge og her især de unge kvinder, der ikke får uddannelse ud over folkeskolen; de kaldes smagfuldt restgruppen. Det er denne gruppe unge, folketings burde udvise den allerstørste omhu for. Denne gruppe unge vil eksistere lige så længe, man ikke tilbyder dem reelle uddannelsesmuligheder.

Efter kommunisternes mening ligger løsningen i en obligatorisk 12-årig uddannelsespligt. Denne gruppe hjælpes ikke ved, at adgangskriterierne i almindelighed sænkes eller

[Gertrud Stjernholm Nielsen]

fjernes, som hr. Bertel Haarder gav udtryk for. Det bliver der ikke én eneste ekstra arbejdsplads eller uddannelsesplads ud af.

I forbindelse med løsningen af de 16-19-åriges uddannelsesproblem finder kommunisterne det rimeligt at understrege, at de hundredtusinder her i landet, der aldrig har gået mere end 7 år i skole, skal tilbydes uddannelse på linje med de 16-19-årige, reelle tilbud, der ikke betyder økonomiske afsavn.

Men hensyn til den dagsorden, de radikale har fremsat, vil vi udtale, at der dog er tale om, at man er ved at rykke sig, men vi synes, den er alt, alt for veg, og socialdemokratiets dagsorden bærer efter vores mening præg af den sædvanlige afværgedagsorden, man kender fra partiet.

Lad mig til slut på kommunisternes vegne med det formål, at der ud af dagens debat i det mindste sker noget, der omgående vil kunne betyde en forbedring, fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folkettinget opfordrer regeringen til at fremlægge forslag om udbygning af EFG, der sikrer uddannelsesmulighed for alle ansøgere, løn som ved andre faglige uddannelser og sikkerhed for den nødvendige praktik, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Første næstformand (Erlendsson):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Kristeligt folkeparti er tilfreds med, at vi i dag får lejlighed til at drøfte de 16-19-åriges uddannelse. Vi siger tak til det radikale venstre for initiativet og til ministeren for redegørelsen.

Det er altid rart at få bestyrket de formodninger, man går med. Jeg tænker her på de tanker, som socialdemokratiet har om de 16-19-åriges uddannelse. Vi har jo tidligere haft lejlighed til at drøfte disse tanker her i folkettinget, og vi konstaterer nu, at den 12-årige enhedsskole stadig spøger. Selv om ideen ikke vandt genklang, har man altså ikke opgivet den, og det er der heller ikke spor unaturligt i. Er der en sag, man ønsker at

arbejde for, er der en vej, man ønsker at gå, skal man selvfølgelig arbejde for det, og det er klart og godt at få rene linjer. Men lige så naturligt og selvfølgelig må det være, at vi, der ikke ønsker en 12-årig enhedsskole, arbejder imod disse planer og for de tanker og mål, som vi mener skal lægges i de 16-19-åriges uddannelse.

Kristeligt folkeparti mener, at det er særdeles vigtigt, at alle 16-19-årige får et tilbud om en uddannelse eller et arbejde eller eventuelt en kombination af begge dele. Ingen i denne aldersgruppe må i længere tid kunne få bistandshjælp eller understøttelse. Der skal og må sættes ind på, at alle bliver hjulpet. Vi tror, at de skader, der opstår i disse år på grund af manglende beskæftigelse, kan være vanskelige at reparere siden hen, og jeg er enig med dem, der har trukket frem i dag, at dette spørgsmål har vi nok ikke taget alvorligt nok. Men så er spørgsmålet, hvordan vi gør det.

Kristeligt folkeparti mener, at vi skal gøre en øget indsats i 8.-9. klasse, og her tænker jeg især på, hvor vigtigt det er, at den enkelte elev får hjælp og rådgivning vedrørende de muligheder, han eller hun har efter 9. klasse. Ofte ved eleverne nemlig ikke, hvad de vil. Måske tror de, de vil én ting, og så viser det sig, at de senere skifter mening. Derfor er det vigtigt, at vi får en så god rådgivning som overhovedet muligt ud fra elevens muligheder, men desværre støder vi her ofte på de vanskeligheder, der hedder forældres ambitioner og samfundets vurdering af, hvad der er fint eller ikke fint. Det bevirker ofte, at eleverne ikke bliver placeret dér, hvor de egentlig helst ville være, og hvor deres evner ligger, fordi det ikke er fint nok.

Kristeligt folkeparti finder det absolut nødvendigt, at alt sættes ind på, at den enkelte elev får lov til at tilgodese de evner og udnytte de muligheder, han eller hun har. Vi tror, det er meget vigtigt, at alle sikres en god start efter folkeskolen.

Det er forkert at ville presse unge ind i en 12-årig skoleuddannelse. Nogle har talt om, at den skal være frivillig, og andre har sagt, at den skal være mindre frivillig, men mere eller mindre tvang tror jeg absolut ikke gælder.

Der tales i dag så meget om skoletrætte elever, og man diskuterer ivrigt om årsagerne hertil. Det er nok svært at give et generelt

[Inger Stilling Pedersen]

svar og sige, at noget bestemt er årsagen, men jeg tror, også efter de erfaringer, jeg selv har med arbejdet i 8.-9. klasse, at vi kunne klare mange problemer omkring de skoletrætte elever ved at se mere på den enkelte, hvis vi gav større individuelle muligheder. Vi glemmer så ofte, at vi er forskellige. Eleverne er forskellige, og de skal behandles forskelligt, og des mere vi ensretter, des flere problemer får vi.

Jeg vil gentage det igen: kristeligt folkeparti finder det vigtigt, at den enkelte elev får mulighed for at udnytte sine evner og anlæg både af hensyn til sig selv og af hensyn til samfundet. Det nytter ikke, at vi ønsker, at alle skal være ens, skal opnå samme niveau i en uddannelse. Uanset hvilket niveau vi måtte lægge, er det forkert, og nogle bliver svigtet. Des mere boglige vi ønsker at gøre alle uddannelser, des mere svigter vi de ikke-boglige. Vi må bort fra, at for at en uddannelse skal være fin, skal mere eller mindre bogligt lægges ind i den. Det har vi set på de fag, der er i skolen, og vi ser det på de uddannelser, der kommer efter: vi må have lagt så meget teori ind i dem som overhovedet muligt, så bliver de jo fine, og det kan betyde, at elever ikke kan klare sig.

Kristeligt folkeparti mener, at den bedste vej til at tilgodese den enkelte går gennem at give forskellige tilbud og muligheder, og jeg vil gerne understrege, at vi ønsker ikke en sammenblanding af uddannelser, det vil kun gøre dem alle ringere. Gymnasiet vil ikke kunne give den baggrund, som vi mener det skal gøre, for en videregående, højere uddannelse. De praktiske uddannelser ville blive gjort mere boglige, mere fine og blive hævet i niveau, men det betyder jo bare, at der så bliver en endnu større gruppe tilbage, der ikke kan klare de krav, der stilles, og som altså ikke får så fin en uddannelse. Vi advarer meget imod disse tanker. Det betyder ikke, at vi ikke mener, der skal ændres på fag og indhold i uddannelserne, men det, vi vender os imod, er en sammenblanding.

Vi har også i dag talt så meget om det øgede pres på gymnasierne, og jeg er helt enig i, at det er vigtigt, vi ser på årsagerne hertil. Det kan ikke være rigtigt, at alle skal i gymnasiet. På den anden side må man jo sikre, at de elever, der har lyst til det og kan klare det, får muligheder for at komme der. Men hvis vi skal have så mange ind i gymna-

siet, vil det efter vores mening betyde en sænkning af niveauet, og det kan vi ikke være med til.

Så vil jeg også understrege, at kristeligt folkeparti er meget betænkelig ved den udvikling, der synes at blive fremmet også gennem de tanker, der er kommet frem i dag om en ensrettet erhvervsuddannelse. Jeg vil sige det meget stærkt: vi er ikke sikre på, at EFG-uddannelsen er det eneste rigtige. Jeg tror, jeg kan sige, at det er en politisk udvikling, som er ønsket af flere forskellige årsager, som jeg ikke skal komme nærmere ind på. Vi mener, at der fortsat må være plads for mesterlæren, måske i en ændret form, det kan man drøfte. EFG kan have sine fordele og være en vej ind i en erhvervsuddannelse, men kristeligt folkeparti vil modsætte sig, at det skal være den eneste vej. Vi tror, at det fremmer en udvikling, som vi ikke ønsker, nemlig en udvikling i retning af større arbejdspladser. Kristeligt folkeparti ønsker, at mange får lyst til og mulighed for at blive selvstændige, og det er der jo nogle der ikke gør. Vi tror, det vil være til gavn for vort land, og vi er overbevist om, at det vil skaffe flere arbejdspladser. Jeg mener og tror, at mesterlæren giver de unge de bedste muligheder for senere at blive selvstændige. Jeg tror, man skal tænke lidt dybere over den udvikling, vi er inde i. Jeg tror, den har meget større perspektiver, end vi måske i dag ser. Vi ved heller ikke nok om EFG-uddannelserne endnu, om det er de rigtige, og hvilke konsekvenser denne udvikling vil få.

Vi er meget bekymrede for de tanker, der også i dag er blevet fremsat om, at uddannelsen under EFG skal kunne foregå på værkstedsskoler, hvis der ikke er praktikplads. Det vil jo netop skabe en erhvervsuddannelse, som ikke kan undgå at give problemer for de unge, den dag de skal ud på en rigtig arbejdsplads, og gøre dem ringere stillet, men det er måske også en slags industriarbejdere, man ønsker at uddanne på den måde. Jeg tror, man skal være meget, meget på vagt over for det.

Kristeligt folkeparti ønsker, at unge skal ligestilles økonomisk, hvad enten de vælger gymnasium, EFG eller 10. klasse. Vi er villige til at se på, om de nuværende former for støtte er de rigtige, men vi mener, det er forkert at give løn i EFG-basisåret. Det vil jo

[Inger Stilling Pedersen]

også forudsætte, at der skal gives løn i 10. klasse eller l. g. Jeg tror, det var den kommunistiske ordfører, der sagde noget om, at vi skulle give løn i de faglige uddannelser, men så svigter vi jo de boglige, og det kan ikke være meningen. Vi har i høj grad brug for fagligt uddannede, men i lige så høj grad har vi brug for at få nogle, der har en god boglig uddannelse, ellers kan vi ikke klare os. Det er en helt anden side af sagen. Vi mener ikke, man kan sige, at fordi man får løn i mesterlæren, skal der også være løn i EFG. Jeg mener, at EFG stadig væk er en uddannelse på linje med gymnasium og 10. klasse, hvorimod de andre er gået over i en anden form. Når man ønsker løn i EFG, er det vel også for at bekæmpe mesterlæren. Man er bange for, at de unge skal vælge mesterlæren. Det kan der vel også være nogle der gør, men mange gør det vel, fordi de har lyst til at komme i lære og lyst til at lære et bestemt stykke arbejde. Jeg tror virkelig, det er en god vej frem.

Der kunne nævnes andre muligheder, man burde satse på, når det gælder de 16-19-årige. Jeg har tænkt meget på en ting som musikundervisningen. Det synes måske at være en lille ting, men når vi nu taler om, at nogle måske er svære at få ind under en eller anden form for uddannelse, så kender jeg selv til unge, som gennem en musikuddannelse har fået lyst til og interesse for at lære noget mere.

Jeg vil også nævne en ting som det huslige arbejde, som jo er blevet nedvurderet i en grad, som nok vil komme til at svie til os senere hen. Man er så bange for, at de unge skal lære noget om, hvad der foregår i et hus. Jeg mener, at både unge piger og mænd burde have mulighed for at få et år eller mere i huset, hvor de havde med de ting at gøre; det ville måske også gavne os rent samfundsmæssigt og familiemæssigt senere hen.

Så har jeg også lyst til at sige et par ord om denne restgruppe. Hvad forstår vi egentlig ved restgruppe? Er det ikke noget, vi selv har fundet på ud fra flertallets mening om, hvad man bør og skal? Skal man være rigtig i Danmark, skal man have en vis portion boglig viden eller en vis portion praktisk uddannelse, og kan man ikke leve op til de minimumskrav, samfundet har vedtaget, er man ikke rigtig, så hører man til restgruppen, og så må man altså presses til at gøre et eller

andet. Måske kunne man, som fru Ebba Strange sagde, risikere at blive hjemmearbejdende, fordi man ikke fik den uddannelse man skulle have.

Jeg er enig i, at alle bør have muligheder, alle bør have tilbud, men vi kan ikke tvinge alle ind i samme mønster, fordi vi nu engang er forskellige. Der er jo da også nogle, der er blevet til noget, selv om de er gået ud af 7. klasse. Selv om de ikke har fået de store uddannelser, har de klaret sig alligevel. Jeg tror, vi trænger til meget større tolerance og meget større muligheder for at være forskellige og give hinanden lov til at vælge noget forskelligt, måske også at uddanne sig inden for et husligt område, hvis man har lyst til det.

Det er vigtigt – det vil jeg understrege igen – at vi giver muligheder, at vi giver tilbud, at vi virkelig undersøger, hvad det er, der gør, at nogle ikke får en uddannelse, men vi må også være klar over, at vi ikke kan tvinge nogen ind.

Jeg vil lige til sidst nævne de frie skoler, efterskolerne, som kan være med til at give unge, måske særlig skoletrætte elever, lyst til igen at uddanne sig og lære noget. Men ved tvang opnår man ingenting, der må lyst til, derfor må vi opmuntre alt det, vi kan. Jeg vil dog igen sige, at jeg tror, det er vigtigt, at vi ikke låser hinanden fast i bestemte mønstre og former, men giver så mange forskellige tilbud som overhovedet muligt. Skal vi virkelig ændre noget, kommer det også an på, at vi forstår at opvurdere de uddannelser, som ikke er boglige, men det er måske en helt anden snak, vi skal have om det.

Alfred Hansen (DR):

Jeg skal begynde mit indlæg med at kommentere de tre fremsatte dagsordensforslag. Først det af hr. Nørgaard Sørensen. Retsforbundet er enig i, at det vil være godt, hvis der kom et udspil fra regeringen og ikke bare løs snak, men der er så meget i ministerens oplæg, som indicerer, at man ønsker at bygge den fremtidige uddannelsespolitik netop på dette oplæg, at vi i hvert fald må tage afstand fra dette forslag og agter at stemme imod det. Jeg skal senere i mit indlæg komme ind på, hvad det er, der særlig stikker i øjnene i regeringens og ministerens uddannelsespolitik, herunder U 90, som jo ganske

[Alfred Hansen]

klart hænger som et spøgelse over alle ministerens visioner.

Derimod vil vi gerne stemme for det af hr. Ole Vig Jensen fremsatte dagsordensforslag. Vi ser gerne, at uddannelseskapaleten for de faglige uddannelser bliver udbygget. Vi har hele tiden fra retsforbundets side modsat os den adgangsbejrænsning, som rent faktisk er til langt de fleste højere uddannelser, og nu har man den altså også inden for de faglige uddannelser i form af, at man ikke på EFG kan optage de elever, som ønsker at blive optaget, så vi lader os ikke distrahere af, at der kun pilles en enkelt ting ud af hele uddannelsesmønsteret. Vi agter at stemme for dagsordenen.

Derimod må jeg bedrøve fru Gertrud Stjernholm Nielsen med, at retsforbundet ikke kan stemme for hendes dagsordensforslag. Det bygger jo på løn i basisåret, og vi ønsker ikke, at man skal give løn til elever, som modtager teoretisk undervisning, for det ville betyde, at man desavouerede såvel gymnasieelever som elever i 10. klasse i folkeskolen og elever i efterskoler og på højskoler, hvis de ikke skulle have løn, og det kan jeg dårlig tænke mig at der er tilslutning til i tinget. Vi betragter den løn, elever under mesterlæren får, som en løn for det arbejde, de udfører, og der er jo ikke tale om, at EFG-elever udfører arbejde i basisåret. Derfor stemmer vi imod fru Gertrud Stjernholm Niensens dagsordensforslag.

Jeg skal derefter dele mit indlæg op i to afdelinger. Først lidt om de faglige uddannelser og derefter noget om gymnasieuddannelsen.

Som jeg tidligere har sagt, har vi modsat os adgangsbejrænsningspolitikken, og vi går ind for, at der skal være plads til alle, som ønsker en uddannelse, det være sig på et praktisk niveau eller på et teoretisk niveau. Vi kan nok beklage, at man i for høj grad har centreret diskussionen omkring EFG/mesterlæren på den ene side og gymnasiet på den anden. Det er, som om de seneste års uddannelsespolitiske drøftelser har sat såvel handelsskoler som tekniske skoler og andre fagskoler i skyggen af gymnasiet. De højere teoretiske uddannelser på den ene side og så EFG/mesterlæren på den anden. Jeg mener nok, at man i forbindelse med erhvervsvejledning i folkeskolen og andre steder, hvor man gør opmærksom på, hvilke uddannelses-

muligheder der er for de unge, i højere grad kunne fokusere på de enorme muligheder, der er inden for handelsskoler, tekniske skoler og andre fagskoler. Og så vil vi ellers håbe, at ministeren vil tage initiativ til, at også de 8.000 EFG-elever, der som nævnt i dag ikke kan få plads i EFG-uddannelsen, får det.

Meget lidt har man diskuteret en revision af Statens Uddannelsesstøtte. Jeg mener også, at man burde have taget det med i hele diskussionen. Det hjælper ikke meget, at man giver de unge en teoretisk mulighed for at få en uddannelse, hvis der rent praktisk ikke er økonomiske muligheder for at gennemføre en sådan uddannelse. Derfor har jeg for længst i form af et lovforslag her i folketinget taget initiativ til at revidere Statens Uddannelsesstøtte byggende på tre hovedprincipper: for det første, at man skulle give et lån af størrelsesordenen 25.000-28.000 kr., pristalsreguleret, som man kunne leve for, for det andet, at man helt skulle se bort fra forældrenes formue og skattepligtige indtægtsforhold, for det tredje skulle ordningen omfatte alle uddannelsessøgende over 18 år, og for det fjerde har vi også påpeget nødvendigheden af at få ajourført ungdomsydelsen, så også de 16-18-årige kunne få en realistisk mulighed for at fuldende deres uddannelse.

Jeg skal derefter koncentrere mig lidt om hele perspektivet i folkeskolens regie og i gymnasiets regie. Der vil altid være mennesker, der af den ene eller anden grund kan have interesse i at påpege kriser, opløsning osv., og sådanne har da heller ikke manglet i de sidste års diskussion om gymnasiets indhold og målsætning. Fælles for dem er, at den postulerede krise skal tjene til en radikal ændring af mål, og for at opnå dette foreslås snart den ene ændring snart den anden.

Imidlertid bør man måske sammenligne den danske gymnasieskoles effektivitet og niveau med f. eks. den svenske gymnasieskoles. Eller man kan sammenligne arbejdsmoralen og indsatsen i gymnasiet med folkeskolen. En sådan sammenligning kan kun føre til den konklusion, at gymnasiet fungerer efter hensigten, endnu da. I betragtning af, at gymnasiet i de senere år udefra er blevet påført en række vanskeligheder, f. eks. den eksplosive vækst i tilgangen, nedsættelse af lektionlængden fra 50 til 45 minutter uden tilsvarende nedsættelse af pensum og en forø-

[Alfred Hansen]

gelse af klassekvotienten fra 24 til 28, er det i grunden forbløffende, hvor få vanskeligheder der har vist sig. Men den øgede tilgang, som næppe vil blive mindre, når og hvis kravet om folkeskolens afgangsprøve i latin falder bort, burde få os politikere til at spørge os selv om, hvilket mål gymnasiet bør have i fremtiden. Skal det stadig være studieforberedende, eller skal det f. eks. være opbevaringssted for de unge, som EFG ikke har plads til? Ønsker vi stadig at bevare et højt teoretisk niveau såvel i naturvidenskabelige som i humanistiske fag, eller mener man, at befolkningen er bedre tjent uden?

Ikke alle har taget stilling til disse væsentlige spørgsmål, men ét parti har gjort det, socialdemokratiet, der nu siden august 1978 er blevet dygtigt sekunderet af venstre i udførelsen af sin sabotage af gymnasiet. Uden om folketinget sammensatte daværende undervisningsminister, fru Ritt Bjerregaard i 1975 det centrale uddannelsesråd med det formål at ændre uddannelsessystemet. I dette råd, som ikke er parlamentarisk sammensat, har en række embedsmænd måttet anvende tid og arbejdskraft på at beskrive en målsætning for en socialdemokratisk uddannelsespolitik, medens det øvrige folk kunne se på og betale omkostningerne ved en planlægning, som der næppe er politisk dækning for, medmindre venstre, kristeligt folkeparti og det radikale venstre helt har opgivet at føre en selvstændig skolepolitik.

U 90 foreslår på side 172 en fri adgang til gymnasiet. Citat:

»Videre må det gennem lovændringer sikres, at krav om bestemte prøver, fag eller kurser ved overgang fra folkeskolen til fortsat uddannelse efterhånden afvikles.«

Dette er rene ord for pengene. Knap var tryksværten tør i U 90, før skoleforligspartierne hjalp til med at realisere første del af dette program ved at foreslå latin ud af 9. klasse. Formodentlig vidste man ved indgåelsen af dette nye forlig, at der her var tale om første trin på den vej, som U 90 har stukket ud.

På den baggrund må det undre, hvis enkelte af skoleforligspartierne her i ellefte time begynder at bekymre sig om gymnasiets faglige niveau, da man vel næppe i disse partier har forestillet sig, at gymnasiets niveau skulle være uafhængigt af de forudsætninger, af de arbejdsvaner og forventninger, som

eleverne medbringer fra folkeskolen til gymnasiet.

Det er ikke gymnasiets teoretiske skoling, som U 90 beskæftiger sig med. Tværtimod kan man på side 164 læse, citat:

»Forskellige forsøg med samarbejde mellem erhvervsuddannelserne og HF og gymnasiet er sat i gang på lokalt initiativ.«

Imidlertid må det have skortet på det lokale initiativ, for der fortsættes allerede på side 171 i U 90, citat:

»Vi foreslår, at der iværksættes forsøgsundervisning og igangsættes udviklingsarbejder med sådanne fornyelser i gymnasiet. Konkrete forslag til sådanne forsøg har været diskuteret nogle år, bl. a. Langkjær-projektet. Det er nødvendigt at komme videre fra debatstadiet til praktiske forsøg flere steder i landet, herunder også forsøg med lokalt samarbejde mellem gymnasie- og erhvervsskoler som f. eks. i Nakskov.«

Her var ministerens embedsmænd dog lidt hurtigere end U 90, thi allerede den 20. december 1977 udsendtes til landets rektorer et brev underskrevet af undervisningsdirektør Rikard Frederiksen og undervisningsinspektør Poul Paludan. I dette peges der bl. a. under punkt A på følgende ønskelige forsøg, citat:

»Undervisning i praktiske fag på professionelt niveau, ikke med henblik på nogen specifik erhvervskompetence, men for at eleverne kan blive stillet over for typer af arbejdsopgaver, som er forskellige fra dem; de normalt møder i gymnasieundervisningen, men ellers helt normale for undervisningen inden for det 10.-12. uddannelsesår. Eleverne kunne f. eks. deltage i en enkelt del af den praktiske undervisning, der gives i basisåret på en af EFG-uddannelserne.«

Da hverken dette brev eller U 90 gav et tilstrækkelig hurtigt resultat, skiftede man taktik. I stedet for at »pege på« anvender samme Rikard Frederiksen i en tale til gymnasiets lærere, en tale, som er gengivet i Gymnasieskolen, nr. 21, 1978, et ordvalg, der forståeligt nok af mange er blevet opfattet som en trussel til at lave forsøg uanset forsøgenes manglende relation til gymnasiets målsætning. Han siger bl. a., citat:

»Hvis ikke der åbnes op f. eks. for en uvidelse af begrebet »de almene fag«, risikerer gymnasielærerne at blive de sidste, der får indflydelse i diskussionen om de reformer i

[Alfred Hansen]

de gymnasiale uddannelser, der trods et splittede folketing må anses for at være uundgåelige, og som efter min bedste overbevisning er sagligt nødvendige.«

Her er ikke længere tale om saglige justeringer af fagenes indhold el. lign., en justering, som enhver kan overbevise sig om har fundet sted i de senere år. En sammenligning af f. eks. bekendtgørelsen og vejledning for fagene historie og dansk i 1961 og i 1971 vil tydeligt vise, hvorledes disse to fag har ændret sig i takt med de ændrede værdinormer.

Nej, her forsøger en embedsmand at rokke ved gymnasiets centrale indhold, nemlig det solide teoretiske arbejde. Det kan på den baggrund ikke undre, at gymnasiets lærere i et vist omfang står tøvende over for, hvilken kurs der skal følges. Én kurs er tydeligt afmærket på det skolepolitiske søkort, det er U 90. Og signalerne er tydelige. Som en prøveballon på planens bærekraft foreslår man latin ud af folkeskolens 9. klasse. Måske er det tysk i næste omgang. Derefter en delvis sammenlægning af EFG og gymnasiet med en deraf følgende svækkelse af gymnasiets teoretiske indhold og en mulig forflygtigelse af EFGs faglige standard.

Planlægningen er hele tiden længere fremskreden, end de fleste aner. Således burde det ikke være kommet bag på nogen, at socialdemokratiet ville benytte den første lejlighed til at fjerne latinen fra 9. klasse. Og nu venter vi på en sammenlægning af direktoratet for erhvervsuddannelser og direktoratet for gymnasieskolerne og HF som det næste led i den rullende og dynamiske planlægning, der fører til virkeliggørelsen af U 90. Måske tiden er inde til at tage stilling til, i hvilket omfang et udenomsparlamentarisk, statsfinansieret organ som det centrale uddannelsesråd skal styre hele vor skolepolitik århundredet ud, eller om denne opgave stadig tilkommer folketinget.

Herefter må vi naturligvis tage stilling til gymnasiets mål. Skal gymnasiet f. eks. være et opbevaringssted for de ca. 8.000, der ikke kan få EFG-plads i år? Og skal gymnasiet af denne grund drejes i retning af en mere praktisk arbejdsplads? Dette er spørgsmålet.

Skal et faldende niveau opvejes af en ny gymnasial overbygning mellem gymnasium og universitet, så det samlede skoleforløb ikke længere er på 13 år inklusive børnehaveklasse, men på 15 år? Eller anser et flertal

i folketinget gymnasiet for det naturlige tilbud til de elever, der har lyst og evner til en solid teoretisk skoling?

Jeg har ønsket med dette indlæg at forsøge at gøre folketinget og omverdenen opmærksom på, at socialdemokratiet ganske målbevidst arbejder henimod en niveausenkning. Først lægger man teoretisk undervisningen ind i de faglige uddannelser. Så lægger man praktiske uddannelser ind i den teoretiske uddannelse. Og så slår man møllen sammen og siger: nu har vi to uddannelser, som næsten indeholder det samme, og så kan vi lige så godt slå dem sammen.

Jeg ønsker at få undersøgt, i hvor høj grad man i folketinget ønsker, at U 90, før man overhovedet har givet tilslutning til en vedtagelse af U 90, skal danne baggrund for lovgivningen. Jeg skal derfor fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget modsætter sig, at U 90 delvis virkeliggøres ved, at man som et første skridt opgiver gymnasiets teoretiske sigte, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Første næstformand (Erlendsson):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår også i forhandlingen.

Steen Folke (VS):

Jeg har ingen dagsorden med.

Det er efter min mening nyttigt med en debat om de 16-19-åriges uddannelser. Derimod er jeg nok så skeptisk over for, hvad debatten fører til i retning af konkrete resultater.

De radikale antyder i deres forespørgsel, at den store elevtilgang til gymnasierne har indvirket på tilgangen til de andre uddannelser i tilsvarende aldersklasser. Det skal der nok være noget om, men det må være rimeligt at understrege, at det nok snarere er mangelen på alternative tilbud for de 16-19-årige, der er baggrunden for den store gymnasietilgang. Den skandaløst store ungdomsarbejdsløshed og de utilstrækkelige initiativer på dette område gør, at de unge må finde på noget andet. De erhvervsfaglige grunduddan-

[Steen Folke]

nelser er ikke nær nok udbyggede til, at de kan klare søgningen, og almindelige lærepladser er det heller ikke så nemt at få her under krisen.

Det er på denne baggrund naturligt, at mange unge med eller uden deres forældres tilskyndelse søger mod det kendte og sikre, mod studentereksamen. VS er ikke specielt begejstret for denne voldsomme tilgang til gymnasiet. Det er selvfølgelig udmærket, at så mange unge får en 12-årig uddannelse, men dels har vi mange indvendinger over for indholdet af gymnasieuddannelsen, dels er det klart, at den eksplosive tilgang ikke nødvendigvis skyldes en reel motivation hos den enkelte elev.

Mange ordførere her i debatten har da også sat spørgsmålstegn ved blot at lade stå til, men hvor er viljen til at gøre noget reelt for at løse problemerne og herunder at betale, hvad det koster? Et nærliggende alternativ for de borgerlige nedskæringspartier er selvfølgelig at lave adgangs begrænsning også til gymnasiet. Men det viger man vel alligevel tilbage for, fordi det i den nuværende situation er så åbenlyst, at det vil føre endnu flere lige ud i ungdomsarbejdsløsheden.

Et andet nærliggende alternativ er en kraftig udbygning af de faglige uddannelser og først og fremmest EFG, men det er vel heller ikke lige sagen for de borgerlige partier. Forespørgernes parti, det radikale venstre, har jo i hvert fald gjort, hvad det kunne for at sabotere EFG fra starten. Fristelsen til at varetage de små mestres interesser var for stor. De radikale var med til at forhindre den oprindelig planlagte afvikling af mesterlæren. Ud over at det har medført et irrationelt og bekosteligt dobbeltsystem, så har det bl. a. været med til at gøre det så godt som umuligt at løse problemet med praktikpladser i forbindelse med EFG. De radikale var ligeledes med til at fjerne lønnen på EFG-basisåret, sådan at mesterlæren favoriseres i forbindelse med de unges valg af uddannelse. På den baggrund kan man endog slå sig for brystet og sige: se, de unge foretrækker mesterlæren for EFG. Ja, det tror pokker!

Nu forstår jeg på hr. Ole Vig Jensen, at de radikale har drejet kursen lidt og arbejder på at få lavet et misfoster mellem mesterlæren og EFG. Det vil jeg gerne på VS' vegne afvise.

Men det gælder ikke blot for EFG-basisåret, det gælder generelt, at de 16-19-åriges muligheder for økonomisk støtte er alt for ringe. Ungdomsydelsen er både utilstrækkelig og uretfærdig. SU har vi i flere omgange, også for nylig, udtalt vores mening om, det skal jeg ikke gentage. De helt utilstrækkelige studiestøttemuligheder gør, at langt størstedelen af de 16-19-årige må have omfattende erhvervsarbejde ved siden af deres studier, et erhvervsarbejde, som for virkelig mange er så belastende, at de ikke nær får det fulde udbytte af undervisningen. Det er blevet grundigt dokumenteret i adskillige undersøgelser.

Det vil sige, at på den ene side ofres der ganske mange penge på at tilbyde undervisning, og på den anden side spares der på studiestøtten, sådan at disse penge ikke udnyttes effektivt. Det kan ikke engang samfundsøkonomisk være særlig smart.

Vi må stille krav om, at regeringen gennemfører en gennemgribende reform af studiestøtten, en reform, der genindfører lønnen på EFG-uddannelsens basisår, og en reform, der endegyldigt afskaffer pengeinstitutternes grove udnyttelse af de unge gennem de risikofri studielån til kæmperente.

Men vi må også kræve, at uddannelsesinstitutionerne får mulighed for at klare den store søgning. Først og fremmest må EFG udbygges til at klare de mange ansøgere, men også gymnasiet må gives muligheder for at klare de opgaver, der stilles.

Her vil jeg i en parentes lige erindre om, at regeringen og ikke mindst hr. Bertel Haarders regeringsparti for nylig tværtimod har gjort, hvad man kunne for at umuliggøre gymnasieundervisningen. Jeg må tage klart afstand fra hr. Bertel Haarders undergravende virksomhed, som har resulteret i strejker, demonstrationer og besættelser, ja kaos. Nu kan det være nok! Ro og orden må genoprettes på vore gymnasier! I den forbindelse føler jeg mig ikke overbevist om, at den taktiske retræte, som regeringen indledte i går ved at ændre i det berygtede passivitetscirkulære, er af tilstrækkelig stort omfang - cirkulæret bør tages helt af bordet.

Blandt gymnasiets andre problemer vil jeg lige nævne, at de meget store klassekvotienter og det store pres, der ligger på gymnasiet, gør, at mange elever falder fra undervejs, og andre laver deres eget individuelle tilvalgs-

[Steen Folke]

gymnasium. Der kunne nævnes en masse andre problemer både på den indholdsmæssige og den strukturelle side, men det er der ikke rigtig tid til inden for taletidens rammer.

Alt i alt mener jeg ikke, der kan være tvivl om, at den hurtige vækst i gymnasiet nødvendiggør en ny gymnasiereform. Det nuværende gymnasium tilfredsstillende helt klart ikke de krav, der må stilles til en skole, der modtager op mod halvdelen af en ungdomsårgang. Bekendtgørelserne blev lavet, dengang det snarere var 10 pct., der kom i gymnasiet. Fra det nuværende specifikt studieforberedende gymnasium må der arbejdes henimod et mere alment samfundsforberedende gymnasium, hvor det kunstige skel mellem teoretisk og praktisk arbejde brydes ned, og hvor de sidste rester af borgerskabets eliteskole fjernes.

Det er klart, der er grænser for, hvor store reformer der kan gennemføres for de 16-19-åriges uddannelser såvel som for de øvrige uddannelser uden at lave afgørende om på hele samfundet. I vores samfund er det kapitalens behov, som i sidste instans er afgørende for uddannelsernes indretning. Så længe vi lever i et klassesamfund, er det en illusion at tro, at uddannelsessystemet kan sikre lighed og retfærdighed. Men selv inden for rammerne af et kapitalistisk samfundssystem kan der naturligvis gennemføres reformer. Der må jeg nok sige, at det var småt med visionerne både i forespørgernes ordførers indlæg og i ministerens svartale.

For VS' vedkommende må jeg ved denne lejlighed nøjes med at henvise til, hvad vi har sagt tidligere, bl.a. i den debat om folkeskolen, som vi tog initiativ til for et år siden, og som jo på det meget principielle plan, den var lagt op i, i virkeligheden drejede sig om langt mere end folkeskolens problemer. En række af de ting, vi sagde ved den lejlighed, har også gyldighed for gymnasiet og for de 16-19-åriges uddannelser i det hele taget. Jeg kan også henvise til det, vi har sagt i debatten om U 90. Det må være tilstrækkeligt til sammen med andre tilkendegivelser fra os at vise – og det er ingen vel heller i tvivl om – at VS gerne medvirker til meget radikale reformer.

Ministerens tale bar præg af, at hun og hendes embedsmænd virkelig har vredet hjerne for at finde på noget, og det er da prisværdigt, men hjernevridningerne har ty-

deligvis været noget blokeret af, at de foreslåede foranstaltninger ikke har måttet ændre noget som helst væsentligt.

Lad os som eksempel tage problemet med praktikpladser til EFG-lærlingene. I stedet for at insistere på mesterlærers afskaffelse siger ministeren bl. a.:

»Endvidere vil praktikpladssituationen kunne lettes, ved at der opbygges andendelsuddannelser uden eller med kun lidt praktik.«

Ja, det er jo ubestrideligt: Keine Hexerei, nur Behändigkeit.

Eller tag de 13 punkter om, hvad der kan gøres. Jeg må indrømme, at jeg synes, det er utroligt, at indholdet heri har kunnet strækkes til at fylde hele 13 punkter. Man skal bl. a. intensivere bestræbelserne på at give en bedre erhvervsvejledning, det er et af punkterne, og man skal – det er et andet punkt – til dette formål have videreuddannede erhvervsvejledere. Og sådan kunne man blive ved og få det til at fylde en hel række punkter.

Men nu vel, man har fået 13 punkter stillet op til en storslået reform. Det kan dog ikke skjules, at de fleste af disse punkter har karakter af nok så begrænsede smålapperier. Det er altså, går jeg ud fra, hvad socialdemokratiet og venstre har kunnet enes om, og på den baggrund må jeg sige, at VS ser frem til SV-regeringens konkrete udspil i næste samling med meget, meget små forventninger.

Jørgen Jensen (DKP):

Det er jo problemerne for de 16-19-årige, vi behandler, og derfor vil jeg godt spørge den socialdemokratiske ordfører, om det dagsordensforslag, der er stillet, hvori det nævnes, at man forventer et konkret udspil til løsning af problemerne for 10.-12. uddannelsesår, også omfatter de faglige uddannelser, og om det omfatter efterskoler og ungdomsskoler. Når jeg rejser dette spørgsmål, så er det, fordi det er en kendsgerning, at vi må notere os, at vi har titusinder af unge, der forlader skolerne, som ikke har uddannelsesmuligheder, som ikke har noget arbejde, og det er jo i lige så høj grad dem, vi diskuterer, som dem, der er inde i et uddannelsessystem.

Vi må også notere, at de foranstaltninger, som hidtil har været gennemført, ikke har løst de opgaver, man har sat sig. Uanset om

[Jørgen Jensen]

det har været arbejdsgivertilskud, som skulle lokke arbejdsgiverne til at tage unge mennesker i arbejde, eller det har været EIFU-kurser, eller det har været andre former for nødhjælpsarbejder, så har de ikke hjulpet. Vi må også notere os, at man ikke har kunnet leve op til det princip, som man har sagt at man burde have, at alle, der forlader skolen, skal have et tilbud enten om videregående uddannelse eller arbejde. Det har man ikke kunnet leve op til.

Vi må også notere os, at man ikke har løst problemerne, men tværtimod er i den situation, at hvis man fortsætter mange af de nuværende foranstaltninger, så vil de virke direkte skadeligt, ikke alene for de unge, men også for samfundet. Man giver dem ikke nogen kompetence ved den uddannelse, man giver dem – ja, blot for at nævne et enkelt eksempel, der får det til at løbe mig koldt ned ad ryggen: nogle af de mange i og for sig velmenende embedsmænd, som har arbejdet med de problemer, kan f. eks. komme og sige: vi har opført en værkstedsbygning »næsten håndværksmæssigt udført«. Hvad ligger der i det? Man har sat unge mennesker til at udføre et stykke arbejde. Ja men havde vi brug for en værkstedsbygning, så har vi jo uddannede håndværkere, og har vi ikke uddannede håndværkere nok, så kunne vi udanne nogle flere. At det er »næsten håndværksmæssigt udført« er både en nedvurdering af de unge og af det behov og de muligheder, der ligger. Derfor må jeg sige, at de bestræbelser, som har været udfoldet, ved vi i og for sig vil virke skadeligt, hvis de fortsætter.

Der er efter min opfattelse kun tre muligheder, hvis vi skal sætte ind over for de unge, som man siger at man ikke kan finde plads til: det er uddannelse, og det er uddannelse og atter uddannelse. Det er det, man må satse på. Den krise, som har ramt samfundet med tilbageslag, løser man ikke isoleret for de unge eller for andre grupper, kvinder eller ældre. Den løses kun, ved at man laver om på dette samfundssystem. All right, det står ikke på dagsordenen i dag, men vi kunne det, og vi har råd til det, vil jeg gerne understrege, fordi der er faldet bemærkninger fra socialdemokratiske folketingsmænd i den seneste debat om, at vi ikke har råd til det. Vi har råd til at løse dette problem. Det er det, vi først og fremmest skal have råd til.

Derfor mener jeg, at det, der må ske, bl. a. er, at gymnasieskolerne skal udbygges.

For mig er det egentlig fantastisk, at man kan stille spørgsmålet både fra minister og andre, om det er rigtigt, at 40 pct. af de unge går til gymnasiet. Ja men hvad er alternativet, hvis ikke de går til gymnasiet? Det er ledighed. Ja men så kan man da ikke stille spørgsmålet, om det er rigtigt. Det må da være rigtigere for alle, at de går i gymnasiet, fremfor at de går ledige. Derfor kan man efter min mening ikke stille et sådant spørgsmål. Talen om, at man får en overkapacitet af viden, hvad afspejler den egentlig af menneskefjendskhed? Gjorde det noget, at jord- og betonarbejderen havde lidt viden om andre ting end lige netop, hvad han skulle beskæftige sig med? Gjorde det noget, at kloakarbejderen også vidste lidt om kemi? Så var der mulighed for, at man noget før afslørede skadevirkningerne af den forurening, som finder sted.

Jeg tror, man skal gøre sig klart, at dette i og for sig er et forsøg på at tale om noget andet end det, der er reelt, det, at man ikke vil sætte ind over for de ting, der ligger. Jeg tror også, vi må gøre os klart, at ungdomsskolerne kunne være et tilbud til dem, som endnu er skolesøgende, som er skoletrætte, men det betyder altså, at man gør noget.

Så må jeg sige lidt om de bemærkninger, der er faldet om EFG-uddannelsen. Jeg synes, der er mange her, både fra de radikale og retsforbundet, som burde sætte sig lidt ind i, hvad EFG-uddannelsen er. Den startede jo ikke som en teoretisk uddannelse, man ville bygge noget fagligt oven på. Det var erfaringen fra de faglige uddannelser, som gjorde, at man måtte finde former for udvikling af de faglige uddannelser, som byggede på mesterlæren. Det var erfaringer fra udlandet, først og fremmest fra Schweiz, der gjorde, at vi sagde, at vi må have en bedre faglig uddannelse. Derfor gik man ind for EFG. Derfor gennemførte man sammen med arbejdsgiverne, også de små håndværksmestre, en forsøgsordning med hensyn til de faglige uddannelser.

Samtidig skete der det, at mesterlæren ændrede sig. De, der taler om, at vi ikke kan betale løn for en teoretisk uddannelse, glemmer helt, at den gamle mesterlære ikke eksisterer. Mesterlæren i dag starter også med en

[Jørgen Jensen]

teoretisk uddannelse, hvor man betaler løn, og forskellen mellem EFG og mesterlæren er efterhånden minimal; man giver lidt mere teoretisk uddannelse til EFG-eleverne. Men samtidig er der et stort pres på, for at de, der er i mesterlæren, i forskolen skal få noget mere almindelig undervisning. Og får de det, så er der ikke længere nogen forskel. De går på de samme tekniske skoler, når det første år er forbi. De får den samme uddannelse.

Derfor vil jeg godt sige, at EFG-uddannelsen var den mulighed, der lå i dag for at løse nogle af problemerne. Det var et område, hvor man hurtigt kunne sætte ind og finde lokaler. Det var et område, som man hurtigt kunne finde de fornødne lærerkræfter til. Det var også et område, hvor man kunne sikre, at de unge virkelig fik det, som alle i og for sig siger at de gerne vil give, nemlig at de unge, når de forlod skolen, fik et tilbud om uddannelse eller arbejde. Selv om der så skulle blive uddannet for mange inden for EFG, så tror jeg, at det fremtidige samfund vil have gavn af, at vi gav de unge den uddannelse.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg vil gerne begynde med at takke ordførerne for en gennemgående positiv holdning over for de problemer, som jeg rejste i min redegørelse. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg måske nok havde håbet på, skal vi sige lidt mere konkrete forslag i de indlæg, der kom fra ordførerne. En række af ordførerne var nok mest konkrete, hvor det drejede sig om at sige, hvad de ikke ville være med til, men man kunne måske nok have håbet på, at der også havde været lidt konkretisering med hensyn til, hvad de i øvrigt forestillede sig.

Jeg vil da godt føje til, at jeg finder det positivt, at det, måske bortset fra for et par ordføreres vedkommende, ikke i dag er blevet en debat, hvor man skulle løfte en hel række principielle faner til løsning af samtlige samfundets problemer, men at man derimod har fået en koncentreret omkring problemerne vedrørende uddannelsesårene efter folkeskolen. Her vil jeg da også gerne som noget positivt notere mig, at adskillige af ordførerne udtrykte velvillighed over for også konkret økonomisk at bidrage til at løse en række af de problemer, vi står over for.

Hr. Ole Vig Jensen rejste spørgsmålet om den henvendelse og de tal, der er kommet fra erhvervsuddannelsesrådet, bl. a. de 8.000, som man peger på ikke kan blive optaget ved EFG-uddannelserne i år. Jeg vil godt kommentere det tal lidt nærmere. Jeg tror, det er en overordentlig pessimistisk vurdering, når der siges 8.000. De sidste oplysninger, vi har fået – vi har ikke fået gjort den endelige tilmelding op, som sluttede her den 15. april – tyder på, at tallet ikke bliver så stort som det, der er nævnt af erhvervsuddannelsesrådet. Jeg tror, det er en mere realistisk vurdering at sige, at det bliver 5.000-6.000, måske 6.000, men jeg vil godt skynde mig at føje til, at det tal unægtelig også er alvorligt nok.

Med henblik på det, som hr. Ole Vig Jensen også var inde på, om, hvad gør vi ved dette problem, kan jeg sige, at det – det er næsten en selvfølge at sige det – er noget, der arbejdes overordentlig intenst med i undervisningsministeriet, og vi vil formentlig også kunne opsuge en del af disse unge mennesker, som ønsker en EFG-uddannelse. Men det vil være galt at lukke øjnene for, at der er problemer, vi ikke kan løse på kort sigt. Specielt inden for service- og levnedsmiddelområdet er der et væsentlig større antal ansøgere end de pladser, vi har. Der må jeg med beklagelse sige, at det ikke er gjort med at rejse penge. Det er selvfølgelig altid en forudsætning at have økonomi til at lave en nødvendig udbygning, men jeg må dog sige, at selv om vi stod i dag med pengene i hånden, så ligger der nogle praktiske problemer med simpelt hen at få etableret de fysiske rammer, og det kan altså ikke ske med så kort et varsel som her fra april, og indtil skoleåret går i gang til august. Uanset om vi havde frit albuering, var det altså nok ikke muligt at løse hele denne gruppes problemer med det førstkommande indtag for øje.

Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege, at jeg er glad for den holdning, der stort set hos alle ordførere kom til udtryk over for det problem, der er i forbindelse med EFG-uddannelserne. Det er en holdning, som giver mig håb om, at det vil være muligt forholdsvis hurtigt at kunne løse disse problemer.

Hr. Ole Vig Jensen var også inde på, at planlægningen inden for dette område er gået i fisk. Der kan jeg altså ikke dy mig for

[Undervisningsministeren]

den lille bemærkning, at når planlægningen er gået i fisk – hvis udtrykket i øvrigt er, skal vi sige relevant – så har det jo nok en vis sammenhæng med det, jeg også var inde på i mit første indlæg, nemlig de beslutninger, dette hus har truffet bl. a. om at opretholde to sideløbende uddannelser inden for det faglige område. Det har i hvert fald ikke lettet planlægningsarbejdet med hensyn til disse problemer.

Hr. Ole Vig Jensen spurgte mig også, om jeg fandt, at det var forsvarligt at bygge gymnasier i det tempo, som det gøres for øjeblikket, og antydede, at om nogle få år ville disse gymnasier stå tomme. Jeg vil godt i den forbindelse sige, at der til grund for igangsættelsestilladelser til nye gymnasier ligger en nøje undersøgelse af, om der også fremover vil være et behov for dem. Jeg vil godt i øvrigt i den forbindelse minde om mine bemærkninger i mit første indlæg om fleksibilitet i skolebyggeriet med henblik på andre anvendelsesmuligheder.

Jeg skal ikke skjule min glæde over, at man fra radikal side nu viste sig parat til at drøfte muligheden for at få én faglig uddannelse. Som jeg vist har antydnet det nogle gange, så tror jeg, at det vil løse en række problemer.

Hr. Nørgaard Sørensen kom med nogle bemærkninger om, at han fandt det meget vigtigt med et udspil med en bred vifte af tilbud. Jeg skal ikke nærmere kommentere det, jeg er ganske enig i de synspunkter, men blot understrege, at jeg tror, at dette med viften af tilbud med de forskelligartede muligheder ikke er mindst vigtigt for den såkaldte restgruppe. Jeg tror, der er brug for mangeartede tilbud for at kunne inddrage dem i et videre uddannelsesforløb.

Hr. Halvgaard havde en lang række bemærkninger startende med, at folkeskolen var ødelagt, og at alle havde mistet respekten for den. Jeg tror ikke, at der er så forfærdelig megen grund til her at bruge tid på en drøftelse af fremskridtspartiets egenartede opfattelse af folkeskolen.

Hr. Halvgaard brugte også megen tid på at føre krig mod en række andre ting, det var nedskæringerne på universitetsuddannelsen, det var en lang række andre områder i samfundet, som skulle klares ved samme lejlighed. Jeg må indrømme, at hvad jeg havde ønsket, det havde været nogle konstruktive

tanker omkring problemerne for 10.-12. uddannelsesår, men i stedet for fik jeg fra hr. Halvgaard remset en række lovændringer op som en forudsætning for, at fremskridtspartiet overhovedet ville deltage i dette arbejde, forudsætninger, som vel at mærke vil udskyde ud i en blå fremtid at få løst de problemer, vi drøfter her i dag.

Hr. Halvgaard mente også, at mesterlæren kunne løse problemerne, at det var en rimelig og god uddannelse, og der var slet ingen grund til at have EFG osv. osv. Jeg finder i den anledning grund til at gøre opmærksom på, at tilgangen til mesterlæren er faldende, hvorimod den er stigende til EFG. Jeg kan nævne, at mesterlæren i 1974 havde godt 16.000 tilmeldinger, i 1978 15.000, at EFG i 1976 havde 9.000, og at den i 1979 formentlig vil få et sted omkring 27.000. Jeg tvivler på, at mesterlæren, al støtte og velvillighed til trods, overhovedet ville kunne løse det uddannelsesproblem, der ligger inden for denne sektor. I hvert fald siger denne tilgang også noget om de unges holdning til de to uddannelser. Jeg tror ikke, at EFG-uddannelsen er i den form for miskredit, som hr. Halvgaard ville antyde.

Jeg vil gerne udtrykke min positivitet over for hr. Bertel Haarders tilsagn om at medvirke til at sprede erhvervsuddannelsesstilbuddene. Jeg tror, at det er en overordentlig vigtig ting, at vi geografisk får spredt vores uddannelsesstilbud. Det er ikke, som det har været antydnet fra visse sider her i dag, et spørgsmål om en nedvurdering af gymnasiet, det er et spørgsmål om, at hvis de unge skal have et virkelig reelt uddannelsesvalg, så kan det ikke nytte noget, at der er 30-40-50 km til den tekniske skole eller handelsskolen eller EFG-basisuddannelsen, mens gymnasiet stort set ligger henne om hjørnet. Så stiller man dem ikke over for noget reelt valg, der må en helt anderledes spredning af uddannelsesstilbuddene til for at give rimelige valgmuligheder inden for dette område.

Jeg var også glad for at høre reaktionen på problemerne omkring aldersbegrænsninger og andre former for problemer omkring adgangskrav til vore uddannelser. Fru Ebba Strange var inde på det samme problem. Jeg tror, der er grund til at gå det nøje igennem med kritiske øjne. Dermed være ikke sagt, at man med et pennestrøg skal stryge alle begrænsninger, men man skal nøje vurdere,

[Undervisningsministeren]

hvor det er nødvendigt at have en studentereksamen, hvor det er nødvendigt at have andre former for adgangskrav. Vi er nok kommet ind i en udvikling, hvor man umærkeligt har skærpet kravene til adgangen, og det kan hverken samfundet eller de unge være tjent med.

Hr. Bertel Haarder talte om frygten for at sænke niveauet i gymnasiet, og flere andre ordførere var inde på det samme. Her er jo ikke tale om en niveausænkning af gymnasiet eller en udhuling af gymnasiet. Derimod er der, hvad jeg synes er rimeligt i et samfund, der har udviklet sig så kolossalt som vores inden for bare den sidste halve generation, tale om nogle rimelige overvejelser om, hvorvidt det gymnasium, som faktisk er – det er vist galt at sige, at det er uændret, men det har i hvert fald nogle stærke traditionsrødder århundreder tilbage – svarer til det samfund, vi oplever i dag, som har gennemgået en helt kolossal udvikling. Det vil altså sige, at man skal se på gymnasiet, man skal overveje problemerne, man skal overveje, om vores mål med gymnasiet er det rigtige eller det måske var i alles interesse, at vi havde et andet mål med gymnasiet end det, som vi har i dag.

Jeg vil godt i den forbindelse sige, at der var en af ordførerne, der sagde med rædsel, at man også i gymnasiet lavede forsøg – ja endda med nyt indhold. Jeg havde nær sagt: hvad... nå undskyld, sådan må man ikke sige... hvad skal man ellers lave forsøg med? Man laver vel ikke forsøg med det gammelkendte. Man laver vel forsøg for at se, om man kan være med til at forme en udvikling, der passer sig bedre for fremtidens skole.

Jeg tror, det er vigtigt at lave disse forsøg for at få erfaringer – nogle erfaringer kan blive negative, nogle kan blive positive – for det giver os grundlag for at vurdere, hvordan fremtidens gymnasium skal være. Jeg mener i hvert fald ikke, at det er konstruktivt og frugtbart på forhånd bare at sige: vi frygter niveausænkning, vi vil overhovedet ikke være med. Det er nok den mindst kreative holdning, man kan have til disse ting.

Hr. Bertel Haarder spurgte også om de 2.000 EFG-pladser, der ikke kunne udfyldes, og hvordan det forholdt sig til den omstændighed, at der var elever, der ikke kunne optages, hvad erhvervsuddannelsesrådet har været inde på. Den manglende udnyttelse af

EFG-pladserne hænger jo sammen med den problemstilling, som jeg var inde på i mit første indlæg, nemlig den utilstrækkelige geografiske spredning af EFG-uddannelserne. Det hænger sammen med, at vi inden for bygge og anlæg, primært inden for jern og metal, har nogle meget store grundhold, som gør det vanskeligt at sprede det. Jeg nævnte nogle af disse ting i mit første indlæg. Vi må nok ned på mindre hold, men derved får man altså problemet med i tyndt befolkede egne ikke altid at kunne udnytte de EFG-pladser, der er til rådighed.

Fru Gerda Møller ønskede at genoprette tilliden til folkeskolens afgangsprøver. Jeg synes i og for sig, at det er ejendommeligt at tale om at genoprette tilliden til folkeskolens afgangsprøver, al den stund vi endnu ikke har gennemført disse prøver i deres fulde udstrækning. Jeg må indrømme, at jeg ikke kan tage bemærkningen som andet end et udtryk for en forudfattet mening om disse afgangsprøver uden sammenhæng med de faktiske forhold. Jeg synes, det var rimeligt at lade folkeskolen gennemføre sine afgangsprøver fuldt ud, i hvert fald indtil begge prøverne var afholdt én gang – vi mangler endnu at afholde 10. klasse-prøverne. Det var vel også rimeligt at lade dem fungere nogle år, inden man manede dem i jorden som uduelige. Jeg er temmelig overbevist om, at disse prøver nok skal vise sig at fungere ganske udmærket. Det kan man jo altså være uenig om, men jeg synes i hvert fald ikke, at det er rimeligt, at man, inden prøverne er gennemført, har besluttet sig til, at de ikke duer.

Også fru Gerda Møller var positiv over for at løse kapacitetsproblemerne i erhvervsuddannelserne, og det er jeg naturligvis kun glad for.

Fru Ebba Strange talte netop om forsøg i gymnasieskolen. Det fremgår af det, jeg just har sagt, at jeg tror, det er vigtigt at fortsætte forsøgene og gøre sine erfaringer omkring forsøgene.

Fru Ebba Strange var også inde på spørgsmålet om bygningsmæssigt at sørge for plads både til gymnasieuddannelser og praktiske uddannelser. Det er jo forsøg, som netop for øjeblikket sker flere steder i landet, og jeg er af den opfattelse, at vi skal følge disse forsøg meget nøje, og at vi skal udnytte de erfaringer, de giver os. Jeg tror, det er en vigtig må-

[Undervisningsministeren]

de at være med til at nedbryde, skal vi sige det holdningsmæssige skel, der er mellem de boglige og de faglige uddannelser.

Fru Inger Stilling Pedersen var inde på, at EFG-uddannelserne var en politisk løsning, og der lå i stemmeklangen noget om, at det var da det mest væmmelige, det kunne være på denne jord. Jeg vil blot til de bemærkninger, fru Inger Stilling Pedersen kom med om EFG-uddannelserne, sige, at tilgangen til EFG-uddannelserne – jeg nævnedes tallene for et øjeblik siden – dog siger noget om, at disse uddannelser svarer ganske godt til de unges behov.

Så var fru Inger Stilling Pedersen bekymret for de faglige uddannelser, hvor praktikken eventuelt skulle foregå på værkstedsskoler. Ja men hvad er da alternativet? Erhvervslivet kan ikke præstere tilstrækkelige lære- og praktikpladser, og finder vi ikke andre udveje, f. eks. de nævnte værkstedsskoler, så er alternativet, at vi må afvise de unge, som ønsker en faglig uddannelse, og sige til dem: I kan ingen uddannelse få! Jeg ved ikke, om fru Inger Stilling Pedersen finder, at det er et ønskeligt alternativ. Jeg gør det i hvert fald ikke for mit vedkommende.

Så spurgte fru Inger Stilling Pedersen, om restgruppen ikke var noget, vi selv havde fundet på. I et samfund som det, vi har, der er blevet stadig mere kompliceret, også i sine arbejdsprocesser, er jeg af den opfattelse, at det efterhånden er overordentlig vanskeligt at klare sig rimeligt i tilværelsen, hvis ikke man har uddannelse ud over den pligtige folkeskoleuddannelse.

Fru Inger Stilling Pedersen kom med en bemærkning om, at der jo var mange med en 7-årig uddannelse, som havde klaret sig udmærket. Nu er samfundet nok blevet væsentlig anderledes, siden det var almindeligt, at alle kun havde en 7-årig uddannelse. I øvrigt mener jeg ikke, at det er konstruktivt i diskussioner som denne at henvise til den lille mælkedreng, som jo trods alt klarede sig godt, da han kom til det store, gode land. Jeg tror ikke, at vi skal tage enkeltteksempler frem. Jeg tror, at vi skal se på, hvad kravene er for at kunne fungere i dette samfund, ikke alene det samfund, vi har i dag, men det samfund, der vil eksistere, når næste generation skal ud i det. Der tror jeg, at det er vigtigt at satse på, at disse unge mennesker får

yderligere uddannelse ud over de 9 år, vi har i dag.

Hr. Alfred Hansens bemærkning om, at socialdemokratiet arbejder på at sabotere gymnasiet, tror jeg ikke jeg behøver at kommentere ud over med, hvad jeg har sagt for om gymnasiet.

Hr. Steen Folke sagde, at min tale manglede visioner. Det er jeg da selvfølgelig ked af at høre. Han talte om de 13 punkter osv., og jo mere jeg hørte på ham, jo mere blev jeg klar over, at der er noget, hr. Steen Folke har misforstået. Min hensigt med denne redegørelse her i dag var – som det også fremgår, hvis hr. Steen Folke måske får tid at læse den på et tidspunkt – at pege på en række problemer, og i forbindelse med at pege på de problemer, som jeg og undervisningsministeriet finder meget påtrængende, at give nogle, skal vi sige helt konkrete, kortsigtede løsninger inden for de rammer, vi har i dag. Det var netop ikke min hensigt at komme her med et færdigt, skræddersyet program.

Jeg synes, det var rimeligt at give folketingets partier lejlighed til at ytre sig om, hvad de positivt kunne tænke sig at være med til i den forbindelse. Derfor slutter min tale også med, at hvis jeg i dag fornemmer, at man er enig med mig i, at der bør gøres noget ved dette, så vil jeg komme med et udspil næste vinter. Jeg tror ikke, hr. Steen Folke er helt uvidende om, at det var en smule demagogi, da han gjorde denne redegørelse i dag til socialdemokratiets eller regeringens politik på dette område, men nu være det i hvert fald sagt, så han ikke skal misforstå det.

Jeg har meget få bemærkninger til hr. Jørgen Jensen. Jeg kan nu ikke dy mig, når han siger, at arbejdsløshedsforanstaltningerne ikke har hjulpet en smule. Det er dog ikke rigtigt. Jeg er enig i, at de ikke har løst problemerne, men der har altså været 30.000-35.000 på de kurser af forskellig art, der har været afholdt. Der er oprettet, nu kan jeg ikke huske det eksakte tal, men det er ikke meget galt, hvis jeg siger omkring 6.000 ekstraordinære praktik- og lærepladser. At vifte det hele væk med en håndbevægelse og sige, at det overhovedet ikke har hjulpet, er derfor ikke helt fair over for de foranstaltninger.

Jeg vil godt lige kommentere bemærkningen om gymnasiet, som hr. Jørgen Jensen kom med, nemlig at alternativet til gymnasiet er ledighed. Det er jo ikke det, vi taler om i

[Undervisningsministeren]

denne forbindelse. Vi taler om, at vi nu står over for en udvikling, hvor en stadig stigende del af de unge søger gymnasiet. Det er ikke tanken at indføre en adgangsbegrænsning til gymnasiet og sige: ja men så får I overhovedet ikke nogen uddannelse, så kan I gå ud i ledigheden. Nej, det, der tales om her, og det, der lægges op til her, er netop, om vi ikke kan udbygge nogle attraktive alternativer til den gymnasiale uddannelse, om vi ikke bl. a. ved at nedbryde en række af de geografiske og andre barrierer kan give de unge et frit, reelt valg mellem, om de vil den ene eller den anden vej. I dag har de nemlig ikke det frie valg, fordi gymnasiet stort set står som den eneste mulighed. Der er ikke tale om at lave adgangsbegrænsning til gymnasiet, men om at prøve at udbygge de alternative muligheder for de unges frie og ordentlige valg.

Ole Vig Jensen (RV):

Med kun 5 minutter til rådighed er der ikke mange muligheder for at kommentere de udtalelser, der er kommet fra de forskellige ordførere i anledning af den radikale forespørgsel, men jeg skal nå nogle stykker af dem, og jeg skal i hvert fald til indledning takke for den positive modtagelse af forespørgslen. Jeg synes også, man kan glæde sig over – hvad jeg også tror ministeren gør – at der tilsyneladende er vilje i folketinget til at tage fat på dette uddannelsesområde og få løst nogle af de problemer, som nu trænger sig vældigt på i disse måneder og i de førstkommande år.

Først til hr. Nørgaard Sørensen, som sagde, at socialdemokratiet ser med interesse på de forsøg, der nu er i gang i amterne, specielt på gymnasierne, men også i et samarbejde mellem gymnasierne og de erhvervsfaglige uddannelser. Det synes jeg i og for sig også kun man kan hilse med glæde. Det er bemærket at gøre nogle erfaringer og se, på hvilke områder der kan etableres fornuftige samarbejdsformer. Det betyder ikke, at vi fra radikal side går ind for den stærke integration på dette område mellem gymnasieuddannelserne og de erhvervsfaglige uddannelser, bestemt ikke, men der er formentlig adskillig flere muligheder for at søge et samarbejde, end der bliver udnyttet i dag.

Hr. Nørgaard Sørensen sagde også, at socialdemokratiet jo principielt er tilhænger af en, jeg tror oven i købet, at udtrykket uddannelsesløn blev brugt, i hvert fald en godtgørelse til de elever, der søger de erhvervsfaglige uddannelser, og specielt i basisåret, men han føjede til, at der også var andre muligheder for at sikre forbedrede økonomiske vilkår for denne gruppe af unge.

Fra radikal side vedkender vi os naturligvis, at vi var med til at afskaffe lønnen med den begrundelse, der var væsentlig dengang, da det blev nedstemt, at det ville være en forskelsbehandling i forhold til så mange andre, hvis man opretholdt lønnen i basisåret. Vi har ikke ændret stilling i den sag i dag. Vi erkender, der er problemer i forhold til mesterlæren, det har jeg allerede sagt, men hvis vi har midler til rådighed, så må man sige, at det nok er klogere at bruge dem til at udbygge erhvervsuddannelsesmulighederne fremfor til at forbedre vilkårene for dem, der allerede er kommet ind, og som står i kø og venter på at få en chance.

Derimod er vi indstillet på – det bliver også et svar til et par andre ordførere – at være med til at forbedre de økonomiske muligheder for denne gruppe af unge. Jeg skal minde om, at det radikale venstre på et tidligere tidspunkt har været med til at afsætte 25 mill. kr. netop til gavn for de unge i basisåret, og vi er helt åbne over for at forhandle nye muligheder på dette område.

Til hr. Halvgaard har jeg kun den kommentar, at det naturligvis er at gå alt for vidt at sige, at alle problemer i de 16-19-åriges uddannelser er affødt af forholdene i folkeskolen. Det er helt urigtigt. Der er problemer i folkeskolen, men jeg tror bestemt ikke, man kan sige, at det er folkeskolen, der har ansvaret for en række af de problemer, vi nu møder i de 16-19-åriges uddannelser. Jeg tror i virkeligheden, at folkeskolen forbereder eleverne bedre i dag til de fortsatte skoleuddannelser, end den har gjort tidligere.

Til hr. Bertel Haarder må jeg sige, at jeg forstår, venstre er indstillet på – i hvert fald sympatisk indstillet over for – at vi lader amterne overtage ansvaret og styringen både af gymnasierne, som de har i dag, og af erhvervsuddannelserne. Jeg synes nok, det også for ministeren er en overvejelse værd med henblik på det, der skal ske i den kommende tid.

[Ole Vig Jensen]

Fru Gerda Møller er indstillet på at udbygge kapaciteten i erhvervsuddannelserne. Der er vi altså ganske enige med de konservative. Man er også i det konservative folkeparti betænkelig ved den stærke integration – jeg tror oven i købet, man sagde nej til integration af de gymnasiale uddannelser og de faglige uddannelser – og her er vi nok meget langt på linje. Vi ønsker i stedet, hvad jeg også forstår gælder de konservative, at udbygge stærkere på de erhvervsfaglige områder, også den gymnasiale del af dette område.

Fru Mimi Jakobsen kunne støtte det radikale venstres dagsorden, forstod jeg – og det kan vi takke for og gør det – men bemærkede i øvrigt, at når det bl. a. er vældig svært at igangsætte og udvikle ungdomsarbejdsløshedsprojekter, så skyldes det ofte de faglige organisationers modstand imod det og en række af de krav, der stilles. Jeg er enig i, at det er en hindring i dag for at nå bedre resultater i ungdomsarbejdsløshedsbekæmpelsen.

Fru Ebba Strange sagde, at det radikale venstre var på tilbageskridt i spørgsmålet om mesterlæren. Nej, det er vi ikke. Vi har den samme opfattelse, som der er givet udtryk for tidligere, men jeg vil sige til fru Ebba Strange, at det var egentlig lidt af en udstrakt hånd, det radikale venstre kom med, ud fra ønsket om at søge en samlet uddannelsesform for de 16-19-årige. Det radikale venstre er indstillet på at se på det, og jeg synes, det ville være ønskeligt, om de, der er meget stærke tilhængere af den bestående EFG-uddannelse, også ville være åbne over for at tage de bedste erfaringer fra mesterlæren med ind i en sådan ny erhvervsfaglig uddannelse.

Og så til sidst til ministeren, i de få sekunder, der er tilbage: det er jo rigtigt, at tidsfaktoren spiller ind, hvis man skal tage initiativer i dette år. Jeg synes blot ikke, at det skal forhindre, at vi gør det, og det er også derfor, vi har fremsat det radikale dagsordensforslag. Sagen er jo, at på gymnasieområdet er man i stand til at løse problemerne med få måneders varsel, og derfor må det være muligt gennem en særlig indsats også at søge dem løst på de erhvervsfaglige uddannelsers område.

Nørgaard Sørensen (S):

Jeg skal gøre nogle korte bemærkninger.

Jeg forstod, at hr. Jørgen Jensen havde nogle forståelsesmæssige vanskeligheder med det dagsordensforslag, som socialdemokratiet og venstre har fremsat. Jeg kan kun bekræfte over for hr. Jørgen Jensen vedrørende hans spørgsmål om, hvorvidt dette med det 10.-12. uddannelsesår også omfatter de faglige uddannelser, at det gør det efter min overbevisning absolut. Det er den definition, jeg altid har anvendt på det 10.-12. uddannelsesår. Jeg sagde i øvrigt også i mit første indlæg her, at efter socialdemokratiets opfattelse burde dette konkrete udspil om det 10.-12. uddannelsesår først og fremmest dreje sig om en styrkelse af erhvervsuddannelserne, og det vil først og fremmest sige EFG.

Jeg kan endvidere sige, da hr. Jørgen Jensen jo var inde på gymnasietilgangen og der har været mange bemærkninger og også tendenser til bemærkninger om at stramme tilgangen til gymnasiet, at vi i socialdemokratiet overhovedet ikke har tænkt os at stramme reglerne for optagelse til gymnasiet. Vi tror ikke, at det løser nogen problemer.

Så har jeg blot nogle korte bemærkninger til enkelte ordførere. De går på ét bestemt ord eller måske to, nemlig ordene »samordning« og »integration«, men vel først og fremmest ordet »samordning«. Jeg lagde mærke til, at fru Gerda Møller og til dels fru Mimi Jakobsen og også fru Inger Stilling Pedersen flere gange var inde på dette og i hvert fald for nogles vedkommende så det som et skrækindjagende fremtidsperspektiv.

Jeg vil bare gøre opmærksom på, at det daværende forslag til principbeslutning talte om forsøgsordninger. Vi har i socialdemokratiet altid været principielle tilhængere af at videreudvikle vores uddannelsessystemer og bl. a. gøre det på baggrund af forsøgsordninger for at kunne indhøste de nødvendige erfaringer, og det er vi naturligvis stadig væk tilhængere af. Jeg kunne da godt tænke mig, at vi i uddannelsesudvalget fik lejlighed til at se lidt nærmere på resultaterne af de forsøg, der rent faktisk er blevet foretaget med de 16-19-åriges uddannelser. Jeg tror, at temmelig mange, som i dag har stor skræk for ordet »samordning« og forsøgsvirksomhed, ville blive noget beroliget af det, de rent faktisk kan se.

Så skal jeg til sidst opfordre til, at folketinget vedtager det af socialdemokratiet og

[Nørgaard Sørensen]

venstre fremsatte forslag om motiveret dagsorden. Der er fremsat flere andre dagsordensforslag. Jeg har lagt mærke til, at kommunisterne har fremsat et dagsordensforslag, der bl. a. går ud på at sikre lønnen i basisåret. Jeg har i mit første indlæg gjort opmærksom på, hvad vores principielle holdning til dette er. Jeg gør også opmærksom på, at vi har haft en afstemning herom i et folketing med nøjagtig den samme sammensætning, som vi har i dag, og jeg har ikke kunnet konkludere efter den diskussion, der har været i dag, at holdningen til dette er ændret. Ved vedtagelse af det dagsordensforslag, som socialdemokratiet og venstre har fremsat, vil folketinget i det mindste vise, at det har interesse i et konkret udspil, således at vi kan få løst op for i hvert fald nogle af problemerne, og det er der behov for.

Halvgaard (FP):

Undervisningsministeren giver i slutningen af sin redegørelse tilsagn om at fremkomme med et konkret udspil om problemerne vedrørende de 16-19-åriges uddannelser, såfremt ministeren fornemmer en velvillig indstilling. Jeg ved ikke, hvordan ministerens fornemmelse er, men fremskridtspartiet kunne i hvert fald ønske et virkelig konkret udspil vedrørende løsning af vores økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer, og bliver disse problemer løst, så er der ingen grænser for, hvor godt et uddannelsessystem vi kan bygge op her i Danmark, og det vil fremskridtspartiet meget gerne bidrage til og være med til.

Undervisningsministeren rettede et meget skarpt angreb på fru Inger Stilling Pedersen på grund af hendes skepsis over for værkstedsskoler. Jeg tror helt afgjort, at gives der erhvervslivet rimelige økonomiske vilkår, så vil der kunne skabes basis for en mængde nye lærepladser, og jeg tror, det var bedre at satse på det end at satse på at opbygge værkstedsskoler med lærere osv. Jeg tror, det bliver så dyrt, at vi slet ikke har råd til det.

Jeg er helt enig med fru Ebba Strange i, at uddannelse har stor værdi, men jeg må også sige, at vi har uddannelser herhjemme, som ikke er så værdifulde, og som vi godt kunne undvære, og som vi ikke har råd til. Vi skal nemlig huske på, at alt, hvad vi kan yde uddannelsesmæssigt her i Danmark – og ikke

alene uddannelsesmæssigt, men også på andre områder – ene og alene er afhængigt af, hvad vores erhvervsliv kan indtjene. Derfor burde erhvervslivet, når vi drøfter de 16-19-åriges problemer, selv tilrettelægge erhvervsuddannelserne både pædagogisk og finansiel, for det er trods alt erhvervslivet, der i sidste instans skal betale for uddannelserne. Der er ikke andre til det end erhvervslivet. Det afhænger af, hvad vi kan indtjene ved vores eksport til udlandet.

Angående de forskellige dagsordensforslag går jeg ud fra, at som sædvanligt kun ét kommer til afstemning, og det er det af hr. Nørgaard Sørensen fremsatte dagsordensforslag på socialdemokratiets vegne. Vi kunne sådan set godt støtte retsforbundets dagsordensforslag, det skal jeg da ikke undlade at bemærke, men det af hr. Nørgaard Sørensen fremsatte dagsordensforslag kan fremskridtspartiet ikke stemme for. Vi kan ikke tage undervisningsministerens redegørelse til efterretning. Vi ønsker hverken enhedsskole eller integration af vore uddannelser og kan i det hele taget ikke godtage de intentioner, der er grundlaget for ministerens redegørelse.

Bertel Haarder (V):

Kun to korte bemærkninger.

Vi fik ikke rigtig noget svar på det mysterium, jeg nævnte, nemlig påstanden om, at man ved at bevare den meget billige mesterlære får nogle dyre erhvervsuddannelser. Jeg kan oplyse, at inden for handels- og kontorområdet koster en EFG-lærling 17.000 kr., mens en mesterlærling koster 8.000 kr. Hvorfor bliver det hele dyrere af, at man lader nogle gå på den uddannelse, der koster 8.000 kr., og hvad er grunden til, at man ikke kan samarbejde i andet, tredje og fjerde år, hvad man jo åbenbart ikke kan?

Jeg forlanger på ingen måde, at ministeren her skal kunne give os forklaringen. Jeg vil bare bebude, at jeg ikke mener, at undervisningsudvalget bør helme, før vi har fået dette virkelig klargjort og fået sikret et samarbejde mellem de to lærlinguddannelser. Det er sandelig ikke os, der vil bevare mesterlæren, som har hindret et samarbejde mellem de to uddannelser. Det er EFG-fanatikere, som har hindret det. Det er det, der er kernen i den sag.

Så vil jeg blot til beroligelse, og forhåbentlig også til glæde, for ministeren oplyse, at

[Bertel Haarder]

når jeg har udtrykt bekymring for niveauet i gymnasiets fag, så udelukker det slet ikke, at man tilbyder nye fag. Man kan godt tilbyde nye fag uden at sænke niveauet i de gamle. Det var det, jeg tænkte på.

Gerda Møller (KF):

Ministeren kritiserede mig for at bruge udtrykket, at man skulle genoprette tilliden til folkeskolens afgangsprøver. Ministeren mente, at de skulle have lov til at fungere først. Jeg vil da gerne sige, at der faktisk ikke har været tillid til folkeskolens afgangsprøver, siden vi havde realeksamen. Selv om vi ikke har haft folkeskolens afgangsprøver i flere år, så var der jo stærk kritik af den udformning, de fik, og vi har jo også set, hvis vi læser fagbladene, f. eks. Folkeskolen, at der, allerede før de udvidede prøver er sat i gang, har været rejst kritik af deres udformning fra lærerside. Derfor mener jeg, jeg havde ret til at sige, at man skal genoprette tilliden til folkeskolens afgangsprøver.

Så vil jeg gerne til ministerens tilbagevendende angreb på mesterlæren, både i hendes indlæg i første omgang og i hendes svar, sige, at hvis regeringen har en anden opfattelse end den af husets flertal udtrykte – det var ministerens egne ord – altså at der stadig væk skal være to uddannelser, ja men hvorfor kommer regeringen så ikke med et forslag selv, der kan regulere forholdene i ministerens ånd? Jeg kan godt selv give svaret, det kunne vi jo næsten høre på hr. Bertel Haarders indlæg her for bare et øjeblik siden. Det er vel, fordi der ikke er enighed i de to regeringspartier på dette punkt, og i hvert fald stod de jo også på hver sin side ved husets afstemninger, da vi havde dem.

Vi er ikke i det konservative folkeparti indstillet på at slagte mesterlæren. Vi er fortsat af den opfattelse, at der her er tale om to uddannelser, der udmærket kan fungere ved siden af hinanden, og det må være op til den enkelte branche eller erhvervsdrivende og til den enkelte unge, hvilken uddannelse man foretrækker. Vi ønsker ikke at påtvinge erhvervslivet en bestemt uddannelse, men vi ønsker at lade udviklingen vise, om der fortsat er plads til begge, eller om der kun er plads til den ene.

Så vil jeg gerne med hensyn til dagsordenerne sige, at vi kunne også have stemt for hr. Ole Vig Jensens dagsordensforslag om

allerede i år at udbygge uddannelseskapa- citeten. Det passer helt med det tilsagn, jeg tidligere i dag har givet, om, at vi i vort parti er indstillet på at gøre en indsats for at stille den nødvendige uddannelseskapa- citet til rådighed for de 16-19-årige, og det passer også helt med den indstilling, vi hidtil har haft, om, at ressourcerne må flyttes væk fra de længerevarende videregående uddannelser og over til de kortere og mere erhvervsrettede, herunder de faglige uddannelser.

Men jeg må så sige, at vi stemmer imod det af hr. Nørgaard Sørensen fremsatte dagsordensforslag. Vi kan ikke tage undervisningsministerens redegørelse til efterretning. Der er afgørende punkter i den, som vi ikke kan gå ind for, bl. a. den større samordning af uddannelserne inden for dette område, gymnasiets form og indhold, angrebet på mesterlæren eller lærlingeuddannelserne, bare for at nævne nogle punkter. Vi kan heller ikke se, at regeringen har gjort en tilstrækkelig indsats for at tilgodese erhvervslivets behov for kvalificeret arbejdskraft. Man har været mere optaget af at fremme elevernes sociale holdning og demokratiske engagement. Det er også væsentligt, men det er ikke nok, hvis ikke de solide basiskundskaber også er i orden.

Hvad er det, der forhindrer de unge i at få et arbejde? Jeg var i mit første indlæg inde på den dårlige eller forføjede økonomiske politik, som regeringen fører. Men en anden ting spiller jo også ind. Det er de krav, som de unge mødes med, kravet om den høje løn, som de skal have for deres arbejde, de mange forskellige fagforeningsrestriktioner, de forskellige faggrænser. Der er masser af barrierer, og jeg kunne godt lide at vide, om man fra regeringens side vil være med til at afskaffe nogle af de barrierer, for de er med til at forhindre de unge i at komme ind i en uddannelse.

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg skal blot redegøre for centrumdemokraternes stilling til de fremsatte dagsordensforslag.

Jeg har tidligere i dag givet udtryk for vores sympati for det af hr. Ole Vig Jensen fremsatte dagsordensforslag. Det samme kan jeg sige om hr. Alfred Hansens dagsordens-

[Mimi Jakobsen]

forslag. Vi kan ikke stemme for fru Gertrud Stjernholm Niensens dagsordensforslag.

Og med hensyn til socialdemokratiets dagsordensforslag kan jeg sige, at vi ikke vil stemme imod, ud fra den betragtning, at vi finder det påkrævet, at man finder løsninger, og at man snarligt finder løsninger, på problemerne med uddannelserne for disse aldersgrupper. Naturligvis er vi, som det er fremgået af mit indlæg i dag, aldeles ikke enige med ministeren i redegørelsen. Vi er heller ikke enige i, at redegørelsen kan danne udgangspunkt for en fremtidig lovgivning. Men vi ønsker ikke at stemme imod, for vi erkender, at der er problemer. Vi må så prøve, om vi kan tale os frem til, hvordan de skal løses, men jeg har nok mine tvivl.

Ebba Strange (SF):

Jeg skal kommentere et par af de indlæg, der har været. Jeg sidder og lytter, når fru Gerda Møller og fru Mimi Jakobsen og fru Inger Stilling Pedersen taler om gymnasiefordhold. Fru Gerda Møller taler om overkvalificering, om, at vi ikke må overkvalificere de unge. Fru Mimi Jakobsen siger, der ikke er tale om nogen social sortering af dem, der får den ene eller den anden form for uddannelse; eleverne vælger selv. Fru Inger Stilling Pedersen siger, der jo er tale om på den ene side boglige elever og på den anden side ikke-boglige elever; vi er jo forskellige, og derfor skal vi ikke alle sammen have det samme. Tilbage står det spørgsmål, om medlemmer af dette ting, der er medlemmer af folketingets uddannelsesudvalg, ikke kender alle de undersøgelser – der er efterhånden kommet et væld af dem fra socialforskningsinstituttet – der helt klart viser, hvad det er for en sortering, der foregår igennem uddannelsessystemet, hvad det er for en baggrund, de elever har, der bliver sorteret fra, og som ikke kommer med i uddannelsessystemet, men som bliver sorteret fra så tidligt, som det overhovedet er ladsiggørligt, i øjeblikket oven i købet, hvad angår nogle af dem, inden de har nået at gå 9 år i folkeskolen. Jeg synes, det er forbløffende, at man kan sidde herinde og ikke have den viden, men tale om, at der er tale om frie valg, og at der er tale om boglige og ikke-boglige elever osv. osv.

608 Ft

Det er helt klart, at vores uddannelsessystem skiller ud i forskellige grupper, og at de elever, der bliver skilt fra i uddannelsessystemet, helt klart stammer fra de socialt dårligst stillede lag i dette samfund. Det er en af de funktioner, uddannelsessystemet har, og det er et af SFs formål med at beskæftige sig med uddannelsespolitik at være med til at prøve at skabe en større lighed inden for uddannelsessystemet. Vi ved, det er svært, fordi uddannelsessystemet er det sted, hvor samfundets normer, ideer, tanker skal videregives fra den ene generation til den anden.

Derfor startede jeg også mit indlæg i første omgang med at sige: det er klart, at de privilegerede råber vagt i gevær, hvis der kommer for mange af dem, der ikke plejer at komme der, ind i gymnasierne, for det kunne jo være, at nogle af dem kom ind på de højere uddannelser, så nogle af de privilegerede måske blev skubbet ud. Kampen foregår også inden for uddannelsessystemet. Det er mig magtpåliggende at få sagt her i anden omgang.

Ministeren sagde i sit svar, at de fysiske rammer, når det drejede sig om EFG-uddannelserne, jo ikke kunne tilvejebringes så hurtigt, som de kunne, når det drejede sig om gymnasierne. Det er sådan noget, jeg aldrig har forstået, ligesom jeg ikke forstod, at vi engang i Århus ikke kunne få udbygget børnehaveseminariet en sommer, skønt der samtidig kunne laves en afdeling til 135 psykologistuderende på universitetet. Det er, som om det altid er sværere at komme igennem med en udvidelse, når den ligger på et andet niveau end det, der har systemets bevågenhed. Jeg kan da godt se, at hvis der skal bygges værksteder og sådan noget, så tager det sin tid, men jeg synes alligevel, det er beklageligt, at det er sådan noget, der skal være til hinder for at skaffe uddannelsespladser til de 8.000 unge, der gerne vil ind. Jeg tror, man kunne, hvis man virkelig satte noget ind på det.

Med hensyn til de mange dagsordener, der efterhånden er foreslået, så ville vi have stemt for kommunisternes, hvis ellers den var kommet til afstemning, men det gør den nok ikke. Vi ville ikke have stemt for retsforbundets. Hr. Ole Vig Jensens dagsorden er jeg lidt usikker over for. Jeg er da enig i tendensen, altså at vi skal udbygge uddannelseskapa- citeten inden for de faglige uddannelser,

[Ebba Strange]

men da jeg nu har forstået, at vi ikke er enige om det med de faglige uddannelser alligevel – selv om jeg var ved at tro, vi var det – så havde vi nok ikke stemt for den.

Med hensyn til ministerens – nej, undskyld, hr. Nørgaard Sørensens dagsordensforslag, der tager undervisningsministerens redegørelse til efterretning, vil vi undlade at stemme, og jeg skal forklare hvorfor. Der er mange af de intentioner, der ligger i undervisningsministerens redegørelse, som tiltaler os i socialistisk folkeparti, og jeg håber, det er lykkedes mig at få det sagt i de to runder, vi har haft. Der er imidlertid nogle mangler. Jeg mener, der mangler en præcis målsætning, at alle unge i dette land skal have ret til en uddannelse efter den afsluttede folkeskoleuddannelse. Jeg mener, der mangler noget om økonomisk sikring, for mange går jo ud fra folkeskolen for at blive forsørget, enten ved at få et job eller ved at hæve understøttelse, fordi de ikke har råd til at fortsætte deres uddannelse. Endelig mangler der noget meget præcist om samordning og koordinering i ministerens redegørelse. Men vi ser med forventning frem til, hvad der måtte komme af forslag efter sommerferien.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Undervisningsministeren efterlyser konkrete forslag fra ordførerne. Dertil vil jeg bemærke, at der i kommunisternes dagsordensforslag er serveret det mest konkrete forslag, man kan ønske sig, og det er faktisk i overensstemmelse med dele af ministerens egen redegørelse. Hvad mener ministeren om det? Er det trods alt for vidtgående for socialdemokratiet, og mener ministeren, at man fremfor at tage fat på at løse dette helt konkrete spørgsmål omkring EFG-eleverne hellere må udskyde det og løse mange problemer på én gang til efteråret? Vi mener ikke, at vi kan stemme for socialdemokratiets dagsordensforslag. Vi vil undlade at stemme og betragter det stadig som en afværgedagsorden.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Jeg skal først sige lidt om EFG. Når jeg siger, det er politisk, så kan man jo lægge i det, hvad man vil. Jeg tror ikke, de unge tænker så meget over, hvad der ligger i det, men jeg tror, at hvis man analyserer det lidt mere, så vil man se, at det er en udvikling,

som er ønsket af visse partier. Hvis man vil studere partiprogrammerne, vil man nok finde ud af, at denne EFG-uddannelse kunne være et brugbart middel til at fremme disse interesser.

Jeg har ikke noget imod EFG, det skal have lov til at eksistere, og man skal kunne vælge det. Det, jeg har noget imod, er, at man ikke vil give den anden mulighed – med forskellige begrundelser: det er for dyrt osv., osv. Jeg vil sige det rent ud: jeg mener, man er bange for mesterlæren, og derfor vil man have den væk, og så bruger man alle midler til det. Så kan man komme med alle de undskyldninger, man ellers vil, for det.

Jeg mener også, jeg har ret i, at man får en særlig slags erhvervsuddannelse, hvis det bliver til en ren værkstedsskole. Det kan måske være nødvendigt at tage et kursus, men jeg mener ikke, man kommer til at opleve en normal arbejdsituation ved disse værkstedsskoler, og derfor vil disse unge være anderledes stillet, den dag de skal ud. Det er dér, mit problem ligger. Derfor må vi være meget betænkelige ved det, man gør. Måske kan disse unge bruges på nogle store virksomheder, nogle store fabrikker, når de er færdige med deres uddannelse. Jeg har siddet og spekuleret på under hele debatten: hvad skal man så gøre, hvis de ikke har nogen muligheder for at få arbejde ved det, de nu har uddannet sig til?

Jeg mener, det er nødvendigt med en meget nøje planlægning. Som jeg også sagde i første runde, tror jeg, vi skal satse meget mere på mindre virksomheder og give dem så gode kår, at de har muligheder for at åbne for nogle flere lærepladser. Det kan til dels være praktikpladser, hvor nogle fag har en grunduddannelse på EFG. Jeg tror, vi satser forkert. Man kunne igen have lyst til at kigge lidt i partiprogrammer og se, om det er de store enheder, man satser på, og hvorfor man mener, at de store enheder er lykken. Det mener kristeligt folkeparti ikke, og det er derfor, vi vil arbejde for, at mesterlæren stadig får lov til at eksistere – gerne i en ændret form, det er ikke det, det drejer sig om. Jeg kan godt forstå de radikales synspunkt, at man måske kunne tage det bedste fra mesterlæren. Det er muligt, der kommer en eller anden udvikling dér, det ved vi ikke, men den skal have lov til at komme.

[Inger Stilling Pedersen]

Og så er der restgruppen. Jeg mener virkelig, at vi nedvurderer en masse mennesker. Jeg talte ikke noget om en lille mælkedreng, det må stå for ministerens egen regning. At ministeren ikke kan forstå, at man ikke kan klare sig, hvis man ikke har en høj uddannelse, det kan jeg godt forstå; det kan man ikke, hvis man har den. Men der er vitterlig mennesker, som godt kan klare en tilværelse uden en højere uddannelse, og de skal have lov til det.

Jeg sagde også i mit indlæg, at selvfølgelig skal der være tilbud og muligheder, medmindre man da vil tvinge, og så er man inde i det socialistiske system, hvor alle skal have uddannelse, hvor alle skal ind, om man så skal bæres derind, næsten. Det kan ikke være meningen. Der ligger altså ikke spor nedvurdering i det. Jeg tror bare, vi skal give nogle flere muligheder, nogle flere tilbud.

Derfor kunne vi stemme for de radikales dagsorden – den siger jo ikke noget om en bestemt retning – men vi vil ikke stemme for den af socialdemokratiet/venstre fremsatte dagsorden, for den snakker om det 10.-12. uddannelsesår. Når vi ved, hvad planerne er for det, og at det er den 12-årige enhedsskole, der mere eller mindre spørger, ja, så må vi sige fra. Derfor vil vi stemme imod denne dagsorden.

Steen Folke (VS):

Først om dagsordenerne. De radikales dagsorden ville vi, hvis den var kommet til afstemning, have undladt at stemme om. Vi er enige i, at der er brug for en udbygning af uddannelseskapaleteten inden for de faglige uddannelser for de 16-19-årige, men vi er, som det er fremgået af debatten, uenige i de radikales synspunkter på, hvordan denne udbygning skal foregå. Vi mener, den skal foregå i form af en udbygning af EFG-uddannelserne, og det er jo ikke de radikales synspunkt. Derfor mener vi, det ville være rimeligst at undlade at stemme om denne dagsorden.

DKPs dagsorden ville vi selvfølgelig have stemt for. Vi har selv fremsat forslag, som ligger fuldstændig på linje med det, DKP foreslår, så det giver sig selv.

Retsforbundets dagsorden ville vi stemme imod. Det skulle også give sig selv, at vi ikke ønsker at fastholde den teoretiske slagside,

som gymnasiet har, så det er der vel heller ingen grund til at sige mere om.

Endelig er der socialdemokratiets dagsorden, regeringens dagsorden. Den vil vi stemme imod. Det vil vi i hvert fald af følgende tre grunde: for det første fordi vi finder disse afværgedagsordener ulidelige, for det andet fordi der er for lidt kød på ministerens redogørelse – det har jeg kommenteret indgående i mit hovedindlæg, så det skal jeg ikke uddybe nærmere – og endelig for det tredje fordi vi altså gerne ville stemme for DKPs dagsorden, som lægger op til, at der skal gøres noget helt anderledes konkret og noget virkelig betydningsfuldt i modsætning til de smålapperier, som ministeren lagde op til.

Hr. Nørgaard Sørensen forklarede endnu en gang socialdemokratiets holdning til EFG-lønnen i basisåret. Principielt går man ind for den, men hvordan er det i praksis? Da VS under behandlingen af sidste års finanslov stillede forslag om genindførelse af godtgørelsen på basisåret, stemte socialdemokratiet imod. Dengang var der sågar tale om en socialdemokratisk mindretalsregering, så man kan ikke undskylde sig med hensynet til venstre. Hvorfor stemte man imod? Hvis man virkelig ønsker basisårslønnen, var det dog mere logisk at stemme for, men det er måske sådan, at socialdemokratiet kun stemmer for ting, som man ved der er flertal for, eller hvad? En forklaring udbedes.

Ministeren var lidt fortørnet over mine kommentarer til hendes tale og anbefalede mig at læse talen. Jeg har skam til overflod fået den ind både gennem øjne og ører, og nok er jeg tungnem, men jeg tror nu nok, jeg har forstået det meste af talen. Jeg forstår ministeren sådan, at de reformudspil, der kan ventes fra SV-regeringen til efteråret om 10.-12. uddannelsesår, vil være af nok så vidtrækkende karakter som de 13 sølle punkter, som jeg harceleret lidt over. Det lyder jo lovende, og jeg vil gerne tage ministeren på ordet. Skal vi vædde? Ja, jeg ved ikke, om det er god parlamentarisk skik...

Anden næstformand (Karlskov Jensen):

Nej, det er det ikke, men lad det gå.

Steen Folke (VS):

... at vædde med ministeren fra talerstolen; ellers kan vi måske gå hen i sidegangen.

[Steen Folke]

og ordne det bagefter lidt mere diskret. Jeg ville i hvert fald gerne vædde på, at de udspil, der kommer fra SV-regeringen til efteråret, bliver af samme perspektivløse og lidt vidtrækkende karakter som de 13 punkter, der er skitseret i ministerens tale. Er ministeren rede til at tage det væddemål?

Svend Haugaard (RV):

Når jeg har bedt om ordet, skyldes det, at jeg har undret mig over en udtalelse, der kom dels fra ministeren og dels fra enkelte andre om, at man kunne glæde sig over, at de radikale nu var til at tale med. Nu er det ikke min natur at hindre folk i at glæde sig, ganske afgjort ikke. Men der skal på den anden side være lidt mening i det. Jeg vil gerne spørge: hvornår har vi ikke været til at tale med i dette spørgsmål? Jeg har gentagne gange på mit partis vegne her i salen og også ved møder rundt i landet og i pressen sagt, at vi meget gerne ser en harmonisering, at vi gerne ville prøve på at samle det bedste fra begge uddannelser. Jeg har nævnt en række gode sider ved EFG, men også, at der var alvorlige mangler. Den væsentligste mangel for os har hele tiden været, at den unge kvinde eller mand, som har siddet meget uroligt på skolebænken og er dødsenstræt af skolefagene, fordi vedkommende ikke rigtig er så bogligt interesseret som andre, men til gengæld måske har noget af håndens evner, ikke igennem EFG har mulighed for straks at komme ud og vise, at hun eller han kan hævde sig ved hjælp af det, der ligger i hånden. Det er dér, mangelen ligger. Jeg tror ikke et øjeblik på, som fru Ebba Strange, at det har noget med sociale lag at gøre; det har simpelt hen noget med forskellige evner at gøre. Vi skal sørge for, at disse evner bliver ligeværdige, bliver lige respekteret.

I øvrigt kan det godt være, at man skal have lidt forskellige uddannelsesformer i forskellige brancher. Det er muligt, at nogle brancher, f. eks. byggefagene, i højere grad skal benytte mesterlæren, og det er muligt, at andre brancher i højere grad skal benytte EFG. Men det er noget, som man bør tage de pågældende brancheorganisationer med på råd om i langt højere grad, end man hidtil har gjort.

Men altså, vi er afgjort til at tale med. Vi ønsker meget gerne en kombination. Deri-

mod har det været sådan, at hver gang det har været på tale, så har socialdemokratiet og andre EFG-tilhængere, som mener, de har fundet de vises sten, ikke været til at rokke, de har ikke været til at tale med. De har ikke villet høre hverken på os eller på kritiske bemærkninger fra fagorganisationerne. Hvis det stadium, vi er kommet til nu, er det, at også socialdemokratiet er til at tale med, så lad os sætte os sammen og lad os tale om det. Så kan vi sikkert få et fornuftigt resultat.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg skal om dagsordenerne sige, at det dagsordensforslag, som det radikale venstre selv har fremsat, ønsker vi naturligvis vedtaget. Det er også grunden til, at vi må stemme imod den af hr. Nørgaard Sørensen foreslåede dagsorden, for det er jo en afværgedagsorden, som vil forhindre, at det radikale venstres dagsorden kommer til afstemning. Det beklager vi sådan set, fordi vi synes, at det, der peges på i den radikale dagsorden, ville det være væsentligt at få tingets tilslutning til. Det mener jeg også ministeren kunne være tjent med.

Men jeg har behov for at sige, at vi i øvrigt fra det radikale venstre kan tilslutte os ministerens redegørelse, hvor hun klart tilkendegiver på grundlag af debatten i dag at ville fremsætte forslag i den kommende folketingssamling. Hvis der var positiv og velvillig indstilling her i salen for det, så ville ministeren fremsætte det, og jeg må sige, at her kan ministeren regne med det radikale venstres velvillige indstilling.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det var hr. Svend Haugaards bemærkning om, at han ikke tror, at den sortering, der sker i uddannelsessystemet, har noget med sociale lag at gøre, men at den skyldes forskellige evner, der kaldte mig herop. Hr. Svend Haugaard behøver såmænd ikke at tro noget på det område, for det er noget, vi ved tilstrækkelig meget om. Det er de sociale lag, der er afgørende for den sortering, der sker i uddannelsessystemet, så dér behøver hr. Svend Haugaard ikke at bruge sin tro. Han

[Ebba Strange]

kan nøjes med at erhverve sig den viden, der er nødvendig, for at vide, at jeg har ret.

(Kort bemærkning).

Jørgen Jensen (DKP):

Det er også først til hr. Svend Haugaard. Jeg synes ikke, det skal stå uimodsagt, hvad der gentagne gange er sagt, at mesterlæren i modsætning til EFG giver mulighed for de skoletrætte. Jeg vil godt spørge: hvad er det for en mesterlæreuddannelse, som ikke starter med en teoretisk uddannelse? Og hvilken forskel er der på den teoretiske uddannelse på EFG og for mesterlæren? Det er ikke rigtigt at blive ved med at køre med de principper, de er forældede; det er forkert at narre befolkningen på den måde.

Når jeg til ministerens spørgsmål, om det var rimeligt, at 40 pct. gik i gymnasiet, sagde, at alternativet var arbejdsløsheden, så mener jeg, at alternativet er arbejdsløshed i dag, så længe man ikke vil gøre noget for at fremme andre muligheder for de unge, og det vil man åbenbart ikke fra regeringens side.

(Kort bemærkning).

Svend Haugaard (RV):

Jeg skal ikke på dette tidspunkt gå meget stærkt ind på de sidste bemærkninger, men blot lige sige, at med hensyn til skoletræthed så ligger det nu sådan, at der er en meget stor forskel på at have nogle ganske få uger med teori, efter at man har meldt sig til en læreplads, og derefter komme ud i praktik og så det at gå ind i en basisuddannelse, hvor 40 pct. af fagene er nøjagtigt de samme, som man lige kommer fra. Der er der en meget stor forskel. Det frister ikke. Det frister især ikke, fordi man ikke er sikker på, når det basisår er overstået, at man så kan få fingre i praktikken. Det er dér, forskellen ligger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af *Nørgaard Sørensen (S)* (se foran) vedtoges med 67 stemmer mod 45; 12 stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af *Ole Vig Jensen (RV)* (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af *Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP)* (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af *Alfred Hansen (DR)* (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Anden næstformand (Karlskov Jensen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Erhvervsudvalget (19/4 79):

Udtræder: Kaj Hansen

Nyt medlem: Jørgen Jensen

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 20. april, kl. 11.00.

Angående dagsordenen henviste anden næstformand til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.26